

CATALOGACIÓ I PROTECCIÓ DE MONUMENTS

La Junta de Enajenación de Conventos Suprimidos havia sol·licitat de l'Acadèmia una relació de convents de la província de Barcelona "que contengan bellezas artísticas y otras preciosidades dignas de conservarse". En el dubte de si seria millor encarregar-ho a la comissió d'antiguitats de l'Acadèmia o nomenar-ne una d'específica, es va triar aquesta darrera opció, raó per la qual se'n va crear una de nova integrada per Llobet, Renart i Muns.²³⁹ Com que a principis del mes de febrer de 1838 només s'havia redactat la primera part de l'informe, és a dir la introducció,²⁴⁰ i com que resultava també que només s'havien rebut uns pocs informes sobre els edificis dels antics convents que calia conservar, el Secretari d'Estat, seguint les instruccions de la Reina, va ordenar al Cap Superior Polític de la Província, com a mesura de precaució, "suspender en esa provincia toda demolicion de edificios de los estinguidos conventos" i que en el termini d'un mes reclamés a l'Acadèmia si havia fet ja l'informe corresponent.²⁴¹ Finalment, tot i que les discussions es perllongaren i semblaven no acabar-se, l'informe fou lliurat a la Junta de Enajenación, que va agrair a l'Acadèmia "el informe que le ha remitido dando su dictamen acerca de los edificios que debieran conservarse en la Provincia de Barcelona".²⁴² De forma paral·lela, el 3 de maig de 1840, el Cap Superior Polític va trametre una circular a la Societat Econòmica d'Amics del País demanant també informació sobre els monuments que calia conservar, en aquest cas de tot Catalunya. La Societat, que no tenia gaire clar què era el que se li demanava, es va posar en contacte amb el Secretari de l'Acadèmia, Joaquim Roca i Cornet, i aquest li va suggerir que el millor seria respondre al Cap Polític que precisament la incumbència de l'Acadèmia "es la de recoger los monumen-

239. Sessió del 9 de gener de 1838.

240. En la sessió del 6 de febrer "quedó aprobada la parte de exordio ó esposicion que precede á la enumeracion de los edificios". En la del 3 de març "hallándose ya aprobado el exordio y el primer párrafo del mismo, se pasó á la discusion del segundo".

241. Això ho fa saber el Cap Superior Polític a l'Acadèmia el 23 de febrer de 1838. Arxiu de la RABLB, Lligall 41. Reales Ordenes.

242. Sessió del 27 de març de 1838.

tos históricos y preciosas antigüedades, de que va á formar un Museo dentro poco tiempo" i que el millor seria que a partir d'ara s'adrecés directament a ella.²⁴³

És per aquesta raó que el 6 de juliol de 1840 el cap superior polític de la província de Barcelona, el comte de Vigo, va remetre al President de l'Acadèmia una sol·licitud del Secretari d'Estat i del Despatx de Governació en la qual es recollia una ordre de la Reina demanant informes sobre l'estat de Poblet després de la profanació de les tombes reials l'any 1835 i al mateix temps que tots els caps polítics "remitan á este Ministerio noticia de los templos de su respectiva provincia en que existan sepulcros que por serlo de Reyes ó personajes célebres, ó por la belleza y mérito de su construcción merezcan conservarse cuidadosamente, entendiéndose lo mismo respecto de cualquier otro instrumento no cinerario, que sea digno de mencionarse".²⁴⁴ El desencadenant d'aquesta disposició havia estat un informe de la Real Academia de la Historia sobre un projectat trasllat de les despulles del comte Ramon Berenguer III el Gran a la Catedral de Barcelona. El 22 de maig de 1838 el president Pròsper de Bofarull informava que havia rebut del delegat a Ripoll les restes reials i proposava enterrar-les a la Catedral, la qual cosa va generar un intens debat, que es va traduir en la elaboració d'un informe del qual es conserva un esborrany a l'arxiu de l'Acadèmia.²⁴⁵ Estretament lligat amb aquest fet és el comunicat del 13 de març de 1841 de la Diputació Provincial a l'Acadèmia informant que, en compliment de la llei del 6 de novembre de 1837, la Regència havia decidit establir en la capital del Regne "un Panteón nacional donde se depositen los restos mortales de todos los españoles eminentes". La Diputació li comunica que la seva missió serà proporcionar, tal com se li demana, "una razon circunstanciada de los sepulcros de españoles ilustres que subsisten en el territorio de esa provincia, haciendo una descripción sencilla de su mérito artístico y del estado en que se encuentren y esponiendo los medios ó dificultades que puedan ofrecerse para su traslación al Panteón nacional", idèntic encàrrec que ja el 27 de febrer de 1841 li havia fet el Cap Superior Polític.²⁴⁶

A partir d'aquest moment l'Acadèmia desenvoluparà una notable activitat amb la intenció de conèixer l'estat de conservació d'alguns dels monuments més

243. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/23. Ofici al secretari de la Societat del 2 de juny de 1840.

244. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3

245. Arxiu de la RABLB, Lligall 38 antic. En el marge del document hi ha anotat: *No tuvo efecto*.

246. Pròsper de Bofarull fa tot un seguit de consideracions sobre les dificultats que comporta la seva realització en la província de Barcelona en un comunicat que porta la data del 20 d'abril de 1841. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3. Hi ha també l'esborrany que porta la data del 16 d'abril de 1841. Les despulles reials que restaren dipositades des de 1838 a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, foren finalment retornades a Ripoll l'onze de juny de 1893. F. CARRERAS CANDI, *Crónica de la traslación de las despulles de Ramon Berenguer III lo Gran, Comte Sobirà de Barcelona en 1893*. Treball llegit en el Centre Excursionista de Catalunya el 28 de juny de 1893. L'Acadèmia sempre es va mostrar molt interessada en tot el que tenia relació amb el monestir de Ripoll i en la seva conservació. Fruit d'aquesta sensibilitat és l'aportació de 25 pts. per a la seva restauració, que, si tenim en compte les penúries econòmiques de l'Acadèmia, és una quantitat no menyspreable (Sessió del 15 de novembre de 1879).

notables i poder determinar d'aquesta forma les possibles intervencions a realitzar. Íntimament relacionada amb aquest tema és la lectura en la sessió del 8 de juny de 1841 d'una memòria de l'acadèmic Josep Antoni Buxeres²⁴⁷ sobre "ciertos monumentos antiguos que se encuentran en las inmediaciones de la Villa de Martorell", amb diverses referències al mal estat en el qual es trobava el Pont del Diable, o la proposta, en aquella mateixa sessió, de creació d'una comissió que redactés un informe complet sobre els monuments de Catalunya en perill, que fou finalment aprovada. Formarien aquesta comissió els acadèmics Pujol, Bofarull i Renart als quals es va afegir també Buxeres. Com a resposta a l'observació de Puig que argumentava que aquesta era una missió més pròpia d'una acadèmia de Belles Arts que de Bones Lletres, se li va respondre que aquest encàrrec calia veure'l des d'una òptica estrictament històrica i no artística, i molt estretament lligada al principal objectiu de l'Acadèmia. Per a complementar els esforços de la comissió encarregada, en la sessió del 6 de juliol de 1841 es va assumir el compromís de reclamar del Govern les mesures oportunes per a la protecció no només del Pont del Diable sinó també d'altres monuments antics del Principat. Tanmateix, tot i els bons propòsits, no sembla que es fessin grans progressos en cap direcció com ho manifesta de forma prou explícita el silenci dels llibres d'actes en relació a l'activitat d'aquestes comissions.

Com a reflex retardat de la present situació i en un desig de centrar les qüestions més importants, en la sessió extraordinària del 23 de juliol de 1842 es va llegir una comunicació del Cap Polític del 20 de juliol demanant ara "con toda urgencia a l'Acadèmia una relación circunstanciada del número de obras artísticas de pintura y escultura de que se hizo cargo procedentes de los conventos suprimidos de esta provincia, con espresión de su clase, mérito y nombre del autor si así constare, número. Las que se hallen colocadas, en donde lo están, las que faltan para colocar, y las que por su poco o ningún merito pueden enagenarse, y solicitando igualmente su dictamen acerca de la instalación del museo provincial en esta Capital". El problema amb el qual ara s'enfrontava l'Acadèmia era que en aquest moment no podia facilitar les dades que se li demanaven perquè no les tenia ni en disposaria en molt de temps. De fet, creu justificar-ho tot al·legant que els comissionats de l'Acadèmia es varen fer càrrec d'aquests objectes "sin mediar formalidad de inventario", és a dir, sense que ni uns ni altres prenguessin nota del que lliuraven ni del que rebien. Per si aquestes no fossin raons suficients, l'Acadèmia intenta minimitzar el nombre i la qualitat de les obres lliurades ("algunas lápidas y urnas sepulcrales, y también algunos cuadros de poco ó ningún merito")

247. Hi ha molt poques dades de l'activitat acadèmica de Josep Antoni Buxeres. Va ingressar l'any 1837 i un any més tard el trobem integrat en una de les comissions encarregada del projecte de repartiment de l'espai dins el convent de Sant Joan. El 1846 ha estat nomenat ja tresorer de l'Acadèmia.

constitueixen “lo poco que se sacó de los conventos suprimidos de esta ciudad”) i al mateix temps argumentar que la causa principal del retard en el muntatge ha estat la manca de suport econòmic que fixava l'article 6è de la R.O. de 27 de març de 1837. Assenyala al mateix temps que el fet de poder enllestir o simplement d'accelerar el trasllat i la instal·lació de les obres en aquest museu, “que ya tiene principiado”, seria un estímulo per a molts particulars que ara no veuen del tot clara la realització d'aquest projecte, ni la viabilitat o la conveniència de fer dipòsits. En conseqüència es va prendre l'acord que la comissió que havia portat a terme la recollida dels materials fes al més ràpidament possible un inventari de tots els objectes ara en poder de l'Acadèmia, “con expresión de su respectiva procedencia no solo para gobierno de la Corporación sino también para cualquier noticia que acaso pidan las autoridades”. Tampoc en aquest moment i de forma immediata hi ha constància documental de la realització d'aquest encàrrec.

Sorprenentment, fins a l'1 de maig de 1844 no hi ha notícia de les gestions realitzades des de 1841 en la protecció dels monuments que han passat a mans de l'Estat i ara es troben en precari, tot i que hi ha notícia de les gestions fetes per l'Acadèmia per tal d'informar les Diputacions corresponents dels edificis i monuments existents en les seves zones que mereixen una atenció especial.²⁴⁸ Com a conseqüència d'una circular enviada pel Ministeri de Governació de la Península (R.O. de 2 d'abril de 1844²⁴⁹), l'Alcalde Constitucional President s'adreça a l'Acadèmia convençut que aquesta “cooperará eficazmente á detener la marcha destructora que tantas bellezas y antigüedades ha arrebatado ya á esta Capital, y recordado hasta el último resto de aquella clase cuya conservación pueda contribuir á llenar las miras de la Real orden y un interés público de tanta trascendencia moral y literaria, se servirá V.I. indicar á este Cuerpo municipal los edificios y monumentos que se hallen en este caso, con las observaciones que puedan mover al Gobierno, esperando que tendrá á bien hacerlo á la brevedad que sea dable”.²⁵⁰ La petició revesteix una certa urgència, ja que el termini que

248. La Diputació de Lleida envia un ofici a l'Acadèmia (22 de juny de 1844, Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/44) com a resposta a un que aquesta li va enviar i li manifesta que te present el seu interès en la conservació dels edificis i monuments públics en perill “que existan en el antiguo Principado de Cataluña” dels quals cal fer una relació per enviar al Govern de S.M. Manifesta que ja s'havien dictat algunes disposicions a la província de Lleida i posa èmfasi en el fet que l'Acadèmia no estalviarà esforços per aconseguir aquest objectiu. A Pau Piferrer, que havia ingressat aquell mateix any a l'Acadèmia, li havia estat encarregat de prendre unes notes o apunts “relativos á los expresados edificios y monumentos que existen en el antiguo Principado de Cataluña”. Aquestes notes seran remitides primer a l'Ajuntament de Barcelona, a les quatre Diputacions i més tard al Secretari d'Estat. Sessió del 26 de juny de 1844.

249. La Reial Ordre especificava que “en el término de un mes le remitiesen una nota de todos los edificios, monumentos y objetos artísticos, de cualquier especie que sean que han pasado a dominio del Estado, y que bien por la belleza de su construcción, bien por su antigüedad, por su origen, el destino que han tenido ó los recuerdos históricos que ofrecen, merezcan ser conservados, á fin de que en su vista se adopten las medidas convenientes”.

250. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/37.

s'ha fixat als caps polítics és d'un mes i l'Acadèmia no vol deixar passar l'ocasió sense fer tot un seguit d'observacions. Així el 8 de juny de 1844 envia un escrit al Secretari d'Estat i del Despatx de Governació, en el qual exposa que les oficines superiors i subalternes del ram de l'Amortització s'estan donant molta pressa per alienar els béns eclesiàstics, entre els quals hi ha diversos edificis que per les seves característiques estan compresos dins la circular anterior, fins i tot alguns d'ells ja han estat subhastats. Com que li sembla que això està en flagrant contradicció amb el que es demana als caps polítics amb tanta urgència, reclama que els Intendents de les províncies no posin a subhasta els edificis pertanyents al clergat sense abans consultar les Diputacions i Acadèmies de Belles Arts.²⁵¹ Dins aquesta mateixa orientació s'integren les reclamacions anys més tard a la Reina demanant que siguin exceptuades de la Desamortització la capella de Sant Miquel de Barcelona, els claustres de la col·legiata de Santa Anna de Barcelona i l'església de Sant Joan de Vilafranca.²⁵² Pel que fa a la recuperació d'objectes i d'obres d'art, el 13 de novembre de 1844 l'Intendent de la Província de Barcelona autoritza que l'Acadèmia es faci càrrec "del sarcófago romano, sepulcros y lápidas que existen en el ex-monasterio de S. Cucufate del Vallés y fuera de su iglesia, cohicindiendo con los laudables deseos de V.S. manifestados en su oficio de 5 del corriente, pero á condicion de que luego de estraídas aquellas antigüedades se sirvan disponer se cubran con mampostería los huecos que degen las mismas en las paredes del edificio". Per portar a terme aquest encàrrec Joan Cortada s'havia de posar d'acord amb l'Administrador General de Béns Nacionals,²⁵³ però, curiosament, és la Comissió de Monuments la que s'ha de fer càrrec un any més tard d'aquests objectes.²⁵⁴ Coincidint amb aquestes gestions es va llegir en la sessió del 26 de novembre de 1844 un informe de Pau Piferrer sobre l'església, els claustres i la resta d'edificis del monestir de Sant Cugat.

Al llarg d'aquest mateix any de 1844 l'Acadèmia ha creat i manté nous lligams amb altres institucions de caire cultural entre les quals hi ha l'Academia Española de Arqueología²⁵⁵ o la Sociedad Arqueológica Matritense y Central

251. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/42. Mereixen la nostra atenció les darreres paraules de la carta: "Por ultimo esta Academia espera que V.E. se servirá disimular su celo, hijo del mas puro patriotismo, y acoger con benignidad las adjuntas observaciones y notas que solo contienen un bosquejo de lo poco que ha llegado á su noticia, no dudando que los Sres Gefes Políticos y acaso las Diputaciones con su autoridad y mayor copia de datos podrán facilitar á V.E. toda la instrucción conveniente á fin de asegurar el acierto en tan importante negocio".

252. Sessió de l'Acadèmia del 29 de juny de 1856. Hi ha també l'esborrany de la petició feta a la Reina (Lligall 35 antic. Comunicacions de 1856 a 1857).

253. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/52. Ja uns anys abans el Cap Superior Polític havia encarregat a la comissió corresponent que es fessin càrrec "de los objetos de ciencias y bellas artes de los monasterios de S. Cugat del Vallés y N^o S^a de Monserrate". Sessió del 24 de febrer de 1837.

254. GRAHIT, cit. supra, pàg. 78.

255. Sessió del 15 d'octubre de 1844.

de España y sus Colonias, que en un ofici²⁵⁶ adreçat al president de l'Acadèmia, Pròsper de Bofarull, li manifesta la seva satisfacció pel fet de mantenir relacions amb aquesta, que ha tingut ocasió de veure la memòria que va enviar al Govern sobre els monuments exposats a la destrucció, que cal "salvar del naufragio político", i que ha pogut constatar com l'activitat i els projectes de l'Acadèmia coincideixen amb la R.O. de creació de les Comissions de Monuments. En realitat, l'Acadèmia, tot i els seus esforços, es veu impotent per fer front als compromisos que ha anat assumint i té el convenciment que la Comissió Provincial de Monuments podrà assolir més fàcilment aquests objectius. Per aquest motiu, les relacions amb la Comissió es van fent més estretes i quan en la sessió del 15 d'octubre de 1844 es llegeix un informe de Joan Francesc Albinyana sobre el lamentable estat i l'abandonament de les antiguitats a Tarragona,²⁵⁷ amb tota una sèrie de propostes per posar-hi remei, es decideix passar-lo a la Comissió Central de Monuments. L'11 de desembre de 1844 la Comissió va trametre un ofici al Ministre de la Governació, amb còpia a l'Acadèmia, indicant-li que havia rebut informes desfavorables de l'actuació del Cap Polític anterior en relació als museus i monuments de Tarragona. Un fet especialment greu si tenim en compte que havien estat dictades recentment noves disposicions en relació a la conservació dels objectes i monuments històrics. Es feia l'observació que "no se han expedido las citadas reales órdenes para llenar una fórmula estéril" i que calia exigir responsabilitats.²⁵⁸

Tot i l'activitat desplegada per l'Acadèmia de Bones Lletres, la de Belles Arts i la Comissió, seguia l'enderroc d'edificis d'interès a Barcelona. És per aquesta raó que, en el curs de la sessió del 8 de maig de 1849, l'acadèmic Llobet va fer un cop més la proposta que, atès que no era possible impedir l'enderroc i la destrucció d'alguns monuments antics, convindria fer, si més no, dibuixos i plànols d'aquests "para memoria de nuestros descendientes". Per a tal fi era necessari posar-se en contacte amb els arquitectes que enderrocaven edificis d'interès a Barcelona. En conseqüència es va decidir crear una comissió formada per Renart, Llobet, Planas²⁵⁹ i Manjarrés que intervindrien, en ocasions sense èxit, per tal de posar fre a alguns d'aquests enderrocs. En aquest sentit foren afortunades, tot i les dificultats que es plantejaren, les gestions per salvar l'antic *frontis* de les Cases Consistorials (façana gòtica del carrer de la Ciutat), l'enderroc de la qual seria per als comis-

256. 24 de juliol de 1844. Arxiu de la RABLB, 1-IV-11, 37 antic.

257. Joan Francesc Albinyana i de Borràs era acadèmic corresponent per Tarragona des d'aquell mateix any.

258. Arxiu de la RABLB, 1-IV-11, 37 antic. La resposta de la Comissió Central de Monumentos es llegeix en la sessió del 24 de desembre de 1844.

259. Pràcticament no hem trobar cap mena d'informació de l'activitat realitzada per Narcís Planas Gispert, que segons la relació dels acadèmics de número havia ingressat a l'Acadèmia el 1847. Tanmateix l'any 1841 ja apareix un Planas comissionat en el tema dels conflictes per la distribució del convent de Sant Joan.

cionats contrari a "lo que prescribe la Real Orden de 4 de mayo último".²⁶⁰ Les necessitats derivades de la construcció de la nova façana neoclàssica de la plaça de Sant Jaume, a conseqüència de les destrosses produïdes pel bombardeig del general Espartero, feren que, de moment, l'Ajuntament considerés que l'enderroc de l'antiga façana era inevitable i en conseqüència demanava a l'Acadèmia²⁶¹ que, "ya que existen varios objetos de merito y buen gusto arquitectónico", es fes al més ràpidament possible com a única solució una còpia dels elements més notables d'aquesta façana. Mentrestant s'anaren perdent diversos elements: un finestral, l'estàtua de l'arcàngel sant Rafael fou traslladada a un altre lloc i l'extrem dret de la gran porta adovellada fou, per dir-ho d'alguna manera, doblegat, per tal d'evitar la seva mutilació. Tot i les dificultats, les gestions tingueren èxit i la façana se salvà i se'n portà a terme una restauració que no va quedar enllestida definitivament fins l'any 1928.

Després d'un buit d'uns quants anys, al llarg dels quals molts dels problemes es mantenen latents, torna a parlar-se dels edificis que han de ser conservats, i de les memòries que sobre aquests havia elaborat la secció d'antiguitats,²⁶² o de l'enderroc de les muralles, en relació a les quals l'Ajuntament havia publicat un imprès²⁶³ i l'acadèmic Llobet i Vall-lloera havia redactat una memòria que porta el títol:²⁶⁴ *Indicaciones sobre las antiguas murallas de Barcelona que resultan de lo que se ha observado en los últimos derribos de ellas y observaciones acerca de algunas inscripciones encontradas en los mismos*. Al mateix temps es fan esforços encaminats a protegir determinats monuments que, per la seva monumentalitat i consideració artística, mereixien ser conservats,²⁶⁵ com el monestir de Sant Cugat i la Casa de l'Ardiaca, i dels quals se'n va parlar al llarg de diverses sessions²⁶⁶ sense que fos possible anar més enllà de nomenar una comissió (Llobet, Aguiló i Milà), d'enviar una petició al Govern de S.M. o de seguir reclamant, en va, la concessió a l'Acadèmia d'aquest darrer casal.

260. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/59 (abril de 1850). Esborrany de la carta adreçada per l'Acadèmia a l'Ajuntament sol·licitant que s'aturi l'enderroc.

261. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/60 (21 d'agost de 1850). Desconeixem quina va ser la resposta que el President Bofarull va remetre a l'Ajuntament. Només tenim constància que ho va fer perquè així consta en una breu referència en el llibre d'actes corresponent a la sessió de l'1 de maig de 1851.

262. Sessió del 4 de març de 1854.

263. Sessió del 18 de març de 1854.

264. Sessió del 1849.

265. En la sessió del 19 de maig de 1855 l'acadèmic Llorens va exposar les raons d'aquesta proposta i fruit d'ella va ser el nomenament d'una comissió que redactés una sol·licitud adreçada al Rei formada pels Srs. Llobet, Aguiló i Milà. En la del dia 9 de juny de 1855 s'afegiren els Srs. Ramon Roig i Rey i Pere Codina i Vilà a la comissió encarregada de transmetre al govern de S. M. la preocupació i la proposta sobre els monuments amenaçats d'enderrocament.

266. 5 i 19 de maig, 9 de juny, 24 de novembre i 7 de desembre de 1855.

ORGANITZACIÓ DEL MUSEU. FASES D'UN PROCÉS

Com ja hem assenyalat anteriorment, són tres les figures més notables de la primera etapa de la formació del Museu: Andreu Avel·lí Pi i Arimon, Josep Antoni Llobet i Vall-llosera i Joan Cortada i Sala. D'acord amb el seu tarannà, cadascun d'ells es responsabilitza de les tasques més dures d'aquesta primera etapa, que s'inicia a grans trets l'any 1835.

En la sessió del 31 de març de 1837 Pi i Arimon, amb l'excusa de la lectura d'una memòria que havia elaborat sobre una làpida sepulcral medieval de l'església de Sant Jaume que havia estat localitzada en el moment de l'enderroc²⁶⁷ (cat. 182), i que recentment, gràcies al seu esforç, havia estat donada a l'Acadèmia per Antoni Elías i Salvador per tal de "formar parte de la colección que vá á reunirse en el claustro de este edificio", va fer algunes observacions sobre la marxa del projectat museu, del qual en aquest moment es començava a parlar, i que presenten un notable interès:

Aprovecho esta ocasión como individuo de la comision encargada de la colocacion de estos y otros objetos analogos para lamentarme de la falta absoluta de fondos que la priva de cumplir su cometido, qual deseara. Es una lastima que tengan que hacinarse en un rincon del edificio monumentos historicos de todas las edades que puestos a la espectacion publica, y esplicados según se intenta, podrian tal vez difundir una luz inopinada que disipara los involuntarios errores de nuestros historiadores que carecieron de su oportuna vista y del acierto en consultarlos. Algunos cedidos ya, no puede la imperiosa necesidad que a la comision aqueja, colocarlos, y la fuerza a decirlo, ni menos recogerlos.

En horabuena que los que halló la comisión en los exconventos de Dominicos y Franciscos reposen en tanto en el deposito de San Sebastian²⁶⁸ donde los traslado hasta que en mejor posibilidad pueda la Academia hacerlos llegar a este recinto y darles su correspondiente destino; pero siento, y creo que conmigo lo sentirá tambien la Academia, que todos los

267. Descripció de una làpida sepulcral hallada en el templo Parroquial de San Jayme de la ciudad de Barcelona al tiempo de su derribo, leída en la sesion celebrada por la Academia de Buenas Letras en 31 de marzo de 1837 por su socio archivero, Arxiu de la RABLB, Lligall 15 n.º 40.

268. L'església i el convent de sant Sebastià foren comprats per la Junta de Comerç a la Comissió de Venda de Béns Nacionals de la Província i van servir d'aixopluc a molts dels serveis que la Junta generosament va promocionar (càtedres gratuïtes de química aplicada a les arts, matemàtiques, taquigrafia, dibuix lineal, maquinària, llengua francesa, anglesa i italiana) així com a primer magatzem de les obres recuperades dels convents destruïts.

diseminados por diferentes partes de esta ciudad, queden espuestos por mas tiempo, unos a la intemperie, y otros a ser el juguete de los niños, y el ludibrio del dominante genio destructor, sin que podamos reunirlos.

Mañana, que, según la invitacion hecha por la Academia, el Exmo. Ayuntamiento nos ceda, no solo los que hallé quando fui de la comision encargada por el Gobierno de recoger las bibliotecas y objetos artisticos é historicos de los conventos suprimidos; si que tambien los, que a solicitud mia, se hallan en poder de S.E. para formar en las casas consistoriales un museo de antigüedades, se verá la comision en la imposibilidad, por su penuria, de hacerlos ver debajo de este techo, para que al paso que adornen un nuevo museo, como el de la Maison Carré de Nimes, sirvan de estímulo a los poseedores de otros, que hallados en escavaciones ú obras hechas en sus casas nos los ofrezcan a fin de juntarlos a aquellos y engrandecer nuestra obra.

Me prometo que la Academia en vista de quanto llevo espuesto, no despreciará mis deseos que tienden á su esplendor y nombradia, y que empleara todas sus luces en buscar medios para dar cima á una obra proyectada y que tanto honor debe hacerle en lo sucesivo.

Dues són les qüestions de màxim interès. En primer lloc la manca de recursos que obligava la comissió a tenir els objectes amuntegats de qualsevol manera i, el que era encara més greu, no es podien recollir ni els que més recentment els havien estat cedits, ni els que restaven abandonats a l'abast de qualsevol, ni tan sols els que l'Ajuntament havia ja reunit en un intent de fer un primer museu en les Cases Consistorials i que ara, com hem vist, havia decidit dipositar en el futur museu de l'Acadèmia. En segon lloc, els objectes que havien estat recuperats de Santa Caterina i Sant Francesc encara es trobaven emmagatzemats en el convent de Sant Sebastià, primer dels dipòsits que s'havien organitzat. Calia solucionar tots aquests problemes i per aquesta raó reclamava que l'Acadèmia fes un esforç. Li va respondre Albert Pujol, un dels més veterans acadèmics en aquell moment, proposant que es fes prèviament una classificació de les làpides que s'oferien per tal de valorar el seu interès per al Museu,²⁶⁹ la qual cosa va provocar la intervenció de Joan Cortada que amb rotunditat i amb bon ull va assenyalar que encara no havia arribat el moment de fer cap classificació i que convenia de moment no rebutjar res. De fet, no deixa de cridar l'atenció que sigui Pi i no Cortada l'autor del present informe. Possiblement l'explicació rau en el fet que l'informe sobre el Museu constitueix, almenys en teoria i encara que no sigui aquesta la voluntat de l'autor, un element secundari dins el conjunt de l'informe relatiu a la làpida de l'església de Sant Jaume. De fet, com que encara no existia un projecte comú, tots ells anaven fent el que podien des de la posició que ocupaven, des de l'Ajuntament, des de l'Acadèmia o des d'ambdós llocs al mateix temps.

269. Ja en la sessió del 24 de febrer de 1837 l'acadèmic Pujol ja havia insistit en la importància de crear una comissió encarregada d'examinar, traduir i explicar les làpides que ingressessin en el Museu. És aquesta una etapa en la qual encara resulta perceptible una il·lusió en el projecte que es tradueix en diverses propostes i suggeriments, tals com el format de les cartelles descriptives de les obres o quin seria el terme més adequat per a definir la seva forma d'ingrés (*regalado?*, *cedido?*, *ofrecido?* o *presentado?*)

Museu Provincial d'Antiguitats. Capella de Santa Àgata. Col·lecció d'escuts (Acadèmia).

Museu Provincial d'Antiguitats. Capella de Santa Àgata. Col·lecció de capitells (Acadèmia).

Si bé en aquesta reunió del 31 de març de 1837 Cortada encara considerava que no havia arribat el moment de classificar el fons reunit, en la del 18 de maig, un cop ja recollits el materials de les cases consistorials, així com altres donacions, va proposar la creació d'una comissió que classifiqués les làpides per poder exposar-les millor i evitar el seu amuntegament, integrada per Ripoll, Tastu i Pi. És una primera manifestació de la necessitat de fer una classificació dels materials. Un cop feta, la comissió de l'edifici ja s'encarregaria de la seva col·locació en el lloc més adequat i de la seva correcta senyalització²⁷⁰. Era aquest el punt de partida i el moment en el qual, tal com s'havia definit en la sessió del 31 de març, l'Acadèmia es trobava ja en disposició d'iniciar la formació del seu Museu. Amb la finalitat que els acadèmics estiguessin ben informats dels progressos realitzats

270. En un escrit del 9 de març de 1837 Cortada i Pi comunicaven que ja estaven a punt de presentar les làmines que havien encarregat per a ser col·locades sota cadascuna de les làpides. Arxiu de la RABLB, 1-IV-10.

Museu Provincial d'Antiguitats. Capella de Santa Àgata. Col·lecció de capitells (Acadèmia).

i dels nous ingressos d'obres (“monumento historico-artístico, inscripción, libro ó manuscrito”) Llobet proposava en la sessió del 28 de juny de 1837 que en el nou reglament que s'estava redactant es fes constar que les noves adquisicions passessin a la secció corresponent, per tal que cadascuna d'aquestes informés als acadèmics.

Que ja s'havien adoptat algunes mesures i que alguns dels problemes plantejats havien tingut ja solució ho demostra el fet que en la sessió del 19 de desembre de 1837 Pi, en la seva condició de membre de la comissió d'antiguitats, anunciés que totes les làpides procedents del Palau Reial Major, així com els materials de Santa Caterina i Sant Francesc ja es trobaven en l'edifici de l'Acadèmia.

Per tal de saber quines són les tasques realitzades i quins són els materials ara ja recollits resulta de gran interès una relació sense signar ni datar, tot i que per la lletra sembla de Pi i Arimon, que porta el títol: *Noticia de los monumentos antiguos que durante el ultimo año academico se han reunido en el edificio de la Academia de Buenas Letras de esta ciudad para la formación de su Museo de antiguedades* i que

pel seu contingut hem datat cap a mitjan 1838.²⁷¹ Conté una relació dels objectes que hi havia en aquell moment en el Museu així com la seva procedència. Aquest és el que, per ara, considerarem el primer inventari i que recull un total de 86 objectes.

- 2 lápidas (con inscripciones) romanas interpretadas por D. Geronimo Pujades en las páginas 20 y 54, lib. 4º, cap. 29 (y cap. 39) de su cronica universal del Principado de Cataluña que regaló a la Academia el Exmo. Sr. D. Pedro Ygnacio Urriés, Marqués de Ayerve²⁷² (cat. 36-37).
- Otra de la misma epoca que explica el mismo Pujades en las pag. 74, lib. 4º, c. 46 de su citada cronica cuyo monumento existia en la casa que habito D. N. Manjarrés (cat. 25).
- 2 de igual carácter halladas en el antiguo muro de esta ciudad que atravesaba las casas de la calle de los Baños quando se dirruyó una de ellas para edificarla de pie, que regaló a la Academia su propietario D. Juan Masó, La sección de Antigüedades presentó la descripción de ambos monumentos en una memoria que leyo en la Academia en la sesión del 19 de diciembre del año pºpº²⁷³ (cat. 24 i 20).
- 21 del propio tiempo que hizo aparecer el derribo de otro trozo de aquel muro que entrañaba el edificio de la Ynquisición. Las cedió á la Academia el Sr. Administrador del Real Patrimonio, interin impetraba la aprobacion de S.M.²⁷⁴
- Otra coetánea á las anteriores recogida por el Excmo. Ayuntamiento a instancias del socio Archivero de esta Academia, D. Andres Avelino Pi, de D. Pedro Rocabruna, para formar el proyectado Museo en las casas consistoriales. El Cuerpo Municipal las cedió, ahora poco, a la Academia²⁷⁵ (cat. 39).

271. Fotocòpia en una carpeta sense nº que porta escrit en llaipis 28bis. Hi ha també l'esborrany previ, amb algunes petites variants. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3. El darrer ingrés de la llista, les làpides del Marquès, correspon al juny de 1838.

272. La cessió de les làpides que es trobaven en aquell moment "en una casa que poseia dicho Señor" es va comunicar en el curs de la sessió del 5 de juny de 1838.

273. En la sessió del 20 de gener de 1837 es va notificar que en el carrer dels Banys s'havien trobat dues làpides antigues per la qual cosa es va fer la proposta de demanar al seu propietari, Joan Massó, que les cedís a l'Acadèmia i d'aquesta manera anar formant un "Museo de Antigüedades, encargando al celo de la comisión de edificio la oportuna colocación de dichas lápidas en el parage y del modo que considere mas conveniente; è invitandose por medio de los periodicos á los que tengan y quieran desprenderse de objetos de dicha clase para que se sirvan hacerlo á fin de enriquecer el gabinete y galeria en que se inscribirán sus nombres al pie de sus donativos". En l'ofici de cessió de les làpides del 23 de febrer de 1837 (Arxiu de la RABLB 1-IV-3/4), Joan Massó estipulava, i aquest és el primer cas documentat, que si l'Acadèmia deixés d'existir, les làpides tornarien a ell o a la família. S'interessava al mateix temps, i això es posa de manifest al llarg de diverses reclamacions (21 de novembre i 12 de desembre), pel contingut del text de les làpides, cosa que no es va aconseguir fins al 19 de desembre d'aquell mateix any amb la lectura al llarg de la sessió d'una memòria amb la traducció corresponent titulada "Explicación de dos Inscripciones Romanas encontradas en los restos de las antiguas murallas de Barcelona, que se encontraron al derribar una casa de la Calle de los Baños de la misma", presentada pel secretari Llobet (Arxiu de la RABLB, lligall 4º, núm. 48).

274. Vegeu el capítol corresponent.

275. Aquesta làpida romana, la nº 1271 del catàleg d'Elias de Molins, ja era coneguda de F. Pérez Bayer, que la va veure l'any 1753 "à la puerta de la casa de D. Francisco Rocabruna". J. PERARNAU I ESPELT, "Antigüedades de Barcelona recogidas por el Dr. Bayer de Francesc Pérez i Bayer", *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 11 (1992), pàg. 402. L'Ajuntament se'n va fer càrrec i la va traslladar al dipòsit de les Cases Consistorials el mes de març de 1831. Poques peces d'aquest fons municipal estan tan ben documentades com aquesta.

- 1 de la misma clase trasladada desde Tarragona por haberla regalado a la Academia su socio correspondiente D. Domingo Sala²⁷⁶ (cat. 43).
- 2 id. Cristianas conteniendo, la una el acto de la consagración de la Yglesia de San Francisco de Asís, y la otra la de su primer claustro.²⁷⁷ Las hizo arrancar de las paredes del mismo claustro en que estaban empotradas²⁷⁸ el Sr. Pi quando fue de la comisión científico-artística nombrada por el Gobierno para recoger las bibliotecas y monumentos de ciencias y artes de los conventos suprimidos, para librarlas de caer en las manos del genio destructor de la epoca. Las depositó en las casas consistoriales desde las que las hizo trasladar ultimamente a la Academia.²⁷⁹
- 16 id. También cristianas correspondientes a la edad media recogidas por los Comisionados, al intento, por la Academia los S.S. Cortada y Pi, de los conventos de San Francisco y el de Dominicos.²⁸⁰
- 1 id. Que pidió el espresado Sr. Pi a D. Jose Elías para la Academia. Leyó sobre ella una estensa relación de su texto, estilo y ortografía, y carácter de estilo de la época en que se labró, el mismo Sr. Pi²⁸¹ (cat. 182).
- 1 id. Catalana que el propio Sr. Pi pidió para el museo de la Academia al Excmo. Ayuntamiento de esta ciudad, y esta corporación la cedió a la misma.²⁸²

276. (Sessió del 12 de desembre de 1837) El soci corresponent de Tarragona, Domingo Sala, fa donació dels següents objectes de la seva ciutat, utilitzant com a mediador el també acadèmic Josep Melcior Prat. Aquests objectes eren: "un idollito romano, una urna cineraria, un fragment precioso de cornisa i una lápida sepulcral amb el text: Athlete ave". Aquesta darrera és la que es fa referència en el catàleg. El 2 de gener de 1838 Josep Melcior Prat escriu a l'Acadèmia i a Joan Cortada manifestant la seva satisfacció perquè aquesta s'ha servit d'ell per tal d'obtenir aquesta lápida i que està disposat a intervenir en nom de l'Acadèmia en tot allò que aquesta pugui necessitar. (Arxiu de la RABLB, r-IV-3/9-10).

277. Vegeu el capítol corresponent.

278. "Como lo atestigua una lapida dorada que se conserva al entrar a la Iglesia por la puerta del claustro". Fr. BERARDO COMES, *De las antigüedades de esta Ciudad, fundacion del Convento grandezas y obsequios con que los Barcelonezes se esmeraron al favor, y erección de la Iglesia, claustro, y Religión de N.S.P.S. Francisco de Barcelona, que se dio principio por los Anyos de 1214, en el 1211 enpezado. Fue sacada a luz, y escrita a los seis dias de Agosto del año de MDCCXXV*. Ms del convent de Sant Francesc publicat en la *Revista de la Asociación Artístico-Arqueológica-Barcelonesa*, any III, núm 11 (gener-febrer 1899), pàg. 47 (1).

279. Això vol dir que no tots els materials procedents de Sant Francesc i de Santa Caterina haguessin estat reunits en el convent de Sant Sebastià. Aquestes dues làpides havien estat dipositades, probablement pel seu interès, en les Cases Consistorials.

280. En relació a aquests dos darrers conjunts, vegeu el capítol corresponent.

281. En realitat es refereix a Antonio Elías y Salvador que havia cedit a l'Acadèmia a instàncies d'Andreu Avel·li Pi i Arimon (Sessió del 31 de març de 1837) una lápida sepulcral de marbre blanc procedent de l'església parroquial de sant Jaume i que havia estat recollida pel seu pare Antoni Elías i Sicardo. Tal com s'indica en la relació, el 31 de març de 1837, Pi i Arimon va llegir una memòria que incloïa diverses observacions sobre la lápida, "Descripción de una lápida sepulcral hallada en el templo Parroquial de San Jayme de la ciudad de Barcelona al tiempo de su derribo" (Arxiu de la RABLB, Lligall 15 n° 40). Segons el que es diu en aquesta memòria, la lápida "estaba colocada en una de las paredes interiores de la iglesia parroquial de esta ciudad, sobre la pila del agua bendita, al entrar a mano izquierda. Quando el derribo de aquel templo, y la destruccion de su famoso portico en el año 1823 pudo adquirirla, comprandola a los que la demolieron, aunque con el sentimiento de que al tiempo de arrancarla se rompió en tres pedazos, si bien que esta desgracia no le hizo perder una letra." Al final després dels agraiments a Antoni Elías i Salvador no deixa d'esmentar que aquesta lápida formarà part d'aquest museu d'antiguitats ara encara en fase de projecte. La fractura de la lápida en tres fragments es va produir en el moment de l'enderroc.

282. Si ens limitem al fet que es tracta d'una inscripció catalana, dins la sèrie de l'Acadèmia només n'hi ha unes poques: les cat. 158, 160 i 165, totes elles funeràries procedents del convent de Sant Francesc, la cat. 190 de la capella de Sant Miquel del convent del Carme o la cat. 294 relativa a la font de les Duanes; a aquesta darrera probablement fa referència aquest document.

- 1 id. Presentada a la Academia por el Sr. D. Próspero de Bofarull, procedente de San Cucufate del Vallés²⁸³ (cat. 195).
- 19 sarcófagos con sus epitafios que la referida comisión de los S.S. Cortada y Pi recogieron de los conventos de San Francisco y de Dominicos.
- 2 id. de igual procedencia, con figuras en la cubierta en representación de los sugetos, cuyos restos mortales estaban en ellos depositados, los recogieron los mismos Señores Pi y Cortada.²⁸⁴
- 6 Capiteles de piedra común del país correspondientes a otras tantas pilastras, hallados en el derribo de la Ynquisición cedidos a la Academia por el Sr. Administrador del Real Patrimonio.²⁸⁵
- 1 Trozo de otro de mármol trasladado de Tarragona, que regaló a la Academia el referido D. Domingo Sala.²⁸⁶
- 4 id. de piedra de Barcelona, de igual numero de columnas que formaban el famoso pórtico de la iglesia parroquial de San Jaime de esta ciudad (cat. 183-186).
- 1 Pila de marmol con bajos relieves que el Sr. Marqués de Llió y el Sr. Pi pidieron a su propietario D. Manuel de San-Germain, para la formacion del proyectado Museo de las casas consistoriales. Dicho Sr. la cedió al Exmo. Ayuntamiento y esta corporación lo hizo, ahora poco, a la Academia.²⁸⁷
- 2 pedazos de mosaico que D. Juan Foix habia presentado a la Academia de ciencias naturales y artes y por no ser un objeto análogo a aquel cuerpo científico, fueron cedidos a la Academia.²⁸⁸

Todos estos monumentos se han trasladado sin haberse mutilado ni sufrido nueva alteración á los males que hubiesen contraído antes de su hallazgo por el asiduo cuidado del Sr. Pi que presenció la carga, traslación y colocación de ellos en este edificio. Este socio ha ahorrado á la Academia los gastos que la hubiesen causado estos indispensables trabajos. Se ha abocado tantas quantas veces han ocurrido, á la Comisión de obrería del Exmo. Ayuntamiento, y esta, con un desprendimiento digno de la gratitud de la Academia, ha facilitado siempre al Sr. Pi los brazos y carros necesarios para su transporte.

283. En la sessió del 10 de febrer, Pròsper de Bofarull, que no era president en aquell moment, va cedir a l'Acadèmia una curiosa i antiquíssima làpida marmòrea sepulcral con su correspondiente inscripció latina de difícil intel·ligència recollida del arxíu del monestir de S. Cucufate del Vallés. No hi ha dubte que es tracta de la làpida del monjo músic Pere Ferrer originari de Tàrrrega, la nº 913 del catàleg d'Elias de Molins, tot i que en aquest catàleg no es fa menció que es tracta d'un dipòsit de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, cosa que, com veurem en altres casos no constitueix una novetat. J. de PERAY I MARCH, *San Cugat del Vallés. Su descripció y su historia*, Barcelona 1931, pàgs. 43-44 i 70.

284. En relació a aquests darrers apartats vegeu el capítol corresponent.

285. Podria tractar-se dels cat. 252-258, tot i que aquest conjunt està format per set elements. Com que es tracta de capitells seriats dels quals, segons el catàleg, s'ignora la procedència, és fàcil que en algun moment s'incorporés un nou capitell a aquesta sèrie.

286. Es refereix al *fragment precíu de cornisa* citat en la nota 264?

287. No ha estat possible identificar aquesta peça. En el catàleg d'Elias de Molins no hi figura cap element amb aquestes característiques. Dins un terreny purament hipòtic, podria tractar-se de la pica baptismal que se suposa procedent de l'església de la Mercè i que actualment es troba en el MNAC (MNAC/MAC 24265) en relació a la qual, pel que fa a la seva història, només consta la referència "fons antic de Museus". De fet, podria haver estat reclamada novament abans de 1879 i posteriorment reincorporada als fons dels Museus de Barcelona.

288. Joan B. Foix, metge de Barcelona, va fer oferta de donació a l'Acadèmia el 3 de febrer de 1837 de dos grans fragments de mosaic i una àmfora també gran procedents d'Empúries (Arxiu de la RALB, 1-IV-3/3). *El mosaico, segun yo reconoci en el mismo lugar donde se halla, forma un pavimento estenso á corta profundidad del suelo plantado de vides no mui distante del grande monumento cuadrangular que se ve en dicho puerto, siguiendo, como sigue su ramal profundizandose; asi es probable se hallen dibujos tal vez interesantes, aunque el material del mosaico no sea de los mas finos, pues es bien sabido que los Fenicios y los Romanos aun á los materiales mas groseros les daban formas las mas elegantes y agradables. [...] La amfona fué hallada en una escavacion.*

Talla de Fra Garí del palau de Valldaura del carrer Riera de Sant Joan (MHCB).

Talla de la dida del fill del comte Wifred del palau de Valldaura del carrer Riera de Sant Joan (MHCB).

— 2 estatuas de madera, la una representando a Fr. Juan Garín, y la otra a la ama de leche del niño que le habló, presentadas a la Academia por el Sr. Bofarull²⁸⁹ (cat. 330-331)

En darrer lloc fa una breu menció del monetari encara amb molt pocs exemplars i de poca importància.

Existen en él y colocadas en planchas a propósito más (de) 90 monedas y medallas de plata y cobre correspondientes a distintos países y épocas. Se debe su adquisición al desprendimiento y generosidad de algunos de los SS. Academicos que las han regalado para dar impulso a su naciente establecimiento.

Aquesta relació, molt imprecisa en alguns casos, més detallada en altres, recull una sèrie de dades relatives a obres lliurades a l'Acadèmia fins aproximadament el mes de juny de 1838, tal com es pot deduir per la informació que es dona de les dues làpides cedides pel Marquès d'Ayerve. Tanmateix, si la data que suposem és correcta, trobem a faltar la referència a dos ingressos importants, un és el de la làpida de Gescafred, en relació a la qual Llobet i Vall-llosera havia llegit una memòria en la sessió del 20 de gener de 1837,²⁹⁰ i l'altra un extraordinari sarcòfag romà de marbre representant el rapte de Prosèrpina, el més antic actualment de la sèrie barcelonina, tot i les reticències existents en relació a la seva procedència,²⁹¹ donat a l'Acadèmia per Mariana de Vehils a instàncies del president Pròsper de Bofarull.²⁹² És aquesta una qüestió que resta per resoldre i que posa l'accent en la imprecisió i en una certa manca de rigor en les relacions i llistats que es realitzaren.

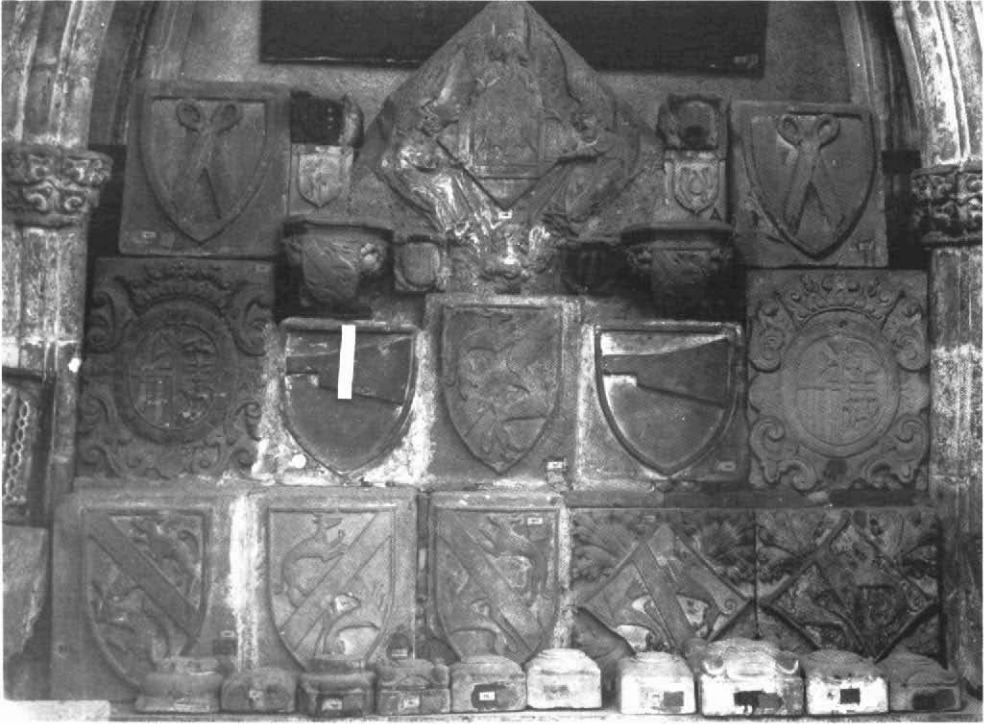
Dins el projecte general del Museu, si és que realment el podem anomenar d'aquesta manera, hi havia la intenció de complementar els objectes exposats, molts d'ells difícils de presentar d'una manera adequada, amb altres elements susceptibles de facilitar la seva comprensió. La Junta de Comerç en determinat moment havia fet a l'Acadèmia oferta d'uns quadres que la comissió encarregada de recollir els llibres i altres objectes dels monestirs i convents suprimits havia reunit en espera que aquesta disposés del seu Museu. Ara, l'Acadèmia, que ja ho

289. En la sessió del 6 de febrer de 1838 es va anunciar que el propietari de la casa que fou del monestir de Santes Creus cedia a l'Acadèmia les dues talles que representen Fra Gari i la dida de la casa dels comtes de Barcelona.

290. *Observaciones sobre una Inscrición del Siglo Décimo encontrada en Barcelona, leídas en la Academia de Buenas Letras è Historia de la misma*. Arxiu de la RABLB, lligall 5º nº 7. Aquesta interessant làpida funerària de l'any 939, donada pel Sr. Mariano de Sans, estava encastada, segons sembla, en un dels murs de la casa del Monje Camarero de Ripoll, sita en la plazuela del Cementerio de S. Miguel de esta Ciudad.

291. M. CLAVERIA, "Cronología dels sarcòfags romans figurats de tema pagà de Barcelona", III Congrés d'història de Barcelona (Barcelona, 20-22 d'octubre de 1993), Barcelona 1994, pàg. 87.

292. En la sessió del 13 de març de 1838 consta que ja ha ingressat en el monestir de Sant Joan el *hermoso sarcòfago* donat per la Sra Mariana de Vehils a la qual Pròsper de Bofarull i Joan Cortada havien agrait el gest en un ofici del 23 de març. Arxiu de la RABLB, Fotocòpia en una carpeta sense nº que porta escrit en llaipis 28bis. Tal com ja hem indicat, havia estat el mateix Bofarull que havia tingut la iniciativa de demanar-li que fes donació del sarcòfag que posseïa en el terrat de casa seva en el carrer de Sant Pere. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/11. El 30 d'abril Joan Cortada agràcia a Pròsper de Bofarull la seva intervenció en les gestions per tal d'aconseguir el sarcòfag propietat de Mariana de Vehils. Arxiu de la RABLB, Fotocòpia en una carpeta sense nº que porta escrit en llaipis 28bis.

Museu Provincial d'Antiguitats. Capella de Santa Àgata. Col·lecció d'escuts (Acadèmia).

veia com una realitat, va sol·licitar a la Junta que li lliurés els esmentats quadres “y otras preciosidades muy utiles para la historia del pays, pero de ningun mérito artístico”. Totes aquestes obres havien estat dipositades primer en el convent de caputxins, més tard en l'exmonestir de Sant Joan i finalment en la casa Llotja.²⁹³ En la sessió del 2 de març de 1839 Pi i Arimon comunicava que l'Acadèmia ja s'havia possessionat dels esmentats quadres recollits per la Junta de Comerç i que, com ja hem indicat abans, “reclamaron como comprobantes históricos”. No sabem exactament què és el que va passar finalment amb aquests quadres ni si es van arribar a exposar. En cap de les descripcions que es fan posteriorment del Museu no apareixen ressenyats ni consten entre les obres lliurades al Museu de Santa Àgata. Tanmateix queda aquesta notícia com a testimoni d'algunes de les iniciatives que es presentaren per al Museu i que no tingueren fortuna.

A finals de 1839,²⁹⁴ Pròsper de Bofarull comunicava que havia arribat el moment de nomenar la comissió per a la planificació del Museu. Aquesta estaria

293. Esborrany d'un ofici adreçat per l'Acadèmia el 30 d'octubre de 1838 a la Junta de Comerç (Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/18).

294. Acta de la sessió del 10 de desembre de 1839.

formada per Puig i Lucà, Renart i Cortada. En aquest moment tot sembla funcionar amb una lentitud exasperant i les notícies sobre la formació i organització del Museu es van espaïant cada cop més. Tot i això es fa manifest que hi ha una clara voluntat d'avançar, encara que les dificultats siguin moltes i aquest és l'esperit que intenta transmetre Ramon Muns, en aquell moment secretari primer de l'Acadèmia, al llarg d'una extensa memòria llegida en el curs de la sessió pública del 2 de juliol de 1842 en la qual es fa un ampli repàs a tot el que l'Acadèmia ha fet des que es va constituir com a tal, fent especial menció de les tasques relatives al Museu, "principiado ya". El seu propòsit era recordar davant d'un públic nombros que l'Acadèmia no havia oblidat els seus compromisos i que tard o d'hora assoliria els seus objectius.

El 23 de juliol de 1842 es va donar a conèixer el comunicat del Cap Superior Polític del 20 de juliol del qual ja hem fet esment a la pàgina 101, demanant amb urgència a l'Acadèmia "una relación circunstanciada del número de obras artísticas de pintura y escultura de que se hizo cargo procedentes de los conventos suprimidos de esta provincia, con expresión de su clase, mérito y nombre si así constare, número. Las que se hallen colocadas, en donde lo están, las que faltan para colocar, y las que por su poco o ningún mérito pueden enagenarse, y solicitando igualmente su dictamen acerca de la instalación del museo provincial en esta Capital..." Això els va treure momentàniament d'aquesta fase d'apatia, aparent o real, i va obligar l'Acadèmia a constituir una comissió que elaborés un document justificatiu de les tasques realitzades i de les dificultats amb les quals s'havia trobat, on, i això és molt important, havien de constar les moltes coses que encara restaven per fer. En un exercici d'autojustificació admetien que era cert que, amb la idea de formar un museu d'antiguitats útil per tal d'il·lustrar la història de Catalunya, sens dubte la tasca més important que té encomanada l'Acadèmia,²⁹⁵ aquesta havia reunit un conjunt de materials gràcies als nombrosos enderrocs que s'havien fet en el nucli antic de la ciutat i gràcies també a la col·laboració de diverses entitats, entre elles molt especialment la Junta de Enajenación, i la de nombrosos particulars. Tanmateix al·legaven que els recursos havien estat sempre limitats, la qual cosa no els havia permès finalitzar aquesta tasca (trasllat i col·locació de les obres), no disposaven d'espai suficient, ni els havia estat possible encara la realització d'un inventari prou precís del seu fons, ni molt menys un estudi d'aquest, susceptible d'ésser útil per a la tasca que els havia estat confiada. Tot i això l'Acadèmia esperava que les autoritats fessin el possible per tal de proporcionar-li els recursos suficients, tal com establí l'article

295. Així ho assenyala l'article 1er dels seus Estatuts: "Teniendo la Academia por uno de sus principales objetos el formar la historia de Cataluña aclarando los puntos hasta ahora controvertidos, deberá dirigir con preferencia los trabajos de sus sócios á la composición y perfeccion de esta obra". *Nuevos Estatutos de la Real Academia de Buenas Letras de la ciudad de Barcelona*, Barcelona 1836.

6° de la R.O. de 27 de març de 1837. De moment, i d'acord amb la petició que se li havia fet, va encarregar a la comissió, ara nomenada, la realització d'un inventari de tots els objectes en poder de l'Acadèmia amb indicació de la seva procedència, un inventari del qual no ens consta, ateses les dificultats que comportava, si realment es va fer.

Les penúries econòmiques es mantingueren. A finals de 1843²⁹⁶ Joan Cortada exposava les dificultats que tenia per instal·lar unes làpides i que per manca de pressupost no havia estat possible fer-ho. Demanava en conseqüència unes quantitats determinades que li semblaven les mínimes que es podien exigir. La resposta del secretari és simptomàtica, quan li assegurava que probablement a principis del proper any hi hauria a la caixa algun fons sobrant per tal d'atendre aquestes despeses.

Malgrat les dificultats per col·locar adequadament els objectes que ja tenien, seguien cercant noves peces. En aquesta mateixa sessió del 12 de desembre de 1843 es va notificar que encara en diversos edificis hi havia làpides i altres antiguitats susceptibles d'enriquir les col·leccions del Museu: en la casa del Marquès de Monistrol, "la de Font"²⁹⁷ (cat. 35) cerca del Regomir, en la del Exc Gibert²⁹⁸ (cat. 34), en la del Arcediano Mayor frente a la capilla de Sta. Lucía y que en el antiguo y hoy cerrado templo de San Miguel Arcángel contiguo a las Casas Consistoriales y que al parecer tiene ocupado el Excmo Ayuntamiento existe una inscripción ó lápida Romana y otros objetos de antigüedad".²⁹⁹ En conseqüència decidiren iniciar les gestions i incorporar també aquests objectes al Museu de l'Acadèmia.

Caldria esperar, però, a l'any 1844 per trobar símptomes reals dels progressos realitzats. En el curs de la sessió del 24 de febrer Cortada manifestava que ja havia arribat el moment de pensar en la preparació d'un quadern descriptiu dels objectes amb la traducció de les làpides que, il·lustrat amb una sèrie de litografies o gravats, es posaria a la venda a l'entrada del Museu. Conscient de les dificultats de la seva realització, presentava també una segona proposta de catàleg sense imatges, amb tot el que això suposava per a la comprensió dels objectes exposats. Del cost de la seva realització, afirmava, no caldria preocupar-se'n, ja que s'havia presentat una persona, no diu qui és, només que es tractava d'un "habil artista",

296. Sessió del 12 de desembre de 1843.

297. El 30 d'abril de 1844 el Sr. Josep Maria de Font i de Febrer diposita ("en calidad de depósito") al Museu de l'Acadèmia "la lápida existente en el zaguan de la casa nº 1, calle del cometa" que l'Acadèmia li havia demanat mitjançant ofici del 16 d'abril. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/36.

298. El 8 de maig de 1844, Domingo Gibert i Sauri, en carta adreçada a l'Acadèmia, confirma que aquell mateix dia ha lliurat a Ramon Muns i a Joan Cortada la làpida romana que "existia en la entrada de mi casa Plasa de S. Justo dedicada a la memoria de Clodia Pephilomene" i en relació a la qual acompanya uns comentaris filològics. Sembla que Pròsper de Bofarull havia ja escrit alguna cosa sobre ella, però no ha estat possible precisar-ho. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/39.

299. Vegeu l'annex amb la relació de les obres.

entesa en aquestes qüestions, que es faria càrrec de les despeses a canvi de poder vendre aquesta publicació en la porteria del Museu. L'Acadèmia, de fet, només hauria de proporcionar-li les dades de les obres per a poder elaborar el quadern. Amb aquests arguments es va prendre l'acord de nomenar una comissió que estudiés aquesta proposta³⁰⁰ i en la sessió del 30 d'abril es va autoritzar Cortada a posar-se en contacte amb l'interessat, a qui es confiava la impressió del quadern.

Poc temps abans, estant ja molt propera la data de la inauguració, Joan Cortada, ara ja director del que en aquell moment es coneixia com a Museu d'antiguitats romanes i gòtiques, havia presentat³⁰¹ un nou informe posant especial èmfasi en el que havia estat la seva intervenció, en les tasques ja realitzades i en tot allò que encara s'havia de fer, possible només amb la col·laboració de tots. Tanmateix, resulta curiós el fet que al llarg de tot aquest informe les úniques persones esmentades eren ell mateix, Pròsper de Bofarull i Ramon Muns, mentre que Llobet i Pi i Arimon havien estat condemnats al més profund dels oblits, perduts dins una referència genèrica que englobava a "varios otros S.S. Académicos". No resulta agosarat suposar que hi havia un cert antagonisme, probablement no declarat obertament, entre aquests i Cortada, i que també es feia extensiu a d'altres membres de la Secció d'Antiguitats de l'Acadèmia, com és el cas de Pau Piferrer.³⁰² Sembla realment com si la Secció d'Antiguitats, dirigida encara per Pi i Arimon amb el recolzament de Llobet i Vall-llosera,³⁰³ i el director del Museu marxessin per camins oposats.

Desde los años 1835 y 1836 estaban hacinadas bajo las bóvedas que sostienen el jardín un considerable número de antigüedades, sacadas de los conventos derruidos, del edificio de la Inquisición, y de algunas casas particulares, á puro de oficios, solicitudes, empeños, diligencias y disgustos que hizo y sufrió nuestro esclarecido Presidente el Sr. D. Próspero de Bofarull y que tuve el gusto de compartir con este Señor. De despues acá los trabajos de varios otros S.S. Académicos y en especial del S. D. Ramon Muns, han aumentado el depósito, digamoslo así, de antigüedades, que entre unos y otros hemos salvado del vandalismo que caracterizó á todas las revoluciones. Ya en los principios habíamos proyectado con el Sr. Presidente formar un Museo, pero la falta de medios unas veces, los disturbios politicos otras, y la fatiga que al fin causa el lidiar con obstáculos de todas clases sin verse protegidos por ninguna autoridad ni corporación, cuyos caudales supliesen nuestra pobreza académica, nos retrajeron de acometer la empresa.

Han pasado nueve años y la Academia que con el certamen público de 1842 comenzó á dar señales de vida, estaba casi obligado á formar el Museo, ya para corresponder á la generosidad con que la augusta Reyna Gobernadora hizo donacion del edificio, ya para dar el debido destino á los objetos que había salvado, ya para cumplir con las Corporaciones y

300. El dictamen de la comissió, que porta la data del 18 d'abril, defensa la proposta de Cortada i fixa les bases de l'acord entre l'Acadèmia i l'editor del quadern. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/35.

301. Sessió del 30 de març de 1844.

302. A. GHANTIME, *Joan Cortada: Catalunya i els catalans al segle XIX*, Montserrat 1995, pàgs. 60-61.

303. Arxiu de la RABLB, Lligall 38 antic (19 de desembre de 1844).

Museu Provincial d'Antiguitats. Capella de Santa Àgata. Els sarcòfags antics en primer pla (Acadèmia).

particulares que hicieron algun regalo, con la esperanza de verlo colocado en sitio público según se les había ofrecido. Todas estas razones que debía yo tener muy á la vista por la grande parte que en todos esos compromisos me cupo, me movieron hace unos dos meses á manifestar á la Academia que en mi concepto debía dedicarse á formar el Museo; y la Corporación conociendo lo mismo y deseosa de que el público disfrutara de los monumentos que aquí estaban conservados, determinó que se realizara el proyecto, autorizándome para llevarlo á cabo. A solicitud mía dispuso la Academia que en cuanto lo permitieran los fondos, me entregase el Sr. Secretario una cantidad mensual; mas así dicho Sr. como yo conocimos luego la insuficiencia de este recurso, á menos que quisiem (sic) eternizar la obra. En tal concepto dejando á un lado el plan de la asignacion mensual, se ha procedido a trabajar con ahinco y constancia, si bien no hay recursos, ni sé de donde podré sacarlos. Recuerdo no obstante que sin recursos hice muchas obras en este edificio, compré muebles y enseres, arreglé las salas y proporcioné una renta a la Academia, dejándola airosa y sin gravar á nadie. El anhelo que tengo de corresponder á la confianza de la Academia, espero que me sugerirá algún remedio á este apuro, que ya me va acosando.

Museu Provincial d'Antiguitats. Capella de Santa Àgata. Objectes diversos (Acadèmia).

Desde que me encargué de la formación del Museo se han colocado 22 lápidas romanas, 24 góticas y 30 fragmentos, con la separación debida, y sino con lujo al menos con buen orden y no sin gusto, pues he visto muchos museos de esta clase, y no me ha sido difícil (atendidos el local y las circunstancias) arreglar uno que sin parecerse en nada á los extranjeros, no tenga menos gusto que aquellos. Quedan también colocados 20 sepulcros góticos, y estan haciéndose los preparativos para verificar lo mismo con tres grandes sarcófagos romanos.

En los objetos colocados han sido precisos muchos restaura y en esto entran los trabajos de carpintería, cerrajería, herrería, pintura y escultura. Otros sepulcros hay disponibles, unos necesitan antes formales restauros de escultor, pintor y picapedrero. Todo confío que se irá haciendo. Hasta hoy los objetos arreglados son en número de 96.

Bien comprende la Academia que á fin de preparar el local ha debido preceder costosas obras de albañilería y lampistería, obras que aun no están acabadas. Como el Museo ha de estar cerrado, y en algunos puntos hay que darle luz, son necesarios muchos trabajos de carpintería para verjas de madera, puertas, ventanas, etc. Gran parte se ha hecho, mas

con dolor mio y para aumento de mis apuros, no es poco lo que falta. Cuando todo esté hecho no vacilo en asegurar que el Museo será bueno, bello y digno de verse. Sobre todo la Academia tendrá la gloria de haber fundado el primer museo de antigüedades en España; y sobre que siempre tiene gloria ser el primero, la hay mayor cuando se trata de Barcelona, cuya ciudad con harta frecuencia deprimen algunos pueblos de España al tratarse de letras y de bellas artes.

Desde que se ha comenzado la obra no se desatiende tampoco la adquisicion de nuevos objetos. De consenso con los S.S. Presidente y Secretario hemos conseguido que la Junta de Comercio á la primera demanda nos haya entregado el magnífico y rico sepulcro de San Raymundo de Peñafort, la estatua del mismo santo, la de Dña. Sibila de Forciá esposa de D. Pedro el Ceremonioso que estaba tendida sobre su sepulcro³⁰⁴ (cat. 149), seis bustos de Emperadores y personajes romanos, todo lo cual ha de restaurarse, y otros cinco bustos que están bastante bien conservados. Todos estos objetos son de mármol.³⁰⁵

Los S.S. Marqueses de Monistrol han regalado una buena lápida romana en excelente estado de conservacion. Hemos dado ya casi los últimos pasos para adquirir un sarcófago, dos lápidas y dos bajos relieves, todo romano, tras los cuales hace ocho años que andamos con el Sr. Bofarull,³⁰⁶ tenemos entabladas pretensiones á una excelente lápida romana; en buen estado la adquisicion de otra, y muy fundadas esperanzas de poseer un Santo gótico³⁰⁷ y un sepulcro gótico y bueno aunque no entero.

Hemos descubierto otro sepulcro gótico y otra lápida romana, cuya extracción del lugar en que se halla no sabemos todavía si será asequible.

Me atrevo á rogar á los S.S. Académicos que si tienen noticia de algún objeto de antigüedades dentro de esta ciudad, me hagan el gusto de indicármelo, á fin de practicar las diligencias necesarias para su adquisición.

Tambien desearía que el Sr. Bertran interpusiese su influjo con el Sr. Regente de la Audiencia para que cedieran una pilastra que hay en el patio del jardín y otras tres ó cuatro que guarda el portero en un almacén de debajo la Audiencia, y que han sido quitadas del tejado al hacer obras para reparar los daños que causaron las bombas.³⁰⁸

En la plaza de la Catedral hay arrimada á la pared una piedra de jaspe de Tarragona, que tiene toda la traza de lápida romana, pero como uno de sus lados está tocando con el suelo y el otro con la pared, no es posible ver si hay letras. Parece que siendo cosa de la Catedral podrá tomarse la molestia de averiguarlo el Sr. D. Felipe Bertran.

304. És el sepulcre de Maria de Xipre en el convent de Sant Francesc, on fou enterrada. ELÍAS DE MOLINS, *Catálogo...* nº 898.

305. Cat. 93-104 Els cat. 93-97 foren erròniament considerats en el catàleg com a procedents de l'antiga casa dels marquesos de Barberà en la plaça de la Cucurulla, ja que en aquell moment ja es desconeixia la seva procedència. E. ALBERTINI, "Sculptures antiques du Conventus Tarraconensis", *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, any IV, 1911-1912, pàgs. 432-434.

306. Es refereix als objectes de la casa de l'Ardiaca.

307. És el sant Eloi del convent del Carme (cat. 193).

308. Sembla que fruit de les gestions realitzades pel Sr. Bertran, el Sr. Joaquim Romaguera, com a representant de la Regència de la Audiència Territorial de Barcelona, comunica el 16 d'abril de 1844, en resposta a un ofici de l'Acadèmia de l'11 d'abril, que no hi ha inconvenient en la cessió "de algunos pilares de forma gótica existentes en el edificio de esta Audiencia, y que fueron diruidos en el último bloqueo de esta Capital para colocarlos en el museo de antigüedades que está formando; con tal que no se oponga á ello la Diputacion Provincial". Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/32.

En l'arxiu de l'Acadèmia hi ha còpia d'un informe realitzat per l'arquitecte Francisco de Asís Soler, del 7 de maig de 1844, en resposta a un ofici de l'Acadèmia a la Diputació Provincial de Barcelona del 18 d'abril sobre la petició de retirar alguns elements arquitectònics de l'edifici de la Diputació. En aquest informe es recomana només cedir alguns dels fragments que es troben fora de lloc per al Museu. Aquest informe s'acompanya d'una carta introductòria del 29 de maig signada pel President de la Diputació. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/41.

El monasterio de San Pablo es hoy un cuartel y hay allí algunas lápidas y sepulcros. Quizás el Sr. Puig y Luca podría lograr que se nos entregasen.³⁰⁹

En el monasterio de San Pedro, transformado hoy en presidio, hay tambien algún sepulcro y lápida. El Sr. Jefe Político puede mandar su entrega, y si alguno de los S.S. Académicos tuviese relaciones con dicho caballero podría presentarle el oficio que el Sr. Secretario tiene ya redactado.

El Sr. Roig podrá quizás conseguir que el Exmo. Ayuntamiento me diese una autorización para reconocer el edificio de los Ángeles, en donde creo que hay algo que yo designaría, y cuya cesion se pediría á dicho Cuerpo.³¹⁰

Sin pretender que los S.S. Académicos tengan á estas cosas la aficion mía, pues al fin no es posible ni justo que todos tengamos las mismas pasiones, les ruego sin embargo que me ausilien con sus luces, con su celo por el lustre de la Academia, con algunas investigaciones para descubrir objetos de antigüedades, y con su influjo para vencer las dificultades que se presentan siempre que se trata de adquirir algo que al parecer no tiene dueño y que al pedirlo encuentra (a) muchos que quieren tener derecho sobre ello. Hoy se puede solicitar con más desahogo porque en efecto la Academia está haciendo el Museo, y dando á los objetos que pide el destino para que los desea.

Com que la manca de recursos era un mal crònic, en la sessió del 30 d'abril de 1844 es presentaren diverses solucions i propostes per tal de cobrir les despeses del Museu. Els encarregats de la seva organització exposaven en un informe, del qual es conserva un esborrany,³¹¹ que si realment volien tenir-lo enllestit aquell mateix any calia fer front ben aviat a una sèrie de pagaments ("albañilería, carpintería, cerrajería, y hasta de pintura y escultura"). A més d'aquestes despeses s'afegia la del transport i instal·lació de les noves obres que s'incorporessin a la col·lecció ja existent i de les quals s'havia ja fet menció en l'informe anterior. Si tenim en compte que de moment s'havien fet petites inversions, que aquell any de 1844 l'Acadèmia disposava només d'un fons de 3000 rals, ja que havia hagut de fer front a diverses despeses endarrerides a conseqüència del bombardeig i del bloqueig de la ciutat, i com que no era prudent ni decorós confiar en la generositat d'algunes institucions, proposaven obrir entre els socis una subscripció, "ó llámese empréstito", que es podria retornar amb un 6% d'interès garantit amb els propis fons de l'Acadèmia, els quals en aquell moment es fixaven en uns sis mil rals a l'any. Sembla que finalment es va adoptar aquesta mesura, però sense assolir els resultats esperats.

Per aquest motiu J. Cortada, en un nou informe sobre el museu,³¹² que de fet és la continuació i l'actualització de l'informe anterior presentat en la sessió del 30 de març, feia diverses precisions de caràcter econòmic sobre les noves mesures

309. Vegeu l'apartat corresponent.

310. No es va obtenir res del convent dels Àngels com es pot deduir de la imprecisió de la referència.

311. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/31. Com que es tracta d'un esborrany, no hi apareix la signatura dels autors.

312. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3. Aquestes notes porten la data del 24 de juny.

Museu Provincial d'Antiguitats. Capella de Santa Àgata. Zona del presbiteri amb les urnes/ossaris de Sant Francesc i Santa Caterina (Acadèmia).

emprades i de les solucions dràstiques que caldria adoptar, entre elles ajornar fins i tot la inauguració del Museu.

El Museo está formado y en disposición de ser abierto siempre que la Academia lo resuelva. Algunos objetos quedan por colocar todavía y es probable que su número se aumente muy pronto porque se hallan pendientes algunas demandas cuyo éxito es de esperar que sea favorable. Los que ya posee la Academia los hubiera colocado desde luego á no haberme detenido la imposibilidad de satisfacer los gastos hasta ahora ocasionados. El préstamo que han hecho la mayor parte de los Académicos ha estado muy lejos de llenar el descubierto en que nos hallamos; y en tal situación la prudencia y el buen nombre de este Cuerpo exigían suspender la obra hasta que se hayan satisfecho las deudas.

Insistia especialment en el fet que, un cop resolta la qüestió econòmica, caldria només col·locar la resta d'objectes, ja sense cap mena d'entrebancs. Consi-

derava també molt necessari que a l'entrada del Museu es posés un catàleg de les Corporacions i de les persones que havien col·laborat, així com una relació de les obres cedides. Tot i que s'havia avançat molt, encara hi havia gent treballant en els dibuixos de les obres seleccionades per a la guia il·lustrada. Proposava fixar l'horari de visita al Museu els diumenges de 12 a 14 hores i que ja prendria les mesures oportunes per tal d'evitar que es malmetessin els objectes. Fora d'aquest horari calia que tot visitant mostrés al porter un "pase mío". En determinats casos també podrien entrar si anaven acompanyats d'un acadèmic. La gran novetat en aquests moments era que el nombre total d'objectes arribava fins als cent quaranta-sis, una xifra extraordinària si tenim en compte que en el darrer informe del 30 de març eren només noranta-sis.

En el darrer punt del seu informe presentava un projecte de text de la làpida commemorativa en la qual es posava l'accent en el paper realitzat per l'Acadèmia en la salvaguarda del patrimoni i en la materialització d'aquest Museu, primer dels d'aquestes característiques a Espanya:

Lapideis tabulis per urbem dispersis,
 Sepulcralibus monumentis inter coenobiorum rudera latentibus,
 Aliisque largitatis donis
 Antiquitatum, Bonarumque litterarum Barchinonensis Academia
 Propriis sumptibus
 Anno Domini MDCCCXLIV
 Primum huius generis in Hispania
 Museum erexit

Com era preceptiu, es va constituir una comissió integrada per Joaquim Rey, Joaquim Roca i Cornet, Ramon Roig i Rey, Josep M. de Mora i el mateix Cortada. Un primer dictamen d'aquesta que porta la data del 4 de juliol de 1844 va proposar alguns canvis en el text presentat,³¹³ tot i que l'acord definitiu no es va prendre fins a la sessió de l'1 de maig de 1851.

Ultra les preocupacions pròpies de la fase prèvia a la inauguració del Museu, neguitejava a les diferents comissions responsables el futur del Museu i el destí de les seves col·leccions. Segons l'esperit dels acadèmics que més estretament havien contribuït a la formació d'aquest, l'Acadèmia havia contret un compromís amb totes aquelles institucions, i molt especialment amb els particulars, que havien aportat obres de la seva propietat. El perill, segons intuïen, es trobava en la pròpia evolució del Museu i en la seva integració dins una estructura més àmplia i més complexa, un fet impossible de defugir, si tenim en compte que en aquests moments els implicats no preveïen ni remotament la fi de les dificultats econòmiques que havien estat a punt d'ofegar aquest projecte pràcticament des

313. Arxiu de la RABLB, 1-1V-3.

de l'inici. Un símptoma d'aquest perill es va manifestar d'una manera molt clara en la carta que la Diputació Provincial va adreçar a l'Acadèmia en resposta a la petició que aquesta li havia fet demanant que, atès que el seu pressupost era mínim, es dignés "auxiliar sus trabajos con alguna cantidad de las que tenga destinadas en su presupuesto para objetos de instrucción o fomento público con cuyo medio se podrá proporcionar en breve á nuestro pais un establecimiento que le honrará, á imitación de lo que se practica en los más civilizados de Europa".³¹⁴ La Diputació responia l'agost de 1844 que "terrible es verdaderamente que por falta de recursos no pueda completarse el museo histórico artístico que ha empezado á formar esa Academia casi sin otro auxilio que el amor á las artes de los dignos miembros que la componen", però que de moment no podia destinar cap partida pressupostària a cap institució que no fos provincial. Per aquesta raó demanava a l'Acadèmia que confirmés si el Museu seria provincial i per tant susceptible d'estar inclòs en els pressupostos de la Diputació.³¹⁵ La pregunta que es feien ara els acadèmics era si podien seguir conservant la titularitat de les obres del museu, en el cas que aquest s'integrés dins una superestructura de caràcter provincial.

Finalment el Museu es va obrir al públic el mes d'octubre de 1844³¹⁶ sense cap mena de cerimònia oficial i encara amb molts objectes sense la instal·lació adequada. Segons Elías de Molins,³¹⁷ l'acord de la seva obertura va ser pres en la sessió del 30 d'abril, però en l'acta d'aquesta sessió no es fa cap esment d'aquest acord.

Paral·lelament a aquests fets, el dia 3 d'octubre de 1844 s'havia constituït a Barcelona la Comissió Provincial de Monuments Històrics i Artístics. En el curs d'aquell mateix any es van configurar tant la resta de Comissions Provincials com la Central d'acord amb la R.O. del 13 de juny. Les Comissions Provincials tenien competència plena en tots aquells aspectes relatius al patrimoni historicoartístic, incloent-hi les biblioteques i els museus provincials. L'interès que presenten aquestes comissions, i molt especialment les seccions corresponents d'Arqueologia-Arquitectura, es centrava en la catalogació dels béns culturals. Amb aquesta finalitat s'elaboraren uns qüestionaris que foren lliurats a la major part dels pobles de cada província, per tal que, un cop completats, fos possible procedir a la catalogació dels monuments i objectes d'interès històric i artístic.³¹⁸ A grans trets les Comissions tenien com a gran objectiu la creació dels museus provincials per

314. Arxiu de la RALBL, I-IV-3/45. Es tracta de l'esborrany de la carta que porta la data del 5 de juliol de 1844.

315. Arxiu de la RALBL, I-IV-11, 37 antic.

316. El 3 de gener de 1844 segons DURAN I SANPERE, "Lesglésia de Sant Joan de Jerusalem de Barcelona", *Analecta Sacra Tarraconensis*, XXXIV (1961), pàg. 151.

317. ELÍAS DE MOLINS, *Catálogo...*, pàg. VII.

318. A. RIVÈRE, "Arqueólogos y Arqueología en el proceso de construcción del Estado-nacional español (1834-1868)", a *La Cristalización del Pasado: Génesis y Desarrollo del Marco Institucional de la Arqueología en España*, G. Mora y M. Díaz-Andreu (eds.), Málaga 1997, pàg. 133-137.

Museu Provincial d'Antiguitats. Capella de Santa Àgata. Vista de la nau amb l'epigrafia i els relleus de Miquel Mai (Acadèmia).

a la qual cosa calia “reunir los libros, códices, documentos, cuadros, estatuas, medallas y demás objetos [...] pertenecientes al Estado [...]. Cuidar de los Museos y Bibliotecas provinciales, aumentar estos establecimientos, ordenarlos y formar catálogos metódicos de los objetos que encerrasen”.³¹⁹

Tot i les reticències que es suscitarren, en la sessió del 15 d'octubre de 1844 es va formular la proposta que el Museo de Antigüedades passés a ser Provincial. Atès que en la mateixa sessió Joan Cortada va llegir un informe insistint en la manca de pressupost, sense el qual resultava impossible col·locar el gran nombre d'objectes que aleshores tenia el Museu, es va prendre la decisió de demanar ajut a la Comissió Provincial de Monumentos, “compuesta precisamente de individuos

319. GRAHIT, cit. supra, pàg. 2.

de la Acadèmia”, i amb aquest fi es va nomenar una comissió formada pels acadèmics Renart, Cortada, Piferrer, Rubió i Miquel Antoni Martí.³²⁰

El 13 de novembre d'aquell mateix any la Comissió de Monuments, que es trobava sota la tutela del Govern Superior Polític de la Província de Barcelona, “debiendo en virtud y cumplimiento de sus atribuciones establecer y formar un Museo de antigüedades con los cuadros, lápidas, vasos, vasijas, estatuas, bajos-relieves, monedas, medallas y demás objetos de semejantes especies que puedan recogerse procedentes de las Yglesias y Conventos suprimidos”, va adreçar un ofici a l'Acadèmia³²¹ proposant que, ja que aquesta disposava del seu propi museu, la Comissió renunciava a formar el que de fet li correspondria i que li cediria els objectes que anés recollint, entre els quals ja hi havia alguns quadres antics que la Junta de Comerç havia posat a la seva disposició. Un cop estudiada l'oferta, els comissionats de l'Acadèmia, Joan Cortada i Miquel Antoni Martí, assenyalaren en un informe que, atesa la manca de recursos per part de l'Acadèmia que l'impedia fins i tot col·locar adequadament els objectes, calia que la Comissió els fes també una aportació econòmica, despesa que també tindria en el cas de comptar amb un museu propi.³²² En un intent de protegir el seu fons, l'Acadèmia va exigir ja des d'un primer moment que s'assenyalessin les peces que corresponien a cadascuna de les institucions.

Com a mostra que la situació millorava, la Comissió, en un ofici del 24 de gener de 1845, comunicava a l'Acadèmia que havia pres l'acord de lliurar-li “por ahora y al objeto espresado la cantidad de dos mil reales vellon”. Una quantitat que considerava escassa, però que de moment no li era possible augmentar,³²³ destinada a “atender á los gastos de arreglo del local y colocacion en el mismo de los objetos que dicha Comision ha destinado para el Museo de Antigüedades”.³²⁴ L'Acadèmia va agrair el gest de la Comissió, tot disposant que el tresorer portés, per precaució, comptes separats. D'altra banda, es feia saber en la sessió del 18 de febrer que, com que en els articles 60 i 61 de la nova Llei de les Diputacions Provincials hi havia diverses disposicions que feien referència als pressupostos dels museus, biblioteques, establiments de beneficència o instrucció pública provincials que disposessin de rendes insuficients, l'Acadèmia també es podria acollir a

320. Pau Piferrer i Tàbregas, Joaquim Rubió i Ors i Miquel Antoni Martí havien ingressat en l'Acadèmia aquell mateix any de 1844, el darrer com a acadèmic corresponent. Rubió i Piferrer, considerats com els introductors de la historiografia romàntica, centraren el seu interès en la història medieval, autèntic pot de les essències de la història de Catalunya, idea que compartien molts dels altres acadèmics del moment i que queda molt ben reflectida en el text dels *Recuerdos y bellezas de España* de Pau Piferrer.

321. Arxiu de la RABLB, I-IV-11, 37 antic.

322. Arxiu de la RABLB, I-IV-3/50. El document no porta data, però a l'inici diu que aquesta comissió havia estat nomenada en la sessió del 6 de novembre. Cf. les sessions del 10 i del 19 de desembre de 1844.

323. Arxiu de la RABLB, I-IV-11, 37 antic i acta de la sessió del 28 de gener de 1845.

324. Sessió del 28 de gener de 1845.

aquests avantatges sol·licitant-ho al Cap Polític. Aquest, per la seva part, en un gest de generositat envers l'Acadèmia li va lliurar 2000 rals "para atender a los gastos del Museo".³²⁵ A partir d'aquest moment, veient l'Acadèmia que el Cap Superior Polític era sensible als seus requeriments, va accentuar la seva pressió per a aconseguir uns ajuts regulars que li permetessin gestionar en condicions el seu Museu. Per la seva part, aquest, en un intent de conèixer millor la naturalesa de l'Acadèmia i les seves activitats, li va fer arribar, el 7 d'abril de 1847, un ofici demanant més informació. El 4 de maig de 1847 l'Acadèmia li tramet un exemplar de la memòria històrica que havia estat llegida en la sessió del 2 de juliol de 1842, així com tot un seguit de dades "para que pueda formarse una idea de lo que ha sido y es esta Corporacion literaria y de lo mucho que podría ser, si protegida por el Gobierno, tuviese los fondos suficientes para estimular la estudiosa juventud, costear premios, imprimir sus memorias y sobre todo aumentar el monetario y el Museo de antigüedades que ha formado en los claustros y bajos del edificio que ocupa, mediante las nuevas adquisiciones, que el celo de los particulares y las circunstancias publicas ponen con frecuencia á su disposicion, pero que no puede admitir por faltarle el principal sustentáculo de las Corporaciones científicas".³²⁶

D'una manera paral·lela, l'Acadèmia, conscient de la necessitat de disposar de més espai per al Museu, intenta buscar una nova seu que li permeti ampliar la seva instal·lació actual sense les estretors del convent de Sant Joan, que compartia amb altres institucions. Com que ja feia temps que el Reial Patrimoni i el ram de l'Amortització havien iniciat un plet per a la possessió de la Reial Capella de Santa Àgata, i com que a principis de l'any 1845 el Reial Patrimoni havia obtingut sentència favorable i només hi mancava la confirmació, l'acadèmic Martí va proposar, en la sessió del 28 de gener, que es demanés la cessió de la capella a l'Acadèmia per a destinar-la "a Panteón o a usos análogos al Museo de antigüedades que está formando", sense donar, però, més detalls. Per tal de portar a terme les gestions es va nomenar una comissió formada per Llobet, Piferrer i Martí, i es comunicà la proposta a la Comissió de Monuments per si volia recolzar-la. No se sap exactament què és el que va passar, ni quines decisions es varen prendre. El cert és que, en la sessió del 24 de novembre de 1855, l'Acadèmia, desenganyada segurament de la poca atenció rebuda, demanava que se li concedís la casa de l'Ardiaca, pendent encara d'un nou destí.

L'any 1847 Antoni de Bofarull i de Brocà va publicar la primera edició de la seva *Guia-Cicerone de Barcelona* de la qual, pocs anys més tard, se'n va fer una se-

325. Sessió del 4 de juny de 1845. Arxiu de la RABLB 1-IV-3/54.

326. Arxiu de la RABLB, 1-IV-11, 37 antic.

gona edició ampliada.³²⁷ En aquesta obra l'autor, acadèmic de la de Bones Lletres, recollia algunes dades sobre el Museu de l'Acadèmia,³²⁸ tot puntualitzant que amb el pas del temps havia anat adquirint major importància. Especificava també que el Museu restava obert, tot i que s'havia de demanar permís a la comissió encarregada del seu manteniment. En la seva relació, forçosament breu, ja que confiava que molt aviat l'Acadèmia li dedicaria un quadern, feia un breu inventari dels objectes que contenia, els quals, segons afirmava, eren molts i preciosos i es distribuïen al llarg de quatre espais situats en la planta baixa del convent de Sant Joan: el claustre, del qual ocupava tres costats, una estança interior a continuació d'aquest, una petita cambra interior a la dreta i un passadís fosc a l'esquerra. És important reproduir aquesta relació, tot i la seva imprecisió, perquè ens permet fer-nos una idea de la seva distribució. Mentre que algunes de les obres ressenyades són fàcils de reconèixer, altres són absolutament inidentificables perquè abunda en referències vagues que de ben segur són el reflex de la poca informació a l'abast del visitant.

CLAUSTRO

31 lápidas romanas

Una mole hebrea hallada en Monjuí

12 bustos romanos

2 estatuas romanas ó de construcción

14 bultos ó fragmentos que pertenecen á diferentes órdenes

24 bultos entre capiteles, escudetes y relieves, en general pequeños y góticos

Unos trozos de ámfora

Dos figuras de madera, representando Garín y la ama de Mirón

JUNTO A LA LÍNEA DE COLUMNAS DEL CORREDOR DE LA DERECHA, EN EL MISMO CLAUSTRO

14 bultos, entre ellos algunos escudos de armas (del Renacimiento abajo)

varios trozos de cornisa romana etc.

pegadas a la pared, 30 lápidas sepulcrales y memorables, la mayor parte góticas y las demás de después del Renacimiento.

EN LA ESTANCIA INTERIOR QUE SIGUE AL CLAUSTRO

29 sepulcros góticos, entre los que hay el hermoso de San Raimundo de Peñafort

3 sarcófagos romanos

Una plancha romana

327. *Guia Cicerone de Barcelona, aumentado, corregido y vindicado. Viajes por la ciudad con el objeto de visitar y conocer todos los monumentos artísticos; enterarse de todos los recuerdos y hechos históricos, y saber el origen de todas las tradiciones populares, pertenecientes á la misma.* Barcelona 1855. El mateix text amb idèntiques paraules el trobem en la descripció del Museu i de les obres en l'obra de Víctor Balaguer *Las calles de Barcelona en 1865*, publicat per primera vegada el 1866, pàgs. 239-240.

328. Pàgs. 111-112.

La parte superior ó tapa de un sepulcro, formada por una figura de fraile, tambien de tamaño natural, sin cabeza, perteneciente al sepulcro de San Raimundo
 Una madona de mármol con su niño, entera
 6 gorgolas de piedra, figurando la una un hombre con un palo en la mano, la otra un león, y las demás, águilas de diferentes formas y á capricho.
 Una santa de piedra pintada sobre un escudo de armas donde hay un perro y un león coronado, entero.
 Un santo ángel con vestido talar, con los brazos rotos, de tamaño natural y con dos figuritas, la una entera, al pié.

EN EL CUARTITO INTERIOR DE LA DERECHA

Un sepulcro gótico
 Una lápida gótica de sepulcro
 Una caja de madera de una momia ejiptica
 Nueve bustos romanos ó de construcción romana, 6 sin cabeza
 8 cabezas romanas
 Una columna y pié de pila romana
 10 medallones romanos
 Una columnita y un capitel romano
 1 relieve gótico
 Varios trozos sueltos, romanos
 Una embutida silla de nácar

EN EL OSCURO CORREDOR DE LA IZQUIERDA

Un ancho escudo de después del Renacimiento, casi moderno
 Varios trozos de urnas, lápidas, estátuas, relieves, capiteles, etc.

JUNTO A LA PUERTA PRINCIPAL

Se han empotrado nuevamente algunos restos, escudos é inscripciones, pertenecientes á los portales de la ciudad, que se conservaron hasta ahora.

El primer que crida l'atenció d'aquesta relació és la manca de criteri cronològic i la sensació d'amuntegament que devia produir la seva contemplació, similar en principi a la del Museu de Santa Àgata, tot i el temps transcorregut entre ambdues instal·lacions. Tot i això el Museu contenia un nombre important d'obres valuoses, com ho demostra el fet que moltes d'aquestes formen part actualment de les exposicions permanents dels museus de Barcelona. En aquest sentit s'entén la preocupació dels conservador a fi d'editar un catàleg que permetés al visitant fer-se una idea del seu valor i al mateix temps orientar-se una mica enmig d'aquest caos on coexistien en el mateix àmbit un sepulcre gòtic, un fragment de sarcòfag egipci i vuit testes romanes, amb molt poques, per no dir-ne cap, referències a la seva procedència.

Molt lentament es portaren a terme diverses reformes en el Museu, que en tenia molta necessitat. Josep de Manjarrés, que havia ingressat a l'Acadèmia

feia molt poc temps³²⁹ i que en aquell moment era director segon del Museu, va demanar permís per portar a terme noves actuacions tals com: traslladar uns quadres antics ubicats en uns baixos molt humits, fer alguns canvis en la distribució de l'edifici o substituir el rètol de la porta principal "por otro más hermoso y permanente".³³⁰

La necessitat de disposar d'informació relativa a les peces destinada als visitants va propiciar que, en la sessió del 20 de juny de 1848, el secretari, Ramon Muns, portés novament a col·lació aquella ja antiga proposta de presentar en forma de quadern les inscripcions i objectes de tota classe que hi havia al Museu, traduïdes i comentades,³³¹ qüestió aquesta de la qual no s'havia parlat des del 30 d'abril de 1844. Puntualitzava que, si abans no s'havia pogut fer, ara sí que era possible gràcies a l'ingrés a l'Acadèmia de Josep de Manjarrés, que en el curs d'aquesta mateixa sessió va acceptar encarregar-se d'aquesta missió. Manjarrés era un home metòdic i ordenat i una part de la tasca que li havia estat encomanada era molt complexa bàsicament a causa de la manca de dades relatives a l'ingrés d'un nombre no menyspreable d'obres i a l'amuntegament d'aquestes, cosa que dificultava l'estudi i la lectura d'algunes de les inscripcions.³³² Així ho exposava Eliás de Molins d'una manera clara i contundent: "en el archivo de esta corporación no consta ningún antecedente histórico ni de procedencia de los objetos que posee. En sus actas sólo consta la entrega de lápidas y objetos en términos generales, sin indicar cuáles eran las entregadas o cedidas."³³³ Tot i les ja esmentades dificultats, en la sessió del 7 de novembre de 1848 es comunicava

329. En la sessió del 14 de març de 1848 es va fer la primera proposta de Josep de Manjarrés i de Bofarull (Barcelona 15 de maig de 1816- 19 d'agost de 1880) per a soci resident en la secció d'història. Fou finalment admès en la del 28 d'abril de 1848. Funcionari de la Diputació, va ocupar-se molt especialment de l'organització de la Casa de Maternitat i Exposits. Fou també acadèmic de la de Belles Arts i membre de la Comissió Provincial de Monuments, entre d'altres. Fou autor del *Museo de Pintura y Escultura*, format per diversos apunts i làmines sobre les obres mestres de l'art europeu que va utilitzar com a base per a les seves reflexions estètiques contingudes en les seves altres obres, que porten el suggerent títol de *Teoría estética de la Artes del Dibujo i Teoría e Historia de las Bellas Artes* i per a les seves classes des que fou nomenat catedràtic de l'Escola de Belles Arts el 2 de juliol de 1857 com a successor de Pau Milà i Fontanals. Sobre Manjarrés vegeu F. MIQUEL I BADIA, *Apuntes biográficos-críticos sobre D. José de Manjarrés y de Bofarull académico numerario que fué de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona leídos en la sesión pública celebrada el día 17 de febrero de 1884*, Barcelona 1884. De la seva manera d'entendre la importància de les ciències auxiliars n'és bona mostra el seu estudi *El traje bajo la consideración arqueológica*, memòria llegida en la sessió del 23 d'abril de 1858 que fou publicada aquell mateix any a Barcelona.

330. Sessió de l'1 de maig de 1851.

331. "Una colección de las inscripciones de toda clase existentes en el Museo de Antigüedades de esta Corporación con la descripción artística de los sepulcros, bajos-relieves, estatuas y demas objetos contenidos en el mismo, á fin de satisfacer la curiosidad de los que van á visitarlo asi naturales como extranjeros, en cuya colección se hallen dichas inscripciones copiadas textualmente y acompañadas de la traducción, notas y aclaraciones que sean menester para su perfecta inteligencia, asi como para saber el lugar de que respectivamente fueron extraídas, quien las regaló á la Academia etc. etc." Acta de la sessió del 20 de juny de 1848.

332. En la còpia d'un ofici de cap a 1850 adreçat a l'Acadèmia de la Història s'informa de la troballa de dues làpides romanes que encara no han pogut ser recollides: "Una y otra existen en el mismo punto hasta que la Comisión de Monumentos designe otro local, pues no caben ya en el Museo, que está atestado de ellas". Arxiu de la RAH, CAB/9/7946/6(2).

333. ELÍAS DE MOLINS, *Catálogo...* pàg. IX, nota 2.

que Manjarrés havia ja lliurat un catàleg amb la transcripció d'una part de les inscripcions³³⁴ que es va passar a la secció d'antiguitats perquè l'examinés, però, atès que en aquesta primera relació no hi figuraven les romanes, se li va demanar, en la sessió del 26 de juny de 1849, que la completés. En aquesta darrera sessió es va llegir també un dictamen de la secció d'antiguitats en la qual es comunicava que aquesta no tenia cap observació a fer en relació als dos quaderns que Manjarrés havia ja presentat amb les inscripcions medievals i en conseqüència es sol·licitava que, quan fos possible, l'Acadèmia ho fes imprimir.³³⁵ Quasi un any més tard, el 29 d'abril de 1850, Manjarrés,³³⁶ encara amb l'encàrrec a les mans, comunicava que hi havia nombrosos objectes en el Museu dels quals no constava la procedència. Demanava que la secretaria i que tots aquells que en el seu moment intervingueren en la recollida d'objectes col·laboressin per tal de completar aquestes dades. Aquesta tasca, com es pot comprovar en el catàleg de 1880, no va donar els fruits que s'esperaven, car, a més dels nombrosos "se ignora la procedencia" que conté, hi ha moltes inexactituds. Té també molt a veure amb aquest problema el fet que en molts casos els autors de les memòries i dels informes, un cop llegits, no els lliuraven a l'arxiu, amb la qual cosa ens trobem mancats en ocasions de les fonts principals, les quals podrien aclarir algunes de les procedències desconegudes.³³⁷ Finalment, a principis de 1854³³⁸ Manjarrés va dipositar en la secretaria de l'Acadèmia el catàleg ja enllestit, la còpia del qual actualment no ens ha estat possible localitzar.

Del conjunt de les despeses del Museu corresponents a aquests anys disposem només d'informació fragmentària centrada en les peticions de determinades

334. "Este Sr. presentó á la Academia el fruto del largo trabajo al que se ha dedicado durante el verano pasado (!), copiando literalmente las inscripciones esculpidas en los sepulcros y lapidas que ecsisten en nuestro Museo de antigüedades con las aclaraciones y notas correspondientes para su mejor inteligencia."

335. El secretari de l'Acadèmia, Ramon Muns, tramer còpia del treball de Manjarrés al Director de la secció d'antiguitats, per tal que sigui examinat, el 29 de desembre de 1848. Arxiu de la RABLB, Fotocòpia en una carpeta sense nº que porta escrit en l'apís 28bis. La data de l'informe de la secció és el 8 de juny de 1849. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/58. En l'ofici que acompanya l'informe, també del 8 de juny, la secció d'Antiguitats assenyala al Secretari que "procure animar e inclinar el celo de tan digno consocio á que añada al descifre de aquellas lapidas é inscripciones el de las romanas y una descripcion de los demas obgetos que custodia el Museo de esta Corporacion para que, cuando los fondos de la misma lo permitan, puedan imprimirse juntos todos estos trabajos y servir de guia completa á los curiosos y viajeros que se acerquen á visitar nuestra coleccion de antigüedades".

336. Manjarrés havia estat nomenat director zon del Museu des que el 7 de novembre de 1848 Joan Cortada va informar a la Junta que no s'hi podia ocupar com calia.

337. Sessió de l'11 de gener de 1879. "Habiéndose hecho presente que faltan en el Archivo de la Academia algunos de los trabajos que en ella se han leído, debiéndose esto á que sus autores, las mas veces los leen en borrador, y no pueden tomarse el trabajo de copiarlos, se acordó que en adelante se saque copias á costa de la Academia de todos los trabajos que se lean en ella, y que se conserven dichas copias en el Archivo de la misma."

338. Sessió del 28 de gener de 1854. En aquesta sessió es torna a parlar inútilment de la necessitat d'imprimir el catàleg de les obres del Museu.

quantitats per a fer front a pagaments diversos,³³⁹ estats de comptes i aprovació d'aquests. En les seves intervencions Joan Cortada es mostra prudent i intenta justificar totes i cadascuna de les seves accions i peticions. Tanmateix, de forma sobtada en un comunicat del 28 de maig de 1852, presenta la seva renúncia com a Director del Museu "porque no es posible desempeñarlo careciendo de fondos que á veces se necesitan instantáneamente, ni me es dable tomar sobre mi comisión alguna de la Academia de la cual acabo de recibir tan grande prueba de desconfianza. Por más que la medida acordada sea general en la apariencia, es en la realidad peculiar para el Museo cuyos gastos son los únicos que no corrían por la tesorería".

El disgust de Cortada estava fonamentat en la nova disposició de l'Acadèmia a partir de la qual tots els cobraments i pagaments s'havien de fer a través del tresorer, sense que pogués disposar de cap quantitat pel seu compte. En un to molt dolgut feia saber el seu desencís.

Desde su origen se consideró el Museo como un ramo separado al cual la Academia destinaba de sus fondos las cantidades que pedía, y al cual yo he procurado otras crecidas independientemente de la Academia y sin intervención ni trabajo de esta, y sin embargo le he dado cuenta de ellas, porque una vez adquiridas las he considerado una propiedad de la Corporacion.

No recordaré á la Academia el modo como recibí en 1835 en el que hoy se reúne, y como se lo entregué al cabo de tres años, ni le recordaré tampoco mis incesantes desvelos en su obsequio durante ocho años, ni los trabajos y disgustos pasados para la creación del Museo; la Academia nunca podrá olvidarlo, y las actas de las sesiones darán siempre testimonio de una buena parte de todo eso. Sin embargo como natural desahogo del hondo pesar que me ha causado la demostracion de desconfianza que acabo de recibir, me perdonará la Academia si digo que jamás hubiera esperado que mis servicios pudiesen merecer semejante agravio, cuya importancia sube de punto cuanto se tienen en cuenta la sensatez de esta Corporación, y el delicado pulso con que suele avalorar los resultados de sus acuerdos.³⁴⁰

Aparentment convençut de la decisió que havia pres, en la sessió del 30 de novembre de 1852 Joan Cortada va renunciar al càrrec de director del Museu, que li fou admesa i presentà els comptes corresponents. Tot i això, després de la votació de nous oficis acadèmics, va ser confirmat novament com a conservador/director per catorze vots. En tot cas, tot sembla seguir igual i la relació entre

339. L'11 de gener de 1848. El Sr. Cortada demana diners i se li faciliten 1000 rals de la caixa. L'1 de maig de 1851 Joan Cortada, encara director del Museu, presenta un estat de comptes. En document del 3 de febrer de 1854 es certifica l'aprovació en la sessió del 19 de maig de 1853 dels comptes presentats pel director del Museu, Joan Cortada, corresponents al període que va des del 10 de febrer de 1850 fins a finals de 1851. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3. Acords presos per l'Acadèmia el 27 de maig de 1852, signats per Ramon Muns, sobre qüestions de tesoreria relatives a les quantitats cobrades per a fer front a les despeses i a les obres del Museu compreses entre gener de 1844 i el 10 de febrer de 1851. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/62. Aprovació de les despeses ordinàries i extraordinàries corresponents a les reformes del Museu. Sessió del 22 d'abril de 1855. Nova petició de despeses extraordinàries per al Museu el 9 de juny de 1855.

340. Fotocòpia en una carpeta sense nº que porta escrit en llapis 28bis.

Làpida de la torre de Sant Urbà del Portal de Sant Antoni (1377) (MHCB).

Cortada i Manjarrés mostra clars indicis de no anar pel bon camí, cosa que es manifesta especialment en certes mostres d'escepticisme envers la persona i les tasques d'aquest darrer, tot i que no és fàcil captar-ho a partir d'una documentació extraordinàriament neutra pel que fa a les relacions de caire personal.

El 3 de febrer de 1855 Joan Cortada presentava un nou informe, donant tota mena de detalls relacionats amb les despeses del Museu, amb els nous ingressos d'obres i amb les instal·lacions més recents. Reclamava novament els objectes de la casa de l'Ardiaca, així com la impressió del catàleg a partir del treball de Manjarrés i de les seves pròpies aportacions. L'estat de depauperació de les arques de l'Acadèmia per fer front a les despeses del Museu i a la impressió del catàleg va ser aprofitat a continuació per Manuel Duran i Bas, que proposava formar una comissió que examinés les noves propostes en funció dels fons disponibles i dels que en un futur es podria disposar. En darrera instància, Cortada assenyalava la importància que l'Acadèmia es relacionés amb els numismàtics de la ciutat de Barcelona, en un intent d'obrir aquesta a l'exterior.

Desde la última vez en que di noticia á la Academia del estado en que se hallaba su Museo de Antigüedades se han hecho para él mismo adquisiciones notables que al fin han exigido

para su colocación obras de alguna monta. Entre los objetos con que se ha aumentado son dignos de mentarse el grande escudo de armas que se hallaba encima de la puerta del Cuartel comunmente llamado de los Estudios (cat. 200); la estatua de S. Cayetano que estaba en el frontis de la iglesia del mismo nombre (cat. 179); algunas lápidas romanas; varios fragmentos de escultura de la edad media; una columna de las que los Señores académicos habrían visto empotradas en una casa de la calle de Paradís (cat. 73); un santo que se conservaba en el Gremio de cerrajeros (cat. 193); y recientemente los grandes escudos de armas de las puertas del Ángel³⁴¹ y S. Antonio,³⁴² con dos lápidas colocadas en los baluartes inmediatos á la última de dichas puertas. No ha sido posible utilizar el escudo de armas de la Puerta Nueva porque los cañonazos contra ella disparados desde la Ciudadela en 1843 lo destrozaron de manera que al sacar los pedazos del punto en que estaban no hubo ninguno que pudiese aprovecharse.³⁴³

Todos esos objetos permanecían en distintos puntos sin orden, y su número y sobre todo su volumen eran tantos, y tantas las piezas de que algunos de ellos se componían, que su colocación se hacía ya necesaria so pena de ser luego muy difícil recordar a qué objeto pertenecía cada trozo, y la procedencia de cada uno de los objetos. Esta consideración y la de que en tres años la Academia no ha llegado á gastar seiscientos reales para el Museo me decidieron á emprender y llevar a cabo algunas obras algo costosas, pero que han dado a la colección suma importancia, de suerte que en el día merece ya de justicia el nombre de Museo.

Bien hubiera querido levantar la columna que estuvo en la calle de Paradís pero las muchas piezas de que se compone, el deterioro de algunas de ellas, el grande volumen de todas, la necesidad de asentarla sobre una sólida obra de cal y canto, y el aislamiento en que era forzoso colocarla; ya por no haber en el edificio punto alguno en que apoyarla, ya porque no ponerla aislada sería quitarle parte de su interés, todo esto, digo, me ha detenido de proceder a su erección en el Museo.

Casi en idéntico caso se hallan las piezas de la Puerta que se desenterró en el antiguo huerto de Capuchinos, poco ha Plaza Real y hoy Plaza de Madoz, pues tampoco hay local á propósito para levantarla, ni la Academia puede, por falta de recursos, acometer por de pronto al menos esa costosa obra.

En vista del aumento de objetos que ha tenido el Museo, de que algunos de los últimamente adquiridos cuentan ya tan poca antigüedad que otros mas modernos casi no podrían tener entrada en un Museo de antigüedades, he dispuesto que la verja de madera que estaba en en el arco que separa el zaguán del claustro fuese trasladada al otro extremo del

341. Col·locat damunt la llinda del baluard de l'Àngel, commemorava l'inici de la seva construcció l'any 1672. De la làpida que incloïa, a més de l'escut de les armes d'Espanya, dos escuts més de petites dimensions dels ducs de Sessa i San Germán, només es va conservar una part amb l'encapçalament del text (cat. 209).

342. De la porta de Sant Antoni havia estat recollit per al Museu un escut d'armes de la ciutat de Barcelona que estava col·locat damunt el pont llevadís (1647) (cat. 211) i la làpida de la torre de Sant Urbà, una de les dues que flanquejaven aquest portal de Sant Antoni, construïda l'any 1377 (cat. 208). El 19 d'octubre de 1854 va finalitzar l'enderroc del baluard i portal de Sant Antoni i, segons l'acord pres per la Junta de Derriba l'1 d'octubre d'aquell mateix any, l'Acadèmia de Bones Lletres es va fer càrrec dels materials de valor obtinguts de l'enderroc que, com a dipòsit de l'esmentada Junta, ingressaren en el Museu. No sabem què és el que va passar amb la de Sant Ivó, corresponent a l'altra torre.

343. A més d'aquest escut, malauradament destruït, en el Museu de l'Acadèmia es conservava una làpida amb la data de l'11 de maig de 1295 que commemorava l'acabament del Portal Nou (cat. 207) i una escultura en terracota de Nostra Sra. de la Gràcia que havia estat retirada del seu emplaçament originari damunt l'arc de l'esmentada Porta Nova (cat. 212).

zaguán, de tal suerte que este, muy espacioso de suyo, ha podido aprovecharse para los objetos menos antiguos, que cabalmente son los de mayor volumen; el Museo comienza casi en la puerta del edificio, y se utiliza un local hasta ahora perdido, y que no había sido necesario hasta ahora.

Antes de poner fin á este relato no puedo menos de llamar particularisimamente la atención de este ilustre Cuerpo acerca de los preciosos objetos que hay en el zaguán de la casa del arcediano, delante de la iglesia de Santa Lucía. Veinte años hace que la Academia con intervalos de paz, lucha para la adquisición de esos objetos, sin haber tenido suerte empero. En el archivo deben existir los antecedentes de este negocio y de sus +++ que la Academia lo emprenda de nuevo... ³⁴⁴

Que realment les coses no marxaven bé i que un cert desànim afectava negativament la marxa del Museu en particular i de l'Acadèmia en general n'és bona mostra el comunicat de la renúncia de Manjarrés, el 28 d'abril de 1855, als càrrecs de zelador de l'edifici i de director segon del Museu. Per la seva banda, Marià Aguiló,³⁴⁵ que, segons sembla, ja portava temps intentant buscar solucions, va llegir un text sobre l'origen i els progressos de l'Acadèmia, tot fent un seguit de reflexions sobre l'activitat que en el passat l'havia animat i proposant algunes reformes per treure-la d'aquest estat de prostració. En la següent sessió del 5 de maig Manjarrés insistia en la seva renúncia i, segons consta en el llibres d'actes, es va decidir parlar confidencialment amb ell per tal que expliqués els abusos que mencionava en el seu escrit i dels quals no s'havia tractat en la sessió anterior, possiblement perquè no se'n sabia res. Dins l'esforç dinamitzador que la Junta promou, Pau Milà és acceptat, el 19 de maig de 1855, com a soci resident en la secció d'Antiguitats, i com que Manjarrés seguia amb la voluntat de renunciar als seus càrrecs, Marià Aguiló és nomenat el 9 de juny conservador/zelador de l'edifici i Pau Milà director 2n del Museu, càrrec que conservarà fins l'any 1878 en passar a la classe de jubilat.³⁴⁶ Mentrestant, Joan Cortada, que també havia presentat en diverses ocasions la seva renúncia (24 de novembre i 7 desembre de 1855), fou confirmat finalment com a director primer.

El febrer de 1859, el Ministeri de Gràcia i Justícia va ordenar que l'Acadèmia i la Societat Econòmica desallotgessin part de l'immoble a causa de les protestes de les monges malteses que reclamaven la propietat del monestir.³⁴⁷ En conseqüència l'Acadèmia es va veure obligada a celebrar les sessions en un dels salons

344. Arxiu de la RABLB, T-IV-3.

345. Marià Aguiló i Fuster, acadèmic des de 1852, com Rubió i Piferrer, va promoure d'una manera molt activa la recuperació de la llengua i de la història catalanes i considerava que la bona marxa del Museu contribuiria a aquest esforç.

346. Sessió del 16 de març de 1878.

347. M. de RIQUER, cit. supra, pàgs. 25(297)-26(298).

de l'Ateneu,³⁴⁸ mentre que les col·leccions pogueren romandre de moment en el convent de Sant Joan. La inadequada instal·lació d'alguna de les seves seccions, com és el cas de l'armeria, mogueren els conservadors a proposar fins i tot la seva venda.³⁴⁹ Per aquesta raó s'intensificaren les gestions per tal de trobar nova seu per al Museu, ja que la ubicació del moment era precària i les monges no trigarien gaire a reclamar l'espai que ocupava. En la sessió de l'11 de desembre de 1863 es va nomenar una nova comissió, formada per Joaquim Rubió, Antoni de Bofarull i Josep de Manjarrés, encarregada d'examinar la possibilitat d'una nova seu per al Museu en la nova Universitat "ó en el edificio que la Diputación quiere edificar para Instituto". Paral·lelament, la Comissió havia iniciat també les gestions per tal d'obtenir el claustre del convent de Montsió "y sus adyacencias" i la seva declaració de Monument Nacional,³⁵⁰ però també fou en va. Novament en la sessió del 8 de febrer de 1867 es va notificar que s'havien fet malbé alguns objectes, però sense indicar quins. Una comissió formada per Manjarrés, Bofarull, Aguiló i Milà prengué les mesures oportunes, traslladant els objectes mal col·locats, i es va decidir tancar el recinte amb una reixa interior.³⁵¹ Enmig d'aquesta situació, l'Acadèmia agràia l'ofici del 6 de juny de 1870 de la Real Academia de las Tres Nobles Artes de San Fernando transmetent-li tota mena d'ànims i esperances mentre es feia realitat la creació d'un museu provincial.³⁵² El gener de 1870 ja s'havia nomenat una comissió encarregada de buscar un nou local per fer les sessions i gestionar el trasllat del Museu (Duran, Puiggarí i Bofarull). En la sessió del 25 de febrer els comissionats exposaven que, després de discutir-ho, havien arribat a la conclusió que la millor solució seguia essent la casa de l'Ardiaca, com ja s'havia proposat l'any 1855 sense èxit. Aportaven un esborrany del projecte que volien presentar al general Serrano, regent del regne, al·legant diverses raons "de conveniencia y de justicia" que feien raonable la seva proposta.

348. Disposar d'un lloc adequat on celebrar les sessions fou un dels principals problemes per als acadèmics que, abans de disposar d'una seu estable, es veieren obligats a reunir-se en els domicilis dels directors o compartir l'espai amb altres institucions. "Lo primer domicili de l'Academia fou a can Dalmases del carrer de Moncada, fins a l'any 1729. Després, per dues vegades, a cal Marquès de Llió, al del de Cordelles y al d'altres directors. També a la Diputació y a Ca la ciutat. En aquest darrer lloch, en lo Saló de Cent primer, y després en altra sala secundaria. L'any 1835 a Sant Joan, convivint ab l'Econòmica d'Amichs del País, fins lo de 1853 que'ns ne regueren. Del 1853 al 61 a cal doctor Roig y Rey, com s'es dit. Més tart, al Ateneu. Darrerament, ab la Comissió de Monuments, a Santa Agata, y ara, ab ella, al Palau del bisbe Cassador." Joseph Rafel Carreras, "Estudis biogràfichs d'alguns benemèrits patricis qui ilustren aquesta Academia", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, n° 107-108 (1930), pàg. 365 (en nota).

349. Sessió del 17 d'octubre de 1861.

350. Informe del 28 de maig de 1863 de Josep Puiggarí com a vocal-secretari de la comissió. Arxiu de la RAH, CAB/9/7946/8.

351. En la sessió del 19 d'abril de 1879 es llegeix la notificació de la Comissió de que han finalitzar les obres de la tanca que havia estat projectada "para depositar en ella los objetos que de propiedad de la Academia se hallan al presente en el Monasterio de S. Juan de Jerusalén". És a dir es tracta de realitzar un moviment intern per tal de reagrupar els objectes.

352. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/71.

En cambio su distribución especial la hace muy propia para la instalacion del museo-arqueológico de esta provincia para el que en vano se ha buscado local, cuyos objetos de más peso y volumen tendrían buena colocacion en la planta baja, al paso que en la alta la tendrían los más ligeros y delicados, como pinturas, artefactos, tapicerías, etc. He aquí porque esta Comisión apoyandose en la Excma. Diputación de la Provincia, solicitó la cesión de este mismo edificio para el objeto indicado cuya solicitud está aun pendiente de resolución de la Superioridad.³⁵³

Lamentablement el Ministeri d'Hisenda va rebutjar la proposta de forma inapel·lable, per la qual cosa calia reiniciar novament les gestions. Paral·lelament, Josep Puiggarí s'oferia per a gestionar nou local per a les sessions de l'Acadèmia en el de l'Institut Agrícola de Sant Isidre.³⁵⁴ D'altra banda, la Diputació Provincial, possiblement en un intent de resoldre la qüestió d'una manera més senzilla, sense haver de traslladar les col·leccions del monestir de Sant Joan, proposava, minimitzant la més que probable reacció de les monges malteses, la creació d'un Museu Provincial d'Arqueologia i d'Arts Sumptuàries en aquesta mateixa seu. Amb aquest propòsit demanava a la Comissió i a l'Acadèmia que recolzessin la seva proposta.³⁵⁵ D'altra banda, no hem d'oblidar que la Comissió també havia fet les seves gestions per tal d'obtenir el Monestir de Jonqueres, malauradament sense èxit, ja que aquest l'any 1869 fou en part traslladat i en part enderrocat.

Mentrestant, en la sessió del 13 d'abril de 1860 es va llegir una comunicació del Governador Civil traslladant la R.O. del 22 de març sobre la formació de catàlegs d'objectes d'arqueologia i art, i reclamant a l'Acadèmia la relació dels seus objectes. Com ja hem indicat abans, l'Acadèmia ja tenia una part dels inventaris, els corresponents a les inscripcions antigues i medievals, però, si bé l'any 1849 la Secció d'antiguitats havia animat Manjarrés a completar la resta d'objectes del Museu, el cert és que en aquest moment, onze anys després, no s'havia fet encara. Sense saber massa com sortir-se'n, l'Acadèmia proposava respondre al·legant que ni tenia ara ni havia tingut mai recursos per poder fer-ho³⁵⁶ i que en tot cas "haría un ligero inventario de lo que poseía". En la sessió de l'11 de maig de 1860 es va llegir un nou comunicat del Governador Civil manifestant la seva confiança que l'Acadèmia faria el que se li demanava i reclamant una estimació aproximada del cost de la realització d'aquest catàleg. L'Acadèmia va decidir en

353. 20 d'abril de 1870. Informe signat per Esteve Paluzie i Josep Puiggarí com a vicepresident accidental i com a vocal-secretari respectivament de la Comissió de Monuments, adreçat a l'Acadèmia de la Història i que és còpia del que s'ha enviat al Governador Civil de la Província sobre la conveniència de preservar la Casa de l'Ardiaca i la n° 10 del carrer Paradís i evitar la seva subhasta pública. Arxiu de la Real Academia de la Historia (R.A.H.) CAB/9/7946715(1).

354. Sessions de l'11 de març i del 6 de maig de 1870.

355. Sessió del 3 de febrer de 1871.

356. "Dandole á comprender de una manera digna que la falta de recursos en que la Academia se halla no le permitia hacer un trabajo tan cumplido."

conseqüència fer de moment una senzilla relació de les obres i elaborar al mateix temps un pressupost.

El 2 de juliol de 1867 es va prendre l'acord de la creació del Museu d'Antiguitats de la Comissió Provincial de Monuments en base a la R.O. de 20 de març d'aquell mateix any.³⁵⁷ A partir d'aquest moment l'Acadèmia i la Comissió, tot i disposar d'un espai comú, gestionarien de forma més independent el seu fons respectiu, la qual cosa va donar peu en alguns casos a determinats conflictes entre elles, encara que de no gaire envergadura. És el cas, per exemple, dels fragments lapidaris localitzats en la baixada de Viladecols l'any 1872 en construir Josep Claramunt una nova casa. Quan aparegueren aquestes restes, el propietari les va oferir al President de la secció d'Antiguitats de l'Acadèmia, tot proposant que, en el cas que fossin acceptades, ell mateix les faria arribar al Convent de Sant Joan. Quan es va donar a conèixer aquesta proposta en la sessió del 24 de maig, les obres ja es trobaven en el Museu. Tot i això, el Secretari de l'Acadèmia, Cayetano Vidal, estava preocupat pel fet que en l'article publicat sobre aquesta troballa en la *Ilustración Española y Americana* s'assegurés que posteriorment s'integraria en el Museu que la Comissió de Monuments estava formant. Com recordava que s'havia produït un cas semblant, molt probablement es referia als sepulcres de Sant Pau del Camp, i en aquella ocasió aquests havien estat retornats, ara es preguntava què calia fer en aquest cas. Segons l'opinió de Bofarull, el perill que anessin a parar al Museu de la Comissió estava en el fet que, com que es tractava d'un fons de titularitat estatal, Madrid podria reclamar-lo i conseqüentment Barcelona perdria part del seu patrimoni. De fet, aquesta és la situació a la qual s'arriba l'any 1932, quan el Museu de Santa Àgata es desmantella i, en contra del que es podia esperar, el seu fons va restar a la ciutat. En aquest moment el que calia fer era preguntar a Claramunt quina era la seva voluntat i prendre una decisió. Sembla, tot i que no n'hi ha documentació, que els objectes restaren a mans de l'Acadèmia, tal com consta de fet en el catàleg del Museu de Santa Àgata (1888).

En aquests darrers anys seguien ingressant obres en el Museu, tot i observar-se una certa disminució en el seu nombre. L'any 1848 l'Acadèmia s'havia assabentat, gràcies al Cap Superior Polític, de la troballa d'una estàtua romana de grans dimensions (cat. 105), però com que "cuya vista ofende la decencia", no havia estat inclosa en l'anterior relació de nous ingressos.

Barrio de la Cruz Cubierta estramuros de esta Ciudad casa número 65 = El infrascrito dueño de la dicha casa dá parte al Señor Comisario del cuartel; de que en terreno de su propiedad é inmediaciones de dicha casa en donde se halla una ladrillería dependiente

357. J. TORNER, *Catàleg del fons documental de la Comissió de Monuments Històrics i Artístics de la Província de Barcelona (1844-1983)*, Barcelona 2002, pàg. 18.

del mismo, se ha encontrado una figura de piedra de Monjuich, sin cabeza y á 30 ó más palmos poco mas ó menos debajo tierra, cuyo tronco se ocupa dicho dueño en limpiarlo de la tierra que le cubria, á fin de averiguar su origen y significancia.³⁵⁸

Quan l'Acadèmia va demanar al propietari, Pau Foixart, la seva cessió, va acceptar "mediante la reserva del derecho de reincorporarse de dicha estatua en el solo caso de que dicho Museo por cualquier motivo tuviese que disolverse". Aquesta clàusula única apareix detallada en la còpia de la carta de cessió que Foixart tramet a l'Acadèmia el 20 de juliol de 1848³⁵⁹ i ara, vista la precarietat del Museu, la trobarem repetida en alguna altra de les cessions que es faran.

Entre la resta de materials, a més dels ja esmentats de la baixada de Viladecols, hi havia algunes làpides hebrees,³⁶⁰ un antic escut d'armes de la ciutat de Barcelona lliurat per Manel de Bofarull³⁶¹ i una làpida romana cedida pel Baró de Maldà, així com "algún otro resto al parecer de importancia histórica que hoy día se encuentran arrinconados en la entrada de aquella casa",³⁶²

Es fa referència també a alguns objectes que Mestres havia trobat passejant per Montjuïc,³⁶³ procedents segurament d'algun cementiri i que també podrien incorporar-se al Museu, i d'un tors propietat del Marquès de Monistrol, que finalment no va passar a l'Acadèmia.³⁶⁴

L'any 1868 va morir Joan Cortada després d'una intensa vida, una part de la qual la va dedicar a l'Acadèmia i al seu Museu. Aquesta dedicació li va suposar en alguns moments grans satisfaccions, però també períodes de desànim, amargors i angoixes fruit, entre d'altres raons, d'un sentiment quasi crònic que la seva tasca no li havia estat reconeguda. Cortada, com ja hem dit, fou, juntament amb Llobet, Pujol, Pi i Renart, membre de la comissió encarregada l'any 1836 de la

358. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/55-56. Inclou la còpia de l'ofici de Pau Foixart informant de la troballa de l'estàtua (12 de juliol de 1848) i la carta del Cap Superior Polític adreçada a l'Acadèmia (14 de juliol).

359. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/57.

360. La làpida hebrea del convent de Santa Clara de la qual ja hem tractat i que havia estat localitzada l'any 1851 i un nombre indeterminat de làpides que Felix Macià i Bonaplata havia cedit procedents d'una pedrera de la seva propietat a Montjuïc (Sessió del 14 de febrer de 1875) (cat. 320-328).

361. Sessió de l'1 de maig de 1851 (cat. 211).

362. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/68 (10 de gener de 1877). José de Cárcer, Baró de Maldà, ha acceptat destinar "para el Museo de antigüedades de esta corporación la lápida romana que se encontraba arrinconada en el patio de dicha su casa, salvos empero los derechos de propiedad, en el caso de disolución del indicado Museo sin ser sustituido por otro público en esta Ciudad". Andreu Balaguer i Merino, acadèmic conservador del Museu, agraeix al Baró la seva cessió en carta del 12 de febrer de 1877. La notícia de la cessió havia estat tramesa a l'Acadèmia pel Sr. Andreu Bosch, mestre d'obres, *director de las que se verifican en la casa propia de V.S. sita en la calle del Pino número 5 de esta Ciudad*. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3. Es notifica la cessió de la làpida en la sessió del 3 de febrer de 1877, el trasllat de la qual anirà a càrrec del Baró de Maldà. D'altra banda, no se sap res de les altres restes "al parecer de importancia histórica" a les quals també es feia referència. De l'activitat de Balaguer i Merino com a conservador del Museu (Barcelona 1848-1883), acadèmic des de 1876, en sabem ben poques coses, tot i que el trobem implicat en activitats de responsabilitat entre 1876 i 1879, relacionades amb les gestions per trobar una nova seu per al Museu i el trasllat de les obres a Santa Àgata.

363. Sessió de l'1 de maig de 1851. Es va demanar a Manjarrés una descripció d'aquests objectes, que o no es va fer o s'ha perdut.

364. Sessió del 22 de desembre de 1855.

recollida i selecció d'objectes procedents dels convents de Santa Caterina i Sant Francesc. Aquesta era la primera vegada que va intervenir de forma entusiasta en totes aquelles activitats que coincidiren amb les de l'inici d'aquesta nova etapa de l'Acadèmia. Ell fou també l'encarregat de llegir en la sessió del 6 de desembre de 1836 l'ofici de la *Junta de Enagenación* amb el text de la cessió del convent de Sant Joan de Jerusalem com a seu de l'Acadèmia i de la Societat Econòmica d'Amics del País i ja des d'aquests primers moments la seva dedicació fou constant. Curiosament, en les biografies que se li han dedicat, la seva activitat com a novel·lista, periodista, historiador o professor eclipsa completament la seva tasca com a director/conservador del Museu de l'Acadèmia, que resta reduïda a la seva mínima expressió, sintetitzant-la amb unes poques ratlles.³⁶⁵ Probablement les causes d'aquest fet caldria buscar-les en aquelles mateixes raons que el portaren a minimitzar la pròpia existència i la importància del Museu, de la ignorància del qual, fora de l'àmbit estRICTE de l'Acadèmia, fins i tot el mateix Cortada era també culpable. Aquesta actitud pot explicar-se com una mostra de pudor que es fa present en moltes de les seves activitats i que es posa especialment de manifest en els seus escrits. Cortada, a través dels textos, es presenta sovint com una víctima de les circumstàncies a les quals mai podrà fer front amb èxit, ja que per a ell els imponderables són un obstacle massa gran. Cortada fou, a l'igual que Llobet, un dels grans protagonistes de la història del Museu de l'Acadèmia i amb la seva mort aquest inicia la seva davallada. Altres prendran el relleu i continuaran la tasca que ell va iniciar, però ja en unes altres condicions i amb uns altres objectius. Enfront a tots els obstacles, Cortada va tenir la satisfacció de poder dir que havia fet tot el que havia pogut i és des d'aquesta perspectiva com hem de jutjar la seva tasca, amb les seves etapes més lluminoses i amb les més fosques, sovint quasi depressives, al llarg de les quals el Museu va constituir el seu projecte més gran.

A finals de 1875 l'enderroc del monestir de Sant Joan a conseqüència de l'obertura del carrer Bilbao³⁶⁶ semblava imminent. L'Ajuntament s'havia compromès a construir en els terrenys del Parc un edifici projectat per tal d'instal·lar-hi els museus, però les obres s'endarreririen fins a una data posterior a la de l'enderroc de Sant Joan.³⁶⁷ Era urgent trobar una nova seu per al Museu i per

365. C. VIDAL y VALENCIANO, *Cortada. Su vida. Sus obras*, Barcelona 1872; A. ELÍAS DE MOLINS, *Diccionario biográfico y bibliográfico de escritores y artistas catalanes del siglo XIX (Apuntes y datos)*, vol. I, Barcelona 1889, pàgs. 497-503. J.R. CARRERAS, "Estudios biográficos d'alguns benemèrits patricis qui il·lustren aquesta Academia", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, n° 106 (abril-juny 1930), pàgs. 280-281; A. CHANTIME, *Joan Cortada: Catalunya i els catalans al segle XIX*, Barcelona 1995. El cas més flagrant és el d'Elías de Molins, que, coneixent l'obra de Cortada i el seu esforç en la creació del Museu, es limita en un breu paràgraf a assenyalar: "El Sr. Cortada era individuo de muchas Sociedades literarias nacionales y extranjeras. Entre las primeras debemos mencionar las Económicas de Amigos del País de Barcelona y Zaragoza, la Real Academia de Buenas Letras y Comisión provincial de monumentos históricos y artísticos de la provincia de Barcelona y Arqueológica tarraconense" (pàg. 500).

366. El carrer Bilbao constituïa la prolongació del carrer Pau Claris fins més enllà de Jonqueres.

367. Sessió del 13 de novembre de 1875.

aquesta raó es va ampliar el nombre de comissionats per a aquesta tasca. Fins ara la componien Torres, Bofarull i Angelón i s'hi afegirien Aguiló, Blanch, Miquel i Maspons. L'objectiu principal de la comissió era sensibilitzar novament a la Diputació "que tanto interés ha mostrado constantemente en pro de la Academia". En la sessió del 15 de desembre de 1875 s'aprovaren els informes de la comissió anterior, que va quedar de fet dissolta, i se'n va proposar la creació de dues de noves, una de l'Acadèmia³⁶⁸ i l'altra de la Comissió,³⁶⁹ que treballessin plegades per tal d'aconseguir primer l'autorització del rector de la Universitat, Estanislau Reynals, amb la conformitat de l'arquitecte, a qui ja li havien comunicat les seves intencions, i posteriorment procedir al trasllat del Museu, per a la qual cosa es confiava, si calia, en el suport de la Diputació. Un ofici del Rector de la Universitat del mes de febrer fixant les bases del trasllat del Museu va suposar el punt de partida de la que seria una nova etapa.³⁷⁰ A grans trets es debatiria amb la col·laboració de la Comissió la doble proposta de crear un Museu cristià en la capella de Santa Àgata i un d'art profà en les dependències de la nova Universitat. Malauradament la mort del Rector d'aquesta va precipitar la suspensió de les gestions del trasllat.³⁷¹ Tot i això, ambdues comissions continuaren la seva tasca, mentre que Puiggarí i Balaguer tenien al seu càrrec la cura del Museu "a fin de prevenir el deterioro de los objetos en él reunidos, y encargando el aseo y limpieza del local á la persona que hoy cuida del edificio".

Finalment la R.O. del 21 de novembre de 1879 va suposar la creació del Museo Provincial de Antigüedades amb la finalitat d'unificar les diferents col·leccions, no només les del convent de Sant Joan, sinó també les que es trobaven en aquell moment disperses, que es concentrarien en la capella de Santa Àgata. Aquell perill que en els anys setanta ja preocupava a alguns acadèmics, que veien amb alarma la possibilitat que en un futur el Museu s'integrés en una nova entitat de caràcter estatal, tot i la seva condició de provincial, amb la conseqüent pèrdua de capacitat d'intervenció per part de l'Acadèmia, era ja una realitat. Aquest perill no era menor pel fet que d'una banda aquesta conservava la titularitat de les seves obres i de l'altra que el nou director, Antoni Elias de Molins, hagués estat admès per unanimitat en el si de l'Acadèmia el 9 de gener de 1877.³⁷² També és cert que el candidat que proposava l'Acadèmia era Manjarrés, però la condició de membre del *Cuerpo* d'Elias de Molins va decantar l'elecció cap a l'altre costat,

368. Constituïda pels acadèmics Torres, Aguiló, Puiggarí, Balaguer i Vidal. Per part de la Comissió, Rogent, Manjarrés i Miquel i Badia.

369. Es comunica que la Comissió accepta la proposta de l'Acadèmia i que constituirà la seva comissió en la sessió del 19 de gener de 1876.

370. Sessió del 19 de febrer de 1876.

371. Sessió del 25 de novembre de 1876.

372. Tanmateix el seu ingrés oficial no es va produir fins l'any 1903.

sense tenir massa en compte la vàlua de Manjarrés. De fet, els seus mèrits eren molts i no es circumscriuen només a l'elaboració del catàleg dels objectes dipositats per l'Acadèmia³⁷³ i a la resta dels d'altres corporacions,³⁷⁴ gràcies al fet que era al mateix temps acadèmic de la de Bones Lletres i membre de la Comissió Provincial de Monuments,³⁷⁵ sinó també al trasllat i muntatge de les peces en la seva nova instal·lació.

En l'arxiu de l'Acadèmia hem trobat un esborrany, sense signar ni datar, on es fa una relació de les activitats i dels mèrits de Manjarrés en l'exercici del seu càrrec com a director zn, així com de la seva idoneïtat per seguir ocupant-se de les obres del Museu.³⁷⁶ El text queda interromput bruscament, però en conjunt, tot i les llacunes, resulta clara quina havia estat la tasca realitzada, com havien organitzat l'espai i quins problemes els plantejaven algunes de les obres.

Antes de emprender este trabajo había el Sr. Manjarres dado cima á otro muy importante cuando fue nombrado segundo director del Museo. En efecto habilitó con mucho tino un local que servía de almacen de las antigüedades que iban adquiriendo y le dio comunicación con la parte del Museo destinada a sepulcros. Allí colocó empotrados en la pared y recibiendo la luz de frente los medallones romanos, puso encima de la pared y sueltas las testas y al pie de ellas los bustos romanos también que no habían tenido colocación hasta entonces. Hizo empotrar los objetos de estilo gótico en la pared levantada al efecto perpendicular a la anterior, y reuniendo bases y capiteles que había en varios puntos y fueron traídos en distintas épocas arregló con ellas una colección como la completó, los escudos de armas encima de la cornisa de la pared donde están las inscripciones de la edad media. Este trabajo bien entendido fue llevado a cabo con tino contribuyendo a su orden y a la belleza del Museo.

Todo esto se había hecho ya antes en la última época de (!) que los trabajos del Sr. Manjarrés dejaron limpio el almacén. Después han vuelto á llevar los objetos que en parte tenía indicados en un relato (!) cuya copia y volumen tenían su colocacion indispensable.

373. L'encàrrec se li va fer el 7 de gener de 1880. J. TORNER, cit. supra, pàg. 207.

374. Sessió del 3 de gener de 1880.

375. Amb el títol *Catálogo de los objetos que la Comisión de Monumentos Históricos y Artísticos de la Provincia de Barcelona tiene reunidos* (Barcelona 1877) i sense que hi figuri el seu nom enlloc, Manjarrés recull un total de 1006 objectes que, tal com s'indica, estan exposats en la capella de Santa Àgata "interinamente y hasta que se proporcione local mas espacioso y a propósito".

376. Arxiu de la RABLE, 1-IV-3. D'altra banda, en determinats moments també hi hagueren alguns malentesos entre Manjarrés i Elias de Molins, però aquest tractava de minimitzar-los. En certs aspectes l'actitud d'Elias de Molins envers Manjarrés recorda vagament la que va mantenir amb Cortada. La diferència rau en el fet que Manjarrés era un rival més directe i més proper en el temps. "Cuando tomé posesión á últimos del año 1879 del cargo de director del Museo provincial de antigüedades, pude apreciar la valía de los trabajos hechos por el Sr. Manjarrés en la instalación de los objetos arqueológicos, y en la redacción de su inventario, que publicó anónimo, y sólo para que se tuviera conocimiento de los ejemplares existentes en la Real capilla de Santa Águeda. Al tener noticia el Sr. Manjarrés de que por el Ministerio de Fomento se creaba un Museo provincial de antigüedades, á cargo del Cuerpo facultativo de archiveros, bibliotecarios y anticuarios, temió que sobrevinieran complicaciones que malograrán sus esfuerzos; en minutas de cartas dirigidas á D. Federico de Madrazo, que la casualidad ha puesto en nuestras manos, se expresa el Sr. Manjarrés en unas receloso y en otras satisfecho, indicando las excelentes relaciones que existían con el individuo nombrado por el Ministerio de Fomento para dirigir el Museo." A. ELIAS DE MOLINS, *Diccionario biográfico y bibliográfico de escritores y artistas catalanes del siglo XIX* (*Apuntes y datos*), Tomo II, Barcelona 1895, pàg. 74. Tanmateix, poc temps li quedava a Manjarrés per a conflictes i susceptibilitats de cap mena, ja que va morir el 19 d'agost de 1880.

Tambien debo poner en conocimiento de la Academia que habiendo sido remitidos al Museo algunos objetos cuya vista ofenden la decencia y fueron colocados por el Sr. Manjarrés³⁷⁷ en un (lugar) remoto inmediato a la sala donde está la colección de retratos de personas ilustres de la religion dominicana.

Estos objetos son tres de los cuales que se hallaban en el cuartel de los Estudios y la estatua romana hallada en Hostafranchs acerca de la cual me parece que la Academia tiene el gusto de una disertación del laboriosísimo socio Sr Llobet...

La capella de Santa Àgata, abans de convertir-se en Museu, havia passat per diverses vicissituds. Ja tancada al públic, havia estat publicat un avís en el *Boletín Oficial* del dia 9 de maig de 1844 en el qual el ram d'Amortització anunciava la seva venda en pública subhasta. Els esforços de l'Ajuntament i de l'Acadèmia de Bones Lletres, que va redactar un informe demanant que fos declarada d'utilitat pública i que se la destinés a finalitats docents, impediren que aquesta es portés a terme i facilitaren la seva conservació.³⁷⁸ Mentrestant se'n serviren com a escola de primer ensenyament de Josep Carreres (1822), com a magatzem del decorat del Teatre del Liceu (1850), com a impremta i finalment de taller dels escultors Agapit i Venanci Vallmitjana (1862).³⁷⁹ El darrer pas el va constituir la seva declaració per una R.O. de 2 de juny de 1866 de monument nacional sota la tutela de la Comissió Provincial de Monuments, pas previ a la seva elecció com a seu del nou Museu d'Antiguitats. La Comissió de Monuments celebrava les seves sessions de forma provisional en la sagristia de la capella des de l'any 1869. El 19 de desembre de 1877, en resposta a una petició de l'Acadèmia, se li va concedir que pogués reunir-se en aquest mateix local, atès que ja no podia seguir fent-ho en els salons de l'Ateneu Barcelonès.³⁸⁰

Com a pas previ al trasllat, els comissionats elaboraren un acurat informe sobre l'estat en el qual es trobava i de les mesures que s'havien pres per tal d'arreglar-lo. Prepararen la redacció d'unes bases per al seu trasllat a Santa Àgata³⁸¹ i iniciaren un catàleg raonat dels objectes, entre els quals figuraven les inscripcions, una part de les quals fou encarregada a Fidel Fita, que només en va lliurar la corresponent al convent de l'Ensenyança.³⁸² Pel que fa a les despeses del trasllat hi ha una comunicació del Govern de la Província, previ acord amb la Diputació, autoritzant l'Acadèmia perquè utilitzés les quantitats que sobraren dels exercicis dels anys

377. Es refereix a l'estàtua de Priapus trobada a Hostafranchs i a algunes de les gàrgoles dels Estudis Generals.

378. Un dels paràgrafs de l'informe de l'Acadèmia deia: "Otra razón hay y es el haber tal vez de servir su Palacio inmediato, que había pasado á ser convento de Santa Clara, para el grande Archivo de la corona de Aragón". A. A. PI I ARIMON cit. supra, vol. I, pàg. 542.

379. A. DURAN I SANPERE, *Barcelona i la seva història*, vol. I *La formació d'una gran ciutat*, Barcelona 1972, pàg. 267.

380. Arxiu de la RALBL, 1-IV-3.

381. *Bases para el arreglo y régimen de los objetos de la Academia, colocados en el Museo de antigüedades de la Comisión de Monumentos*. La redacció final d'aquest document porta la data del 13 de desembre de 1878. Arxiu de la RALBL, 1-IV-3. És un text breu centrat en la instal·lació, en la reproducció i en la publicació dels objectes. 3 de maig de 1879.

382. Sessió del 9 de gener de 1877.

1870-1871 a 1876-1877.³⁸³ Sembla que el trasllat es va portar a terme molt ràpidament, ja que mentre d'una banda en la sessió del 19 d'abril de 1879 es deia que les obres de l'Acadèmia encara es trobaven a Sant Joan, protegides dins una tanca, de l'altra en la del dia 30 de maig l'acadèmic/conservador Balaguer i Merino ja anunciava que estava a punt de finalitzar el trasllat dels objectes.³⁸⁴

En aquesta nova seu l'Acadèmia i la Comissió conservaren la propietat dels seus fons respectius.³⁸⁵ Per aquesta raó i per causa de l'increment del nombre de peces ingressades i amb l'objectiu d'evitar conflictes, es va fer necessari que cadascuna de les institucions elaborés un catàleg de les seves obres. Pel que fa al fons de l'Acadèmia, aquesta tasca fou encomanada a J. de Manjarrés i a A. Elías de Molins, el primer com a comissionat de la Acadèmia i el segon com a cap del Museu, per la seva condició de membre del cos d'Arxivers, Bibliotecaris i Antiquaris. El catàleg que signaren el 15 de març de 1880³⁸⁶ recull un total de 320 objectes, amb nombroses imprecisions i amb una manca notable de dades relatives a la seva procedència. La signatura d'Elías de Molins en aquest treball s'ha d'entendre com un fet purament testimonial com a cap del Museu i en aquest sentit no sembla responsabilitzar-se del seu contingut, en espera del catàleg definitiu que es publicarà el 1888, on es fa explícita menció de la tasca de recerca ara realitzada i en la qual, tot i les mancances presents, s'han pogut identificar nombrosos objectes.

Como muchos de los objetos pertenecientes al Museo y en especial los de la sección epigráfica, tienen señalado interés para el estudio de la historia local, por referirse á perpetuar el recuerdo de esclarecidos varones, y á la fundacion y engrandecimiento de algunos edificios religiosos y civiles, demolidos á pesar de su mérito artístico, hanse practicado detenidas investigaciones para averiguar su procedencia, apreciar su importancia histórica y contribuir con la publicacion de datos inéditos al esclarecimiento de algunos puntos históricos á que se refieren dichas lápidas. Con este objeto se han tomado curiosos apuntes de los registros de Archivo de la Corona de Aragon, de los libros de Deliberaciones y Dietarios del Municipio de Barcelona y de la notabilísima y poco estudiada colección de manuscritos de la Biblioteca provincial y universitaria, procedentes de los conventos de PP. Predicadores y Franciscanos de esta ciudad.³⁸⁷

Per posar punt i final a aquesta etapa, l'Acadèmia, el 20 de març de 1880, dóna les gràcies a Josep de Manjarrés per la realització del catàleg de les obres de l'Acadèmia dipositades a Santa Àgata³⁸⁸ i dóna al mateix temps "por concluido

383. Sessió del 16 de març de 1878.

384. L'abril de 1879 és la data oficial del dipòsit de les obres de l'Acadèmia a Santa Àgata.

385. ELÍAS DE MOLINS, *Catálogo...*, pàg. XI.

386. *Catálogo de los objetos arqueológicos depositados por la Academia de Buenas Letras de Barcelona en el Museo de la Comisión de Monumentos de la Provincia*. Arxiu de la RABLB, carpeta: Museu, Biblioteca i Arxiu. Mobiliario-Plano Biblioteca Mateu.

387. ELÍAS DE MOLINS, *Catálogo...* pàgs. XII i XIII.

388. 3 d'abril de 1880. Manjarrés diu que en el seu catàleg no hi havia fet constar les restes de la caixa que contenia una momia egípcia, de tan deteriorada que estava.

el expediente de traslación del Museo, archivarlo, uniendo a él la comunicación de que se dio cuenta en sesión de 3 de enero del presente año”.

Resulta curiosa la descripció que fa del Museu de Santa Àgata Eudald Canibell amb motiu d'una visita guiada per Elias de Molins per als membres de l'Associació d'Excursions Catalana el 18 de juliol de 1880.³⁸⁹ Mancats de descripcions del Museu del convent de Sant Joan, tan amuntegat com aquest, els detalls que dona poden servir per fer-se una idea del que havia estat aquell, tot i que per a Canibell “els baixos del convent de St. Joan eren més foscos, humits y molt pitjors que'l lloch que avuy ténen”. La primera impressió és la que probablement té més valor i al mateix temps és la més sincera: “visitárem detingudament lo edifici, avuy habilitat pera depòsit dels objectes arqueològichs de la Provincia, ahont están apilotats, ó poch se'n hi falta, si be s'ha tret tot lo partit possible de las escassas condicions de un l'och que desde'l sigle XIII fins al primer ters del actual havia servit de iglesia, pera qual ús fou construhit”. Com a bon observador que és no se li escapa que, i aquest ja va ser un motiu de reflexió per a alguns acadèmics, paradoxalment l'època romana, menys important per la proximitat de Tàrraco, estava més ben representada “per la qualitat y quantitat dels objectes” que l'època medieval, “período de verdadera prosperitat pera nostra terra”. Aquesta qüestió va ser l'autèntic cavall de batalla de molts dels que s'ocuparen d'una forma o altra del museu de l'Acadèmia. ¿Són realment útils tots aquests elements reunits de qualsevol manera i sense massa criteri per a resultar un complement de la documentació històrica en la tasca gegantina de fer una nova història de Catalunya? Intenta justificar les mancances en el poc interès mostrat en la conservació de molts dels monuments medievals, la qual cosa ha permès que moltes obres de gran valor passessin a formar part dels museus estrangers o a guardar-se en cases particulars. Resulta gratificant que en aquest moment tingui un record envers “l'actiu é intel·ligent antiquari D. Antoni Llobet y Vall-llosera que recullí quants objectes hi havia espargits per los carrers de Barcelona y adquiría ab verdader afany tot lo que's descubría dintre y fora ciutat”, veritable precursor de la tasca d'Elias de Molins, que, per la seva condició de membre del cos d'Arxivers, Bibliotecaris i Antiquaris, per a molts en serà l'autèntic iniciador.

En el capítol quart, article 23 dels Estatuts de 1885³⁹⁰ apareixen per primera vegada ressenyades les obligacions del Conservador del Museu, la qual cosa no deixa de sorprendre si tenim en compte que el seu esperit respon més aviat a la

389. E. CANIBELL, “Visita al Museo de Santa Ágatha.-Barcelona”, *Butlletí Mensual de la Associació d'Excursions Catalana*, any IV (febrer de 1881), n. 29, pàgs. 32-36.

390. *Estatutos de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona. Aprobados por Real orden de 22 de Julio de 1885*, Barcelona 1885, pàgs. 11-12. No hi ha cap referència al conservador del Museu ni en els Estatuts de 1836, ni en els de 1838, ni en els de 1864. D'altra banda, no es fa cap canvi en els apartats dedicats al conservador en els Estatuts posteriors de 1889, 1903 i 1936.

fase anterior a la de la seva reunificació amb les col·leccions de la Comissió a santa Àgata. Els seus sis apartats diuen així:

- 1° Tener a su cargo y cuidar del arreglo y conservación de los objetos que constituyen el Museo de la Academia.
- 2° Dar cuenta de las adquisiciones que se efectúen y proponer las que en su concepto convendría realizar.
- 3° Llevar un registro de las adquisiciones que se lleven á cabo, notando el objeto, procedencia y fecha de la adquisición.
- 4° Formar los catálogos de las colecciones numismática, lapidaria y demás que constituyan el Museo.
- 5° Cumplir los acuerdos de la Academia en lo que se refiera á acusar recibo de los objetos que se cedan á la misma para el Museo, y á la adquisición de aquellos que por compra ó cambio determine obtener.
- 6° Autorizar, previa concesión de la Academia, la copia ó publicación de los objetos del Museo, mediante la condición de que hagan constar su procedencia los que soliciten publicarlos.

Són, curiosament, reflex d'unes activitats que a partir d'aquest moment havien quedat fossilitzades dins el conjunt de totes les que portava a terme l'Acadèmia, ja que els darrers ingressos d'obres al Museu de l'Acadèmia són uns retrats de sant Ramon de Penyafort, de Felip V i de Ferran VI l'any 1879.³⁹¹ Hi ha també referències a uns buidats de làpides romanes (1879-1880),³⁹² dels quals sabem que només en un cas es varen fer. El darrer pas, previ a la publicació del catàleg d'Elias de Molins l'any 1888, fou la lectura durant la sessió del 16 de març de 1885 d'una part del que seria aquest futur catàleg. En paraules de Duran i Sanpere, en aquest s'hi trobaven aplegats les idees precursors de Joan Cortada, els treballs inacabats de Josep de Manjarrés i els bons propòsits de Balaguer i Merino.³⁹³ En la relació manuscrita dels objectes adquirits després de la publicació del catàleg de 1888³⁹⁴ ja no hi ha cap referència a ingressos de l'Acadèmia. Tot són ja aportacions de la Comissió.

Quan el 12 de gener de 1902 Joaquim Miret i Sans va llegir una ressenya dels treballs realitzats per l'Acadèmia de 1887 en endavant,³⁹⁵ va dedicar una petita part de la seva exposició al Museu i, tot parlant del que aquest havia representat, no va poder evitar deixar anar un sospir d'alleujament pel que representava per a l'Acadèmia i per als acadèmics el dipòsit de les obres a Santa Àgata. Només

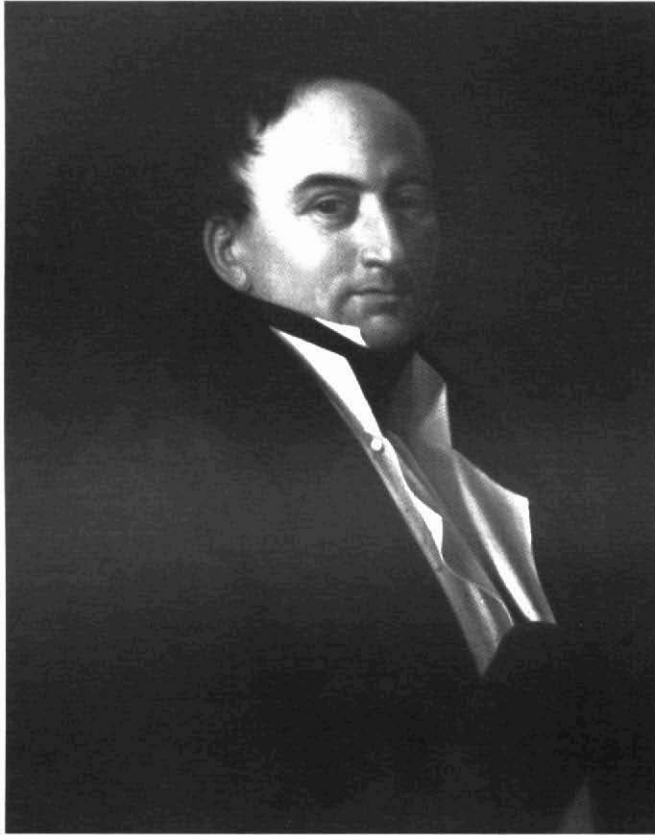
391. Sessions del 11 de gener i del 19 d'abril de 1879.

392. Sessions del 15 de novembre de 1879, 28 de febrer i 20 de març de 1880.

393. A. DURAN I SANPERE, "La arqueología y la historia del Arte en la Real Academia", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, XXV-1953 (1955), fasc. 2, pàg. 319.

394. Arxiu de la Comissió de Monuments Històrics i Artístics de la província de Barcelona (4,7) (26.1), *Objetos adquiridos con posterioridad a la impresion del Catalogo*. La data del manuscrit es fixa cap a 1900.

395. *Real Academia de Buenas Letras de Barcelona. Sesión Pública Inaugural celebrada el día 12 de enero de 1902*, Barcelona 1902, pàg. 17.

Retrat de J. A. Llobet i Vall-lloera (Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona)

ell i tots els altres que d'una forma o altra participaren en aquest extraordinari projecte, que, encetat el 1835, es donava ja per finit el 1880, sabien del sacrifici i l'esforç que fou necessari invertir per a fer realitat aquest primer museu d'antiguitats de la ciutat de Barcelona. Era, de fet, aquest discurs l'anunci de la darrera manifestació de generositat, dins d'aquella etapa, de l'Acadèmia envers la ciutat.

El Museo, compuesto de notables ejemplares epigráficos, bajo-relieves, y sarcófagos, continúa en depósito en el Museo provincial organizado por el Estado, y considerando ser esta forma de conservación y exposición la más segura y menos costosa para la Academia y la que mejor facilita hoy que el público visite y estudie provechosamente aquellos objetos arqueológicos, ha acordado en principio la Corporación que sea asimismo entregado en depósito al referido Museo el notable monetario formado por el erudito historiógrafo y canónigo de Vich, D. Jaime Ripoll y adquirido por esta Academia en 1844. Estoy seguro que las personas estudiosas aplaudirán este acuerdo en virtud del cual, podrán ser por primera vez consultadas con gran facilidad las interesantes piezas de una de las pocas colecciones numismáticas catalanas que existen.

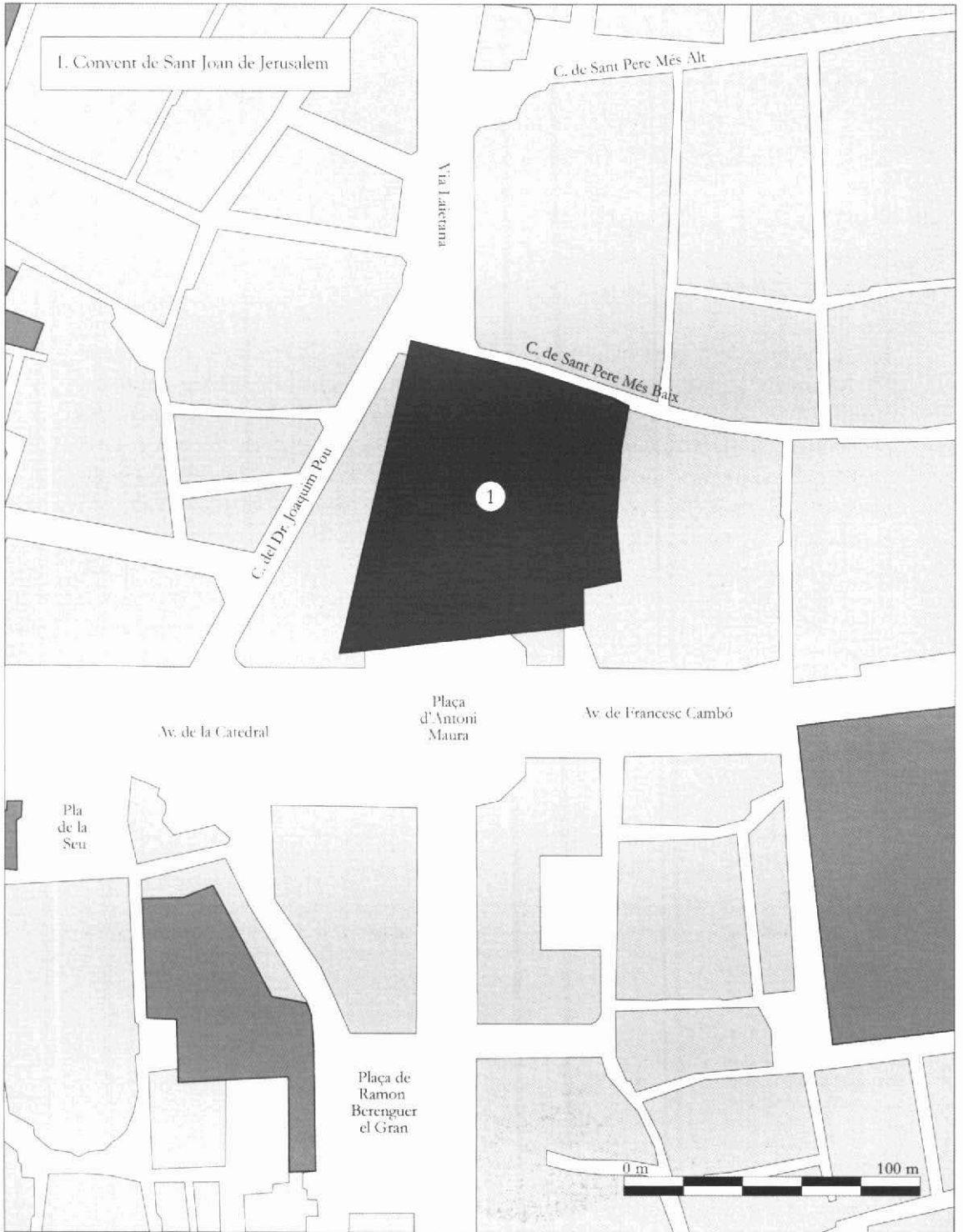
L'EDIFICI DEL CONVENT DE SANT JOAN DE JERUSALEM COM A SEU DE L'ACADÈMIA DE BONES LLETRES DE BARCELONA I DEL MUSEU D'ANTIGUITATS³⁹⁶

La història de la presència de l'Acadèmia de Bones Lletres en el convent de Sant Joan de Jerusalem està constituïda per una successió de contratemps que culminaren en la creació del museu, fruit de la tenacitat i de l'esforç d'alguns dels acadèmics. El relat d'aquests fets, seguint estrictament una pauta cronològica, reflecteix d'una manera molt clara les dificultats de la tasca que l'Acadèmia havia assumit, agreujada per una precarietat de mitjans pràcticament crònica.

El Reial Decret de 19 de febrer de 1836, primera llei desamortitzadora de Mendizábal, va declarar en venda tots els béns immobles de qualsevol classe que haguessin pertangut a comunitats i corporacions extingides.³⁹⁷ En l'article 2n, però, s'exceptuaven aquells edificis que el Govern volgués destinar a servei públic, aquells que fossin monuments dignes de ser conservats o també quan es tractava de memorials relacionats amb grans fets nacionals. Aquesta particularitat serà un element a tenir posteriorment en compte, ja que l'Acadèmia tenia molt clar que la seva activitat, en especial la de la creació d'un museu, calia considerar-la un servei públic.

396. L'expedient que recull la documentació relativa a l'edifici entre 1838 i 1844 (Arxiu de la RABLB, 1-IV-10) porta escrit al davant: *Expediente N°---. Comprende las Reales Ordenes recibidas y los oficios, borradores y comunicaciones que han mediado entre el Cefe Político, la Diputación, el Ayuntamiento, la Universidad, el Gobierno Supremo, la Sociedad Económica y la Academia sobre división del edificio de San Juan, colocación en el mismo de la Biblioteca publica y reclamaciones de los Bibliotecarios para ensanche de la misma durante los años 1838, 39, 41, 42, 43 y 44.*

397. El procés desamortitzador es va iniciar amb el Reial Decret del 25 de juliol de 1835, a partir del qual, tots els monestirs i convents de religiosos que no tinguessin un mínim de 12 individus professors quedaven suprimits, exceptuant-se les cases de clergues regulars de les escoles pies i els col·legis de missioners per a les províncies d'Àsia. Amb aquest decret es pretenia limitar l'augment descontrolat de monestirs i convents utilitzant com a pretext la relaxació de la disciplina regular i altres mals als quals convenia posar fre. Un nou decret de l'11 d'octubre de 1835, tot i fer algunes excepcions pel que fa a alguns grans monestirs al temps que augmentava el nombre d'institucions religioses suprimides, ampliava les reformes promulgades en el de 25 de juliol "considerando cuan desproporcionado es a los medios actuales de la Nación el número de casas monásticas que queda, cuán inútiles o innecesarias son la mayor parte de ellas para la asistencia espiritual de los fieles, cuán grande es el perjuicio que al Reino se le sigue de la amortización de las fincas que poseen, y cuanta la conveniencia pública de poner estas en circulación para aumentar los recursos del Estado, y abrir nuevas fuentes de riqueza".

El Reial Decret de 8 de març de 1836, que és el de la supressió general de les comunitats, va fer tancar (art. 5°, base 1°) tots els convents de religiosos que tinguessin en aquell moment menys de vint professors. Com que era el cas del convent de Sant Joan, fou clausurat i declarat en venda. Però, en base a l'article 24 de l'esmentat decret de 8 de març, que disposava que els convents podien ser declarats d'utilitat pública, es varen cedir a determinades institucions, entre elles les Acadèmies. Posteriorment el decret de Corts del 22 de juliol de 1837 va reduir a dotze el nombre de religioses necessàries per tal que els convents seguissin oberts i va facultar les Junes Diocesanes a reunir dues comunitats d'un mateix orde, si això resultava convenient.

En un primer moment, l'Acadèmia de Bones Lletres, molt necessitada de poder disposar d'una seu pròpia, havia sol·licitat a la Reina la cessió de l'edifici que fou convent de Sant Gaietà "a fin de colocar sus catedras, biblioteca, reunirse y demas propios de su instituto".³⁹⁸ Pel que fa a la qüestió del dipòsit dels objectes i obres d'art recollits en aquesta primera etapa dels convents de Sant Francesc i Santa Caterina, ja es parlava en aquell moment del monestir de Sant Joan de Jerusalem. L'exigència d'un local propi es va materialitzar en el curs de la sessió acadèmica del 8 de novembre de 1836, a instàncies de l'acadèmic Pujol, fent-se ressò de l'opinió d'alguns dels membres de l'Acadèmia que argumentaven que sense un edifici propi "ni le será fácil llenar debidamente su objeto ni arreglar su biblioteca y archivo". Aquesta mancança era especialment preocupant si tenim en compte que en aquest moment ja s'havia iniciat la recollida de llibres i manuscrits dels convents extingits i que ja no es podia disposar de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. En conseqüència es va prendre la determinació de reclamar un d'aquests edificis que havia quedat desocupat a la Junta de Enajenación de Conventos, un local on "celebrar sus sesiones, establecer sus archivos y abrir las respectivas escuelas", i a tal fi es va nomenar una comissió formada pels acadèmics Pujol, Vedruna, Renart i Pi.

Un cop iniciades les gestions d'aquesta comissió, "la Junta de Enajenación de edificios y efectos de Conventos suprimidos de la provincia de Barcelona", una de les tasques de la qual era decidir quins convents serien enderrocats i quins conservats, va suggerir que, atès que la Societat Econòmica d'Amics del País també buscava una seu, es possessin d'acord, nomenessin les seves comissions respectives i d'aquesta manera tindrien més èxit si reclamaven un local conjuntament.³⁹⁹ Cadascuna de les corporacions va nomenar una comissió de dues

398. L'ofici porta la data del 19 d'agost i fou adreçat al cap superior polític, Juan López de Ochoa, per tal que el fes arribar al Secretari d'Estat i del Desparx de Governació. El 24 d'agost de 1836 el Cap Superior Polític havia fet arribar la seva sol·licitud a la Reina mitjançant el Ministeri de la Governació (Sessió del 6 de setembre de 1836) ho comunica al President de l'Acadèmia. Arxiu de la RABLB, Lligall 38 antic

399. Sessió acadèmica del 22 de novembre de 1836.

persones. Representaven a la Societat, Francisco Zaragoza i Fernando Moragas, i a l'Acadèmia, Joan Cortada i Andreu A. Pi. Segons indicacions de la "Junta", calia que aquestes comissions es possessin d'acord amb Pau Pelachs, vocal d'aquesta, per tal de trobar un local suficientment ampli per a enquibir-hi totes les seccions. La tasca de Pau Pelachs era facilitar que "todos los establecimientos científicos" tinguessin un local adequat.

Formant ja ambdues comissions una de sola, aquesta va reclamar de forma unànime el monestir de Sant Joan, però el vocal de la Junta els va dir que aquesta opció presentava diverses dificultats i que era millor triar-ne un altre. La raó de més pes semblava ser, segons els havia dit, que "dicho edificio podía ser más lucrativo para la Nación", un argument que va forçar la comissió a renunciar a aquesta proposta, tot i els avantatges que el convent de Sant Joan oferia per a ambdues institucions.

Reunits novament els comissionats el 23 de novembre de 1836 decidiren, un cop inspeccionat el local, demanar el convent de "Servitas, sito en la Plaza del Buen Suceso", tot i que haguessin preferit el monestir de Sant Joan, "ya porque el estado del edificio reclamaba pocos gastos, ya porque su capacidad y distribución era más a propósito para los fines que se proponen las Corporaciones [...]". Tanmateix "La Comisión puede asegurar a V.S.⁴⁰⁰ que en el convento designado procediendo económicamente en su distribución habrá local para las Cátedras de la Academia, para las escuelas de la Sociedad económica y para la plantificación de la Biblioteca pública de la manera que corresponde al Pueblo barcelonés". En conseqüència demanen que aquest convent es desocupi al més ràpidament possible i se'n lliurin les claus a la comissió.

Sorprenentment el 24 de novembre de 1836 la Junta respon que el convent de Servites havia ja estat destinat a "cuartel de artillería en el plan que se formó de todos los Conventos á principios deste año, con objeto de abrir la Puerta del Ángel en el local que ocupa el que ahora tiene el mencionado Cuerpo" i que els cedia finalment el monestir de Sant Joan, "como más á proposito para colocar las Cátedras de la Academia de buenas letras, las Escuelas Lancasterianas de la Sociedad económica,⁴⁰¹ para la plantificación de la Biblioteca pública y demás anexo à dichas Corporaciones científicas, pero deberá considerarse interina esta providencia sin perjuicio del ulterior destino que deba darse al referido edificio". Quan la comissió va demanar aclariments en relació al concepte d'interina, la

400. Es refereix als membres d'ambdues corporacions.

401. Aquestes escoles rebien aquest nom perquè el pedagog anglès Joseph Lancaster (1779-1838) havia estat el fundador d'aquest nou sistema educatiu. La novetat consistia a fer que els alumnes que havien fet més progressos (monitors) ensenyessin als que tenien més dificultats, sota la supervisió del mestre. Les Societats Econòmiques d'Amics del País, en el seu afany de millorar la nació, fomentaren la difusió d'aquests models educatius seguint les pautes d'altres nacions. Agraïxo a Ingrid Noguera la seva amabilitat en proporcionar-me nombroses dades relatives a les escoles lancasterianes.

Junta li va contestar que aquesta era la fórmula utilitzada en la concessió de convents, ja que calia obtenir encara l'aprovació del Govern Superior.⁴⁰²

Dos dies més tard, el 26 de novembre de 1836, la comissió, amb l'ofici a la mà, es va presentar davant de Josep Martí, bibliotecari⁴⁰³ i encarregat per la Junta, de forma interina, de l'edifici de Sant Joan, va prendre'n possessió i va procedir a fer un primer repartiment de les seves estances. Com que ambdues corporacions no disposaven de recursos, reclamaren ajuda a l'Ajuntament, que els va concedir dos paletes sense limitació de temps "y el competente número de carros para sacar las ruinas" i traslladar aquells objectes que encara es trobaven en el monestir i que ara feien nosa.⁴⁰⁴ Problemes de distribució es presentaren ja des d'un primer moment quan el bibliotecari va manifestar a la comissió que la Biblioteca Pública necessitava disposar de tot el primer pis. De fet, en el primer pis era on l'Acadèmia tenia pensat instal·lar les seves sales i el local de les seves escoles, mentre que es preveia reservar la planta baixa per al futur museu d'antiguitats del qual ja s'havien recollit els primers materials. Les reclamacions del bibliotecari paralitzaren de moment les gestions de la comissió.

Com tampoc no disposaven de mobles ni de diners per a comprar-los, demanaren el 16 de desembre de 1836 a la Junta de Damas, amb la qual compartien sala de sessions en el Col·legi del Carme, que, ja que en el seu moment ambdues corporacions (l'Acadèmia i la Societat) havien pagat la part corresponent del mobiliari d'aquesta sala, ara se'ls concedís o la quantitat corresponent a les dues terceres parts del mobiliari o el mateix mobiliari per tal de reutilitzar-lo en la nova sala de reunions del mateix edifici. Finalment es repartiren entre les tres corporacions els elements de l'esmentada sala.

Novament en marxa les gestions, en la sessió del 20 de gener de 1837 Joan Cortada presentava un informe signat pels quatre comissionats d'ambdues corporacions, datat el 9 de gener proppassat,⁴⁰⁵ en un dels darrers paràgrafs del qual es declarava:

402. Sessió de l'Acadèmia del 6 de desembre de 1836.

403. "El Presbítero D. José Martí, Catedrático de Historia en la Academia de Bellas Letras de esta ciudad" fou nomenat bibliotecari "de la que se está formando con los volumenes de los Conventos suprimidos" el 15 de gener de 1836. Fou notificat aquest nomenament a l'Acadèmia l'1 de febrer de 1836 per Josep Melcior Prat, governador civil de la província. L'Acadèmia havia fet la petició el 29 de desembre de 1835. Arxiu de la RABLB, lligall 41. Reales Órdenes.

404. En una de les cambres destinades a escola lancasteriana es varen trobar "unos santos de madera y restos de altares que fueron trasladados allá desde la Iglesia de Santa Agueda". Per aquesta raó la comissió escriu el 16 de desembre de 1836 al Vicari General per tal que ho retirí al més ràpidament possible, ja que s'han d'iniciar les obres de condicionament de les escoles. Com que no varen rebre en aquell moment cap mena de resposta, "guardando el debido respeto à los objetos del culto divino que allí habia, les dio honroso è irrevocable destino". Vegeu també l'acta de la sessió del 27 de gener de 1837.

405. En aquest document es fa un resum de les activitats de la comissió des del 23 de novembre de 1836 tot demanant condescendència pels errors que s'hagin pogut cometre. Els originals de tots aquests oficis es dipositaren en l'Arxiu de l'Acadèmia pel fet de ser aquesta una institució més antiga i al mateix temps independent de les fluctuacions de la política.

Prescindirá la Comision de hacer una reseña de los graves inconvenientes que por todas partes se han presentado, de los disgustos que han sufrido, y de la infinidad de horas que ha pasado en el edificio para dar cima a su encargo, porque molestaría la atención de la Academia con relaciones que nunca pueden hacerse exactamente después que los hechos han pasado.

Por fin después de un mes y medio la Comisión ha tenido el gusto de abrir las puertas de este edificio y de presentar el local correspondiente para la celebración de sesiones, y para las Cátedras de lengua española y griega, literatura e historia, y muy en breve podrá abrir la escuela lancasteriana en la pieza destinada à este fin.

Tot i això les dificultats es mantenen, fet que comporta que la comissió de l'edifici presenti en ple la seva renúncia al llarg de la sessió del 9 de març, al·legant un profund malestar. En relació a aquest malestar resulta poc explícit l'ofici adreçat per Pi i Cortada a l'Acadèmia el 9 de març de 1837. No volen entrar en detalls i es limiten a manifestar que han estat víctimes d'enveges, odis i rancúnies, probablement perquè encara hi ha molta feina a fer i els resultats, de moment, no són del tot com esperaven.

Mas pensaba hacer la comision y en particular tenia concebido el plan de un museo de antigüedades y otro de lápidas; mas su honor y su delicadeza no permiten de modo alguno que por más tiempo desempeñe su cometido.

Finalment la seva renúncia no va ser acceptada. De les desavinences i dels conflictes que es suscitaven entre les tres institucions és bona prova el fet que quan l'Ajuntament va demanar a la Societat Econòmica la cessió d'unes lloses que sostenien les reixes del locutori per reutilitzar-les en un nou enllosat per al carrer de la Riera de Sant Joan, i quan aquesta ho va comunicar a l'Acadèmia, Joan Cortada, en la seva condició de portaveu de la comissió de l'edifici, s'hi va oposar al·legant que, com que no eren encara propietaris, podrien haver-hi problemes en el futur.⁴⁰⁶ Aquest estat d'ànim entre les institucions justifica l'ofici de la Junta de Enajenación del 22 de març de 1837 demanant harmonia a tots els que d'una manera o altra estaven implicats en el repartiment de l'edifici. Al mateix temps, atès que la Societat ja havia demanat a l'Ajuntament que formés una comissió que tingués potestat en el repartiment, l'Acadèmia s'apressà a fer el mateix, tot matisant que això no suposava de cap manera atribuir a l'Ajuntament unes competències que poguessin suposar en un futur un perjudici per als interessos de l'Acadèmia. En un ofici del 25 d'abril l'Ajuntament, decidit a recolzar els interessos de la Biblioteca Pública, nomenarà una comissió de tres membres que intervindrà "en el arreglo y distribución del local de S. Juan".

406. 9 de maig de 1837. Aquest mateix recel és el que mou uns quants anys més tard, el 9 de febrer de 1854, Ramon Muns a oposar-se amb tota la fermesa possible a la venda de les reixes del monestir, explicant que en la cessió dels edificis es feia referència "solo al disfrute de los mismos, conservando la nacion la propiedad absoluta de ellos".

Mentrestant la Junta de Enajenación havia ja enviat al Govern la llista dels convents cedits interinament per a la seva aprovació. És per aquesta raó que, en la sessió del 31 de març de 1837, l'acadèmic Joan Cortada va sol·licitar que es demanés oficialment la cessió de l'edifici i evitar una llarga interinitat, per la qual cosa calia constituir una representació conjunta amb la Societat Econòmica i estalviar d'aquesta manera despeses inútils.

Els mesos s'escolaven i tímides reformes es realitzaren en l'edifici, sempre molt limitades per una mancança permanent de recursos. En la sessió del 21 de novembre de 1837 es va llegir el dictamen del censor relatiu als comptes presentats pels socis Pi i Cortada, que havien estat comissionats per a portar a terme diverses reformes de l'edifici. De les obres realitzades es fa especial esment de les reixes, frontisses i fragments de ferro del locutori que, segons sembla, foren venuts i el seu valor abonat a l'Acadèmia "para atender á los gastos".⁴⁰⁷

Tal com reflecteixen les actes de les sessions del 5 de juliol i del 3 d'octubre de 1837, i del 20 de febrer de 1838, es perllonguen les gestions a fi d'obtenir la cessió de l'edifici, que d'aquesta manera seria de l'Acadèmia, de la Societat Econòmica i de la Biblioteca Pública.⁴⁰⁸ Amb l'objectiu d'agilitzar els tràmits s'enviaren cartes als socis residents a Madrid, demanant-los que s'interessessin per la sol·licitud feta a la Reina perquè finalment els fos concedit l'edifici. En aquesta darrera sessió i en la del 13 de març es va prendre l'acord de respondre a la Junta de Enajenación de conventos que l'Acadèmia, mitjançant la comissió de l'edifici formada per Pi i Cortada, ja detallaria quines eren les parts de Sant Joan que li eren necessàries. La resta de l'espai, un cop especificats els límits de les altres dues institucions, es pretenia llogar-la,⁴⁰⁹ ja que algunes persones ho havien demanat.

Com que l'assumpte dels lloguers va prosperar, el 16 de febrer de 1838 la Junta de Enajenación va anunciar a l'Acadèmia que rebria la visita del fuster de la Junta, Narciso Vallés, per tal d'establir quines eren les estances que l'Acadèmia utilitzaria i poder assignar d'aquesta manera les restants a les persones que havien sol·licitat llogar-les. El 29 de març l'Acadèmia, que no estava d'acord amb aquesta proposta, va respondre que "todo el primer piso contenía la Biblioteca pública; que el segundo fuera de las piezas ocupadas por ella y Sociedad Económica, era tan malo que no podía utilizarse; y que aun cuando así no fuese, no debía ocultarse á la Junta que en un edificio en que estaban encerrados más de ciento cincuenta mil volúmenes, en donde se alojaba la Sociedad Económica, en donde se educaban más de trescientos niños, en donde la Academia tenía abier-

407. La certificació del Secretari de l'Acadèmia del dictamen del censor porta la data del 31 de desembre de 1837. Arxiu de la RABLB, 1-1V-3.

408. La petició oficial de la plena propietat de l'edifici de Sant Joan porta la data del 24 de febrer de 1838.

409. Sessió del 13 de març de 1838.

tas tres cátedras públicas, en donde celebraba sus sesiones, tenía su biblioteca y archivo y había recogido más de sesenta monumentos antiguos, algunos de valor inestimable, traería inconvenientes graves admitir inquilinos, y creía que nadie podía alojar en aquel edificio sin tomar sobre sí la responsabilidad de cualquier acontecimiento". Fruit d'aquesta protesta, el projecte de la Junta no va tenir, de moment, efecte.

Pel que fa a les gestions d'alguns dels socis sabem que Joaquim Rey va comunicar el 16 de març de 1838 al President de l'Acadèmia que posaria el màxim interès perquè això pogués aconseguir-se. El mateix declarava el 27 de març el també acadèmic Domingo Ruiz de la Vega. Són algunes de les reaccions a la petició feta pel President que els socis que residissin a Madrid utilitzessin també les seves influències. En aquest mateix sentit, Fèlix Torres Amat, bisbe d'Astorga, es pren la llibertat de donar alguns consells de com obtenir més fàcilment les coses a la Cort (ofici del 6 d'abril de 1838 llegit en la sessió del 24 d'abril). Segons ell, "el principal apoyo ha de ser la recomendación del Sr. Jefe Político" i en aquesta direcció s'orienten les gestions a partir d'aquest moment.

Finalment el 20 d'abril de 1838 el Marquès de Valgornera comunica en un ofici⁴¹⁰ al president de l'Acadèmia, Pròsper de Bofarull, que "S.M. la Reina Gobernadora se ha servido acceder a la justa solicitud de esa Academia y de la sociedad Económica, solicitando la propiedad del Exmonasterio de S. Juan bajo el canon moderado de 1%", d'acord amb l'article 24 de la Llei de 29 de juliol de 1837, on s'especificava que "el Gobierno podrá destinar para establecimientos de utilidad publica los conventos suprimidos [...] siempre con la condición de que se ha de pagar el canon correspondiente á su valor capital, descontándose del presupuesto á que pertenece el establecimiento". Tanmateix, això es contradeia amb el que la Reina, per R.O. del 22 de març de 1838, havia disposat, fixant que "todos los edificios pertenecientes á los suprimidos conventos que en virtud de la autorización concedida al Gobierno por el artículo 24 de la espresada ley se destinasen á establecimientos de utilidad publica, lo sean sin sujeción á pagar canon de ninguna especie, exigiéndose este solamente cuando se cedan aquellos á particulares". La comunicació oficial del Governador de la Província de Barcelona de la R.O. del 4 de juny de 1838 cedint en tota propietat a ambdues corporacions l'edifici de Sant Joan porta la data del 27 de juny de 1838, quasi un mes després de la comunicació feta pel Ministeri de la Governació al d'Hisenda de la R.O. de 31 de maig de 1836. Serà en la sessió del 25 de juny que es doni a conèixer als acadèmics,⁴¹¹ mentre que la presa de possessió es porta a terme davant notari el 17 de juliol de 1838, amb el gest simbòlic d'obrir i tancar la porta principal i

410. Es va procedir a la lectura de l'esmentat ofici en el curs de la sessió del 22 de maig.

411. La "Junta Superior de Engenación de Conventos", per la seva banda, va comunicar aquesta R.O. a la "Junta de Engenación de Conventos" i aquesta ho va passar també a l'Acadèmia, tal com s'informa en la sessió de 5 de juliol.

en la qual actuaren com a comissionats de l'Acadèmia Pròsper de Bofarull, Joan Cortada, Félix Janer i Pi i Arimon que havien estat designats en el curs d'aquesta darrera sessió i als quals se'ls havia fet l'encàrrec de donar solucions al problema de la divisió de l'edifici entre les corporacions designades en la R.O., una qüestió aquesta encara no resolta.⁴¹² Tot i que, al llarg de les negociacions prèvies, el 15 de juny de 1837 els arquitectes d'Hisenda havien manifestat que aquell edifici era susceptible d'ésser alienat tant en part com en la seva totalitat, finalment ho fou en aquesta darrera forma.

Com que la qüestió relativa a la divisió de l'edifici constituïa un dels grans problemes, es posaren els mitjans per tal de resoldre-la. Foren creades comissions que busquessin solucions (sessions del 19 d'octubre de 1838 i del 2 i del 21 de març de 1839). En la del 10 de desembre de 1839 s'arriba a dir fins i tot, basant-se en els informes dels comissionats Puig i Luca i Puig i Esteve, que quedaven "ya zanjadas las dificultades". Tot i aquest entusiasme prematur, en les sessions del 8 de juny de 1841 i del 13 de maig de 1842⁴¹³ encara es manté obert el tema de la Biblioteca, constant font de dificultats, ja que les comissions de l'Acadèmia i de la Societat consideraven que no es tenia prou en compte les seves necessitats. En conseqüència els dos zeladors de l'edifici, Joan Cortada i Tomàs Moragas, presentaren la seva dimissió. Cal, però, per tal d'entendre millor la situació en aquell moment, tornar una mica enrere.

El 12 d'agost de 1838 el governador de la província, José Mª Cambronero, havia pres la següent resolució atès el mal estat en el qual es trobaven els llibres i manuscrits amuntegats en l'edifici de Sant Joan, i així ho manifestava a l'Acadèmia:

- 1º La Biblioteca de Barcelona será un establecimiento provincial bajo la protección del Jefe Superior Político y de la Diputación provincial.
- 2º El Gobierno político se pondrá de acuerdo con la Excm. Diputación provincial y el Exmo. Ayuntamiento para proporcionar los fondos indispensables y que basten á plan-tear desde luego la biblioteca con un número regular de libros.
- 3º La Comisión científica de que habla el artículo 2º de la citada R.O. (de 27 de mayo de 1837) se compondrá de un individuo electo por cada uno de los cuerpos científicos que a continuación se espresan .... Esta comision entenderá en todo lo relativo al arreglo y conservacion de la biblioteca mientras el Gobierno no declare comprendida a la misma en los establecimientos del Estado pagados por éste.
- 4º La biblioteca se establecerá en el mismo edificio en que ahora se hallan los libros luego que estén conformes las dos corporaciones propietarias.

412. Com a mostra dels dubtes que encara hi havia plantejats, a principis de juliol el Jefe Superior Político havia convocat les dues comissions de l'edifici només per saber si ambdues corporacions estaven disposades a facilitar espai en l'edifici de Sant Joan a la Biblioteca Pública.

413. Es va dictar una R.O. el 25 d'abril de 1839 per la qual s'ordenava que tot el pis principal fos per a la Biblioteca i ara, en el mes de maig de 1842, tant el Cap Polític com el Ministeri de la Governació exigien en sengles oficis que no es retardés més l'aplicació de l'ementada R.O.

Tenint en compte que la Universitat Literària de Barcelona era un dels "cuerpos científicos" als quals es feia referència en el text anterior, el rector Albert Pujol va comunicar el 15 de novembre de 1838 a la "Junta de arreglo de la Biblioteca pública" de Barcelona que, atès que la R.O. de 22 de setembre establí que "en las Provincias donde hubiere Universidad reemplace esta a la comisión artística en la reunión, colocación y arreglo de los libros procedentes de los Conventos suprimidos", havia disposat crear una comissió formada pels degans de les respectives facultats amb l'objectiu d'impulsar aquest projecte. La R.O. era molt clara en aquest sentit quan establí que les biblioteques públiques formades amb els llibres procedents dels monestirs i convents suprimits estiguessin sota la direcció i la supervisió de les respectives universitats.

El 29 de novembre de 1838 la comissió encarregada d'elaborar el projecte de divisió de l'edifici de Sant Joan formada per Joan Antoni Buxeres i Josep Antoni Jaumany, el va presentar finalment. És aquest un document de gran interès. De les diferents puntualitzacions que es fan, assenyalem les següents relacionades amb el Museu.

- 1° La entrada principal del edificio, sus claustros, escaleras, terrados y torre, serán de uso común de las dos Corporaciones y ninguna de ellas podrá hacer variacion en estos tránsitos y locales sin consentimiento de la otra. No obstante la Academia de Buenas Letras podrá colocar libremente y con simetría su proyectado Museo de antigüedades e inscripciones en el claustro del edificio, y en las bóvedas bajas de la parte del jardín, que quedan a su disposicion para su libre uso.
- 3° (adición) Todos los corredores del primer piso se destinan igualmente a la Academia para que pueda colocar en ellos sus cuadros y demás objetos del Museo; y á fin de evitar que los concurrentes á la Biblioteca se introduzcan en ellos y en el jardín deberá la Academia colocar una puerta á sus costas al lado de la escalera principal de la que tendrá la llave el Portero común del edificio que estará obligado á facilitar el paso á todo Yndividuo de ambas Corporaciones que guste introducirse en el jardín.

El 3 de desembre de 1838, Josep Martí i Pradell, bibliotecari provincial⁴¹⁴ que tenia al seu càrrec els llibres existents en el que fou monestir de Sant Joan procedents de les biblioteques dels convents suprimits, comunicava a la comissió encarregada de la formació de la Biblioteca Pública de Barcelona (Universitat Literària) que, trobant-se disponibles dues habitacions del monestir, es disposava a instal·lar-se en una d'elles, com ja estava convingut, per tal d'habitar-la tot esperant instruccions. Segons s'indicava en aquest mateix ofici, les instruccions anteriorment rebudes (16 de juny de 1836) pel bibliotecari eren que ja "que quedan espuestos à incendio, robo y otros deterioros los serones de libros y manuscritos depositados allí y siendo V. nombrado por S.M. Bibliotecario de la que ha

414. Fou designat per nomenament reial el 15 de gener de 1836.

de formarse con ellos, pasará V. inmediatamente à vivir en el mismo local con el encargo de zelar la custodia y mejor conservación de aquellas preciosidades literarias”. El fet que en aquell moment⁴¹⁵ encara no s'hagués traslladat responia, segons sembla, al fet que no s'havien portat a terme les reformes del lloc que havia d'ocupar. A partir d'aquest moment, el trasllat semblava ja possible “al hallarse ya habilitadas para el caso dos de las piezas del referido Monasterio y de continuar habilitándose otras dos”.

A mesura que passen els mesos el monestir de Sant Joan veia augmentar el nombre d'institucions allotjades.⁴¹⁶ El març de 1839 ja s'hi trobaven instal·lats “la escuela lancasteriana, las cátedras de literatura, historia, gramática jeneral, y otras que están en proyecto; los museos de antigüedades y objetos artísticos, el jardín para ensayos de plantacion, que por requerir la asidua asistencia de los Socios, no puede ser trasladado á otro punto; los archivos, salas de sesiones, secretarías y otras piezas indispensables para el desempeño de las varias tareas”. El muntatge ara de la Biblioteca Pública en una part del primer pis i especialment l'habitatge del bibliotecari portaren la comissió de la Biblioteca a demanar, a causa de les pressions d'aquest, al Cap Superior Polític que reclamés a la Reina la

415. El 20 de desembre de 1838.

416. El problema ara i sempre es centrà en la quantitat d'interessos creats que hi ha al voltant d'aquest i d'altres edificis que es troben en la mateixa situació. El que semblen interessos migrats en relació a unes poques habitacions o espais responen a un problema real de manca d'espai. Les solucions donades per part de comissions i delegats que estudien els problemes des de l'òptica que els proporcionen informes i plànols, mai n'aporten una idea real de la qüestió. Així, no ens lia de sorprendre que quan es va voler fer, el 21 de juny de 1846, un homenatge a l'acadèmic Ignasi Sanponis, mort feia poc temps, va caldre demanar permís el 15 de juny a l'Ajuntament per a poder utilitzar el saló gran del primer pis del monestir de Sant Joan, la qual cosa indica de forma evident la limitació de l'espai que corresponia a cadascuna de les institucions. Arxiu de la RABLB, 1-IV-11, 37 antic.

Un problema semblant és el que es planteja quan, a més, cal inquirir-hi nous elements a un espai ja saturat. El 20 de març de 1849 es va fer una petició per part de la Junta directiva de l'Associació de amigues de las bellas artes en un ofici adreçat als celadores del edifici del 3 d'agost de l'any passat de dos dels costats de la galeria del segon pis per tal de fer l'exposició anual de pintura. Hi ha el document que el zelador de la Societat passa a Manuel de Bofarull, zelador de l'Acadèmia (7 d'agost de 1848), i el document de transmissió d'aquest al President de l'Acadèmia (8 d'agost de 1848). Cal posar-se d'acord les diverses institucions. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3. Sorpren una mica que si la petició es fa el mes d'agost de 1848, es reculli aquesta en la sessió del 20 de març de 1849, tot i que fins l'11 de març de 1849 la comissió encarregada d'aquest tema no emet el seu dictamen. Formen aquesta comissió Ramon Muns, Manuel de Bofarull, Joan Busquets, el zelador de la Societat, Claudio Lorenzale, Josep de Manjarrés i Bofarull i Francesc Renart, arquitecte i soci. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3. Sovint també el funcionament d'alguna de les institucions afectava en major o menor grau la marxa normal de les altres. En funció de l'acord pres per l'Ajuntament d'establir escoles d'adults en tots aquells locals on ja hi havia escoles de primària, el monestir de Sant Joan es va veure afectat per aquesta mesura. En conseqüència, l'Ajuntament reclama a les corporacions, el 25 de setembre de 1852, que a partir de l'1 d'octubre no es tanqui la porta principal de l'edifici fins les 9 de la nit. Les corporacions responen el 28 de setembre que no els és possible acceptar aquesta demanda “por los gravissimos inconvenientes que de ello resultarían ó podrian resultar en un Establecimiento que abarca intereses literarios de inmensa cuantia, y por otras razones que se omiten; especialmente por la idea ó pensamiento, que hace tiempo abrigan estas Corporaciones de reclamar de Ecsmo. Ayuntamiento el desocupo del local de su escuela por necesitarlo para sus dependencias y otros objetos, atendidas las circunstancias en que se hallan estas Corporaciones”. El dia 30 respon novament l'Ajuntament demanant que les corporacions no s'oposin a aquest projecte, atès que ja s'han matriculat els alumnes, s'ha fixat la data d'inici, l'1 d'octubre, i que aquest curs durarà només vuit mesos.

possibilitat que la Biblioteca ocupés tot el primer pis, sense consultar-ho ni a la Diputació ni a les altres corporacions titulars de l'edifici, la qual cosa va motivar un escrit de protesta d'aquestes dues darreres a la Reina el 7 de març de 1839. En aquest escrit assenyalaven que la instal·lació de la vivenda del bibliotecari en aquest mateix edifici és "un ultraje de las Reales ordenes que lo prohiben espresamente", que aquest espai era de la més gran utilitat per a les dues corporacions i que un decret afavorint el creixement de l'espai destinat a la Biblioteca seria una catàstrofe per a elles. Sabem també que fins i tot, en una data difícil de precisar, el bibliotecari fou desallotjat per ordre del cap polític interí, el senyor Bretón. Tot i això, la Reina, recolzant-se en el fet que "la colocación de la Biblioteca es una atención preferente como más útil al público", pren la resolució de concedir el que li demanaven, "reservándose los cuartos bajo y segundo para la Academia y Sociedad ya mencionadas". Aquesta R.O. del 25 d'abril de 1839 va ser comunicada al Cap Superior Polític, aquest la va transmetre al Rector de la Universitat l'11 de maig i finalment aquest darrer la va fer arribar al President de l'Acadèmia el 15 de maig, dient-li, a més, que no es precipités a fer res més abans de la celebració d'una assemblea conjunta de totes les corporacions implicades, fins ara sempre ben avingudes.

Conseqüentment, un cop convocada aquesta en data no precisada, els representants de les tres entitats, inclosa la Universitat, arribaren l'11 de juliol de 1839 als següents acords, que constitueixen, segons el seu 7è article, una mostra manifesta del compromís assumit per totes elles:

- 1º L'Acadèmia i la Societat com a propietàries de l'edifici cedeixen a la Biblioteca "todas las piezas y corredores del piso principal de dicho edificio, reservándose únicamente en dicho piso las dos pequeñas piezas y el trozo de corredor de paso que dan al jardín á derecha é izquierda del mismo. Estas dos piezas y el trozo de corredor están ya destinadas para colocar su museo de antigüedades, archivo, biblioteca y cátedras según el convenio celebrado anteriormente con la Sociedad Económica".
- 2º L'Acadèmia i la Societat es comprometen a realitzar i a pagar les despeses originades per les reformes realitzades a l'exterior de l'espai destinat a Biblioteca. Si de les obres que farà la Biblioteca es deriva algun problema en el pis inferior o superior, les despeses seran a càrrec d'aquesta.
- 3º El porter de l'Acadèmia s'ocuparà de l'entrada i de la part exterior de la Biblioteca, però aquesta disposarà del seu propi porter de portes endins.
- 4º Quan calgui fer la neteja dels llibres, l'Acadèmia facilitarà als operaris que puguin passar pel passadís que porta al jardí, a la zona enrajolada, la més adequada per a realitzar aquesta tasca.
- 5º Els directors de les institucions implicades procuraran que els empleats mantinguin les formes en el tracte amb els de les altres, sense interferir en les tasques i en l'espai d'aquestes altres, amb l'amenaça, si cal, de sancions.
- 6º Si la Biblioteca es trasllada a un altre edifici, aquestes dependències tornaran a mans de l'Acadèmia i de la Societat.

Tot i aquesta aparent bona disposició, les coses no degueren anar del tot bé, ja que l'11 de setembre de 1839 la Diputació, en nom de les dues corporacions propietàries, informava el Cap Superior Polític que, segons la seva opinió, la Biblioteca no necessitava de tot aquell espai que se li havia assignat, que convenia fer una nova distribució d'aquest i que seria molt important la seva mediació.

Convocada una nova reunió per al dia 18 de novembre, en la qual participaren Pedro Vieta, Joan Cortada i Francesc Puig i Esteva, acordaren "que de dicho primer piso solo quedasen libres al uso de la Academia de Buenas Letras todas las piezas que miran al jardín, con el corredor adosado á ellas quedando libre á la Biblioteca pública todo el resto de las piezas del primer piso para usarlas como mejor le acomodase. para realizar esta disposición combinieron dichos S.S. en que se cortase la comunicación de los corredores, por medio de un tabique en el punto C.C.: que se estableciese otro con puerta practicable en el punto D; y se cerrase igualmente con tabique la puerta E, según se indica en el adjunto croquis; con lo que resultaba hecha la citada separacion, quedando de uso común la escalera y el trozo de corredor que media desde su entrada en él hasta la puerta C para la Academia y hasta la puerta m para la Biblioteca, todo lo que se halla ya ejecutado".⁴¹⁷

El President de la comissió encarregada de la formació de la Biblioteca Pública i al mateix temps rector de la Universitat Literària, Albert Pujol, comunicava a la Diputació el 17 d'abril de 1839 que, segons li semblava, la Biblioteca podria obrir-se dins de pocs mesos i que ja havien fet una estimació de les despeses ordinàries que suposaria mantenir-la al llarg d'un any, estimades en 6000 rals. Com que en la R.O. de 22 de setembre de 1838 s'especificava que els ajuntaments i les diputacions estaven interessades en la formació de les biblioteques, ara la comissió demanava a la Diputació el pagament d'aquesta quantitat anual.

La situació es va complicar perquè "sobre las habitaciones contiguas al Monasterio" s'estava instal·lant un taller. En aquestes habitacions hi havia rellogats alguns inquilins que pagaven unes rendes a les monges de la comunitat de Sant Joan, les quals encara en aquells moments conservaven alguns drets sobre unes poques dependències del monestir. És per aquesta raó que el 16 de febrer de 1839 la subpriora, Maria Bernarda de Foxá, fa saber al President de l'Acadèmia que les molèsties derivades de la instal·lació d'aquell taller podien afectar negativament els llogaters i que, en el cas que decidissin abandonar aquestes habitacions, les rendes de les monges, ja molt migrades, es veurien notablement reduïdes. Per aquesta raó li demanava que actués en conseqüència. Aquest do-

417. Aquest comunicat porta la data de l'1 de desembre de 1839.

cument resulta de gran utilitat per a exemplificar el cúmul d'interessos que hi havia al voltant del monestir, amb un excessiu nombre de persones i institucions implicades.

El 24 de febrer de 1839, els zeladors, Joan Cortada i Fernando Moragas, envien un informe, del qual arribarà còpia el 3 de març a la Subpriora, en el qual fan saber que la seva inquietud respon només a "habladurías". Que l'esmentada fàbrica és un taller, que funciona des del dia 5 de febrer i que les monges i els inquilins podien estar tranquils i no preocupar-se pel que passarà, ja que portava setmanes funcionant i no se n'havien assabentat fins ara.

Com a complement per a conèixer una mica el dia a dia en l'edifici de Sant Joan, resulta com a mínim curiosa la lectura del document titulat "Trabajo que motiba el cargo de Portero de la Academia de buenas letras de esta ciudad".⁴¹⁸ La redacció d'aquest, obra del porter Joan Blanxart, i la carta que l'acompanya amb data del 22 de març de 1840, responia a la necessitat que se li augmentés el sou, ajustant-lo a les seves ocupacions reals, i així ho feia saber a la Societat Econòmica. L'Acadèmia, per la seva part, no hi veia inconvenient que se li augmentés en 40 rals, que es podien treure del pressupost de la *celaduria*.⁴¹⁹ Al final del document Joan Blanxart, després d'una minuciosa relació de les seves múltiples tasques, a tall de conclusió i amb un cert to de lamentació, anota: "Y últimamente: Tener que estar pronto para lo que se ofrezca a los dos Sres. Celadores del Edificio; que continuamente ocupan dicho portero, en las muchas y muchas cosas que diariamente se ofrecen, que es imposible detallar."

Per si encara no hi havia prou problemes, la Societat Econòmica consultava l'Acadèmia el 27 de maig de 1840 en relació a una petició que li ha fet la "Sociedad para la mejora del sistema Carcelario, correccional y penal de esta provincia" de poder disposar d'un local "que aunque reducido pudiese servir para la custodia de papeles y de los fondos pertenecientes á la misma corporación; perdido que en el concepto de los Celadores del edificio citado, entrañaba la idea de radicarse en el uso ò aprovechamiento del mismo la nueva Sociedad". En realitat aquest és un pas endavant en les relacions que ja mantenien temps abans aquesta societat i la Societat Econòmica, ja que, des d'una data difícil de precisar, aquesta havia facilitat a aquella una part del seu local on pogués "celebrar sus primeras sesiones".⁴²⁰ Desconeixem, però, quina fou l'actitud de l'Acadèmia, tot i que en principi no devia afectar-la gaire, ja que es tractava de la part del local ocupat per la Societat.

418. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3.

419. Document del 2 de maig de 1840. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3.

420. Arxiu de la RABLB, 1-IV-11, 37 antic.

Noves complicacions es suscitaran quan, a principis de desembre de 1840, es va presentar “en los bajos de este edificio (que antes era Monasterio de S. Juan) un Capitán al parecer de milicia nacional, acompañado de una porción de hombres armados, pidiendo las llaves del mismo para reconocerlo ó registrarlo con el objeto, según parece, de tomarlo por Principal de algun batallón ó cuerpo de dicha clase, y si bien no se efectuó dicho reconocimiento, indicó al retirarse el espresado Capitan que acaso volvería con el mencionado objeto”. L'autor d'aquesta comunicació, adreçada en principi a l'Ajuntament i que porta a més l'anotació de *no se remitió*, el director de la Societat Econòmica, Albert Pujol, comentava, a més, que no era aquesta la primera vegada que es produïa un fet semblant per la circumstància que alguns creien encara que aquest edifici pertanyia al “ramo de Amortización ó crédito público”. Calia, però, fer alguna cosa i evitar en el futur la repetició de situacions com aquesta, “preservando al mismo tiempo de todo deterioro y perjuicio los cuantiosísimos y preciosísimos efectos pertenecientes à la biblioteca publica establecida en el mismo local, à la escuela Lancasteriana que tan dignamente sostiene V.E., y a estas mismas Corporaciones”. En conseqüència li demanava que fes el que considerés oportú,⁴²¹ i s'ignora quines foren les gestions que es realitzaren.

Quan semblava que el problema amb la Biblioteca havia quedat resolt, el 13 de febrer de 1841, Josep Martí y Pradell, en aquell moment bibliotecari, i Francesc Castañs, sotsbibliotecari, adreçaren un ofici a l'Ajuntament⁴²² en el qual exposaven les seves contrarietats i proposaven, després de malparlar envers l'Acadèmia i la Societat, acusant-les de migradesa, que seria del major interès que ambdós poguessin viure en unes dependències del primer pis, de les quals el bibliotecari havia estat ja desposseït, com a millor manera de fer front a qüestions de seguretat i protecció contra incendis. Aquesta qüestió ja l'havia tingut present l'anterior cap superior polític, Juan López de Ochoa, quan va disposar que Josep Martí visqués en el mateix local. Per descomptat pagarien ara un lloguer just, la qual cosa suposaria una font secundària d'ingressos. Acusen l'Acadèmia de no utilitzar, com havien declarat, les habitacions que li corresponien del primer pis i a més les llogaven. Animen finalment l'Ajuntament a fer complir les disposicions de la R.O. de 25 d'abril de 1839 i li demanen que permeti als dos bibliotecaris disposar de “toda la casa que ya habitó por espacio de tres años el primero de ellos mediante el pago del correspondiente alquiler” i concedir al porter “la que fue habitación del jardinero de las Señoras de S. Juan”.

421. Arxiu de la RABLB, 1-IV-11, 37 antic. Hi ha un esborrany d'aquest mateix escrit, que porta la data del mes de gener de 1841, adreçat ara al Subinspector de la Milícia nacional de esta provincia, demanant la seva col·laboració. Suposa això que havia passat alguna cosa?

422. Posteriorment l'Ajuntament el va trametre directament al Cap Superior Polític, sense fer cap mena de consulta prèvia amb les corporacions interessades.

L'Ajuntament va passar finalment aquest informe dels bibliotecaris a les corporacions, però s'adreçà en primer lloc al Cap Superior Polític que, com era de preveure, va respondre donant la raó als bibliotecaris el 2 d'abril de 1841, al·legant que s'havia de complir la R.O. de 25 d'abril de 1839. A una nova reclamació de l'Acadèmia i la Societat el 5 d'abril de 1841 al cap superior polític interí, Domingo de Aristizabal, i al Govern se'ls respon el 14 d'abril dient que no s'hi pot fer res, tot i que s'ha passat aquesta requisitòria al Secretari d'Estat. Aquesta és, de fet, la primera reacció de les dues corporacions a l'escrit dels bibliotecaris en la qual es lamenten que el Governador no ha escoltat a totes les parts. Per aquest motiu adrecen un segon escrit el 16 d'abril al Cap Superior Polític en el que denuncien les pressions dels bibliotecaris, rebutant els seus arguments i mostrant que aquests només actuen per interès personal. Subscriuen aquest al·legat, del qual només hi ha un esborrany, setze membres de les dues corporacions. Hi ha també un tercer escrit del 17 d'abril, també en aquest cas un esborrany, com a resposta a l'ofici del Cap Superior Polític del 14 d'abril. Però tot és inútil, ja que el 22 d'abril en una nova R.O. es torna a insistir en el compliment de la del 25 d'abril de 1839.

Finalment, el 7 de juliol de 1841 els comissionats de les dues entitats envien un ofici al Secretari d'Estat signat pels acadèmics Rey, Muns, Janer i Planas, però aquest ja n'estava assabentat gràcies a un informe previ tramès pel Cap Superior Polític, en el qual tornaven a insistir en les mateixes raons, utilitzant també els mateixos arguments. El Secretari d'Estat va respondre al Cap Superior Polític confirmant que, segons la R.O. de 25 d'abril de 1839, tot el primer pis corresponia a la Biblioteca i que per la R. O. de 6 de maig de 1842 el Regent del Regne confirmava que s'havia de donar exacte compliment a l'anterior R.O. i que el Cap Superior Polític havia de ser l'executor. Aquest no ho va comunicar a l'Acadèmia fins l'11 de maig de 1842, tot i que de l'assumpte de l'habitatge dels bibliotecaris no en deia res. Delegava l'execució de la R.O. en l'Ajuntament que el 17 de maig de 1842 disposava que s'havia de cedir a la Biblioteca tot el primer pis com reclamaven els bibliotecaris. Mentre les dues corporacions feien una proposta conciliadora el 27 de juny, una comissió municipal es presentava, tal com aquelles ho havien sol·licitat, per examinar l'edifici i parlar amb els representants de l'Acadèmia i la Societat, que novament el 30 de juny i el 17 de juliol trametien sengles oficis al Secretari d'Estat, demanant-li que revoqués la comissió que va delegar a l'Ajuntament amb l'objectiu de resoldre la qüestió de si era necessari o no tot el primer pis per a la Biblioteca.

En compliment d'aquesta darrera R.O., l'1 de juliol de 1842 l'Ajuntament, que semblava decantar-se per una política més expeditiva, va prendre possessió, tot i les protestes del zelador, de la casa i jardí, que reclamaven els biblioteka-

ris, de tot el primer pis i de l'habitació que ocupava Tomàs Gorchs⁴²³ en la casa n° 2 de la placeta de les Beates que també formava part del primer pis del monestir de Sant Joan. Segons se li indicava havia de desocupar l'habitació i posar-la a disposició del bibliotecari Martí i Pradell. L'Acadèmia, preocupada pel gir que prenia la situació, va demanar el 17 de juliol a Jaume Tió i Ibars, agent de negocis a Madrid, que actués davant el govern en defensa dels interessos de l'Acadèmia i de la Societat, però com en molts altres casos no tenim constància del efecte que va tenir.

El 3 de setembre de 1842 el Governador de la Província va trametre a l'Acadèmia la resposta del Secretari d'Estat en nom del regent del regne, el general Espartero, a la qüestió plantejada el 30 de juny i el 17 de juliol d'aquell mateix any per ambdues corporacions, sol·licitant que es fes una inspecció del local i es decidís si era o no necessari tot el primer pis per a la Biblioteca. Se'ls hi insistia novament que s'atinguessin al que havia estat disposat en les R.O. de 25 d'abril de 1839 i de 22 d'abril de 1841. Després de molts mesos d'un silenci difícil de justificar, el 25 de gener de 1844 ambdues corporacions tornaren a demanar a l'Ajuntament el nomenament d'una nova comissió que parlés amb els seus representants, examinés els locals i prengué un nou acord. Al llarg d'aquesta darrera fase de les negociacions i a la vista dels resultats s'observa clarament una sensació de cansament per part de tots, la qual cosa es manifesta especialment en el buit de dades i en l'espaiament de les notícies. Fruit de les tensions acumulades al llarg de totes aquestes laborioses gestions és la carta que el secretari, Ramon Muns, va adreçar al president, Pròsper de Bofarull, el 8 d'abril de 1845 anunciant-li que renunciava al seu càrrec de "celador interino del edifició porque no

423. Hi ha una carta d'aquest inquilí amb data del 9 de juliol de 1842, adreçada a l'Acadèmia i a la Societat, explicant el que considera un abús. El dia 1 de juliol se li va presentar a casa una comissió de l'Ajuntament amb la intenció de prendre possessió del primer pis. Pocs dies després va rebre un ofici de l'Ajuntament amb l'ordre de desocupar l'esmentada habitació del primer pis. La cosa que més el sorprèn de tot l'assumpte és que en cap moment es trobaven presents representants ni de l'Acadèmia ni de la Societat. Poques coses sabem dels altres ocupants particulars d'algunes de les dependències del convent de Sant Joan. En l'Arxiu de la RABLB, 1-IV-3/24-25 amb data del 24 de maig de 1842 hi ha dos rebuts de pagaments diversos relatius a l'edifici. Un d'ells correspon al lloguer que ha pagat Ramon Agell com a inquilí. D'altra banda, el 24 d'abril de 1845 la priora "de las Religiosas de Sn. Juan de esta ciudad", ara Gertrudis de Kessal, havia escrit al President de l'Acadèmia cridant-li l'atenció sobre la part de les cases amb l'inquilí que l'Acadèmia havia posat en el primer pis de "las casas contiguas á ese Monasterio y el piso que ocupan los Srs. de Roset son una misma propiedad y un solo edificio enteramente independiente del del Monasterio, adquirida aquella por mis antecesoras con titulos los mas robustos y legitimos". En conseqüència li demanen que tregui l'inquilí de l'Acadèmia i les màquines que encara hi ha en aquesta casa, que per aquesta raó amenaça ruïna, i tanqui l'accés a aquesta des del monestir. Aquesta demanda es va fer pública en la sessió de 6 de maig de 1845. Després de diverses consultes es va accedir a la demanda de la Priora el 3 de juny. De fet, aquesta no era la primera vegada que la Priora es queixava del soroll que feien les màquines que els germans Roset havien instal·lat (sessions del 18 i 25 de febrer de 1845). Finalment, el 27 de novembre de 1845, amb motiu de la R.O. de 17 de març d'aquell mateix any, els membres de la comissió mixta de l'edifici prengueren l'acord "que se dé inmediatamente formal despido á todos los inquilinos del mismo". Arxiu de la RABLB, 1-IV-3. Tot i això, sempre hi va haver inquilins en l'edifici. En la sessió del 29 de març de 1858 encara es parla dels avantatges econòmics que es deriven per a l'Acadèmia de la presència d'aquests. Fins i tot Llobet presenta una llista de les habitacions llogades o que encara es poden llogar, els preus actuals i els que es poden fixar en el futur.

quiero lidiar mas con inquilinos propios y extraños y otros disgustos que se me han originado".⁴²⁴ Mentrestant, però, les coses seguïen exactament igual, tot i el temps transcorregut des del moment de les primeres negociacions.

El 1846 es va iniciar amb una reclamació que portaria nous problemes a les corporacions propietàries de l'edifici. Les monges santjoanistes exclaustrades del convent de la Riera de Sant Joan procedien d'un monestir situat a Alguaire, a la província de Lleida. Com aquest, per la seva situació en el límit entre Catalunya i Aragó, havia patit nombrosos estralls en el curs de la Guerra dels Segadors, fou abandonat per les seves ocupants, que arribaren a Barcelona el 9 d'abril de 1699, i s'instal·laren en la casa-palau de la comanda santjoanista. A canvi es comprometien a satisfer un lloguer de 120 lliures a l'esmentada comanda. Després d'uns quants anys d'ocupació, atès que el retorn a Alguaire era inviable, Fra Antoni de Vilallonga va signar l'escriptura d'establiment de la casa-palau el 8 de juliol de 1758 davant el notari Joan Olsina i Cabanyes a favor de la Priora i de les religioses mitjançant el pagament del cens corresponent de 120 lliures anuals. Posteriorment, per tal d'ampliar el convent, adquiriren algunes finques veïnes i realitzaren millores en l'església. Amb aquests canvis el conjunt monacal va quedar definitivament delimitat dins l'espai comprès pels carrers de la Riera de Sant Joan, Pont de la Parra, Beates i Sant Pere Més Baix. Quan en la sessió del 10 de març es va llegir un ofici de l'Ajuntament reclamant el pagament corresponent a la part que ocupaven d'aquell cens de pensió que gravava l'edifici i que les monges pagaven a la "encomienda de Barcelona", ara vacant, els acadèmics pensaren que es tractava d'un error i que se'ls tornava a demanar aquell cànon de l'1% exigint anteriorment. Com novament el 24 d'abril de 1846 el "ramo de amortizacion" els va tornar a reclamar el pagament amb efectes retroactius, el 16 de maig s'apressaren a escriure a l'Administrador de Béns Nacionals de la Província per indicar-li que en funció de la R.O. de 22 de març de 1839, en la qual es deia que "los edificios de conventos suprimidos que se destinasen á establecimientos de utilidad pública, lo fuesen sin sujeción á pagar canon de ninguna especie, exigiéndose este solamente cuando se cedieran aquellos á particulares", aquestes societats estaven exemptes de qualsevol pagament, ja que eren establiments d'utilitat pública. Aviat, però, es varen aclarir els termes d'aquesta reclamació que no tenia res a veure amb l'anterior i va caldre estudiar la millor manera de fer el pagament en un moment, com tants d'altres, difícil per a les economies de l'Acadèmia. El fet que fos amb efectes retroactius suposava remuntar-se al 4 de juny de 1838, data de la R.O. per la qual es cedia l'edifici a ambdues corporacions. En conseqüència el 20 de juny la Societat i l'Acadèmia sol·licitaren a la Intendència Provincial poder fer el pagament de la següent manera: "satisfaciendo anualmente una pensión

424. Arxiu de la RABLB, 1-IV-3.

corriente y otra por atrasos”, si és que realment no podien quedar exemptes d'aquest pagament, ja que no podien fer efectiva aquesta quantitat en un sol pagament per manca de fons. D'aquesta forma, un cop acceptades aquestes condicions, les corporacions, inclosa la Biblioteca representada per l'Ajuntament,⁴²⁵ satisfarien el pagament amb regularitat,⁴²⁶ com establia la R.O. de 18 de maig de 1846, tot beneficiant-se d'alguns avantatges i descomptes com ara l'abonament del 70% concedit per R.O. a tot els que pagaven algun dèbit corresponent a l'any 1843 relatiu a finques de l'Estat. La Biblioteca Pública finalment va fer efectiu tots els pagaments fins el darrer, tal com sembla deduir-se de l'ofici que va adreçar l'Acadèmia i la Societat el 29 de setembre de 1848, reclamant-li determinades quantitats endarrerides.

Una R.O. de 13 de gener de 1852 va restablir les comunitats religioses femenines de Barcelona declarant legal la seva existència i facultant-les per a admetre fins a vint novícies. Ja l'any 1846 les religioses santjoanistes havien fet una primera reclamació i posteriorment, l'any 1848, el Bisbe de la Diòcesi de Barcelona havia exigint la devolució de l'edifici de Sant Joan a les seves legítimes propietàries.⁴²⁷ En una R.O. de 18 de març de 1848 es va demanar un informe sobre la situació, que fou presentat el 9 de maig d'aquell mateix any. En aquell moment, però, no semblava que tingués cap mena d'efecte real la reclamació del Bisbe. Ara, novament, les religioses, representades per la priora, Raimunda de Pont, es donaren pressa per reclamar el 5 de gener de 1853 “el segundo piso, las indicadas dos casitas y el jardín a fin de poder comunicar con la Yglesia y Coro, circunstancia que les es de todo punto indispensable, facilitándolas la entrada al Monasterio por aquella parte que sea menos dificultosa; y de este modo quedará por ahora todo el primer piso para la Biblioteca, y los aposentos bajos para la Academia de Bellas Letras y Sociedad de Amigos del País”. Aquesta proposta, segons deien, era l'única acceptable en funció de les seves necessitats. El 10 de febrer de 1853 l'“Administración de Directas”, després de fer un resum exhaustiu de la qüestió, proposava escoltar les corporacions per tal de resoldre la petició de la priora i l'endemà mateix se'ls va comunicar a aquelles. En la sessió acadèmica del 26 de febrer de 1853, en el curs de la qual es llegiren, mitjançant un comunicat del Governador de la Província, les reclamacions de les santjoanistes, es va nomenar

425. El 21 d'agost de 1846 l'Acadèmia i la Societat escriuen a l'Ajuntament per demanar que, d'acord amb els pactes establerts, donés les instruccions pertinents per tal que s'abonés al tresorer de l'Acadèmia, Antoni Buxeres, l'encarregat de centralitzar els pagaments, la quantitat de 180 lliures que era la meitat “de las tres pensiones que deben satisfacerse” a l'Administració de Béns Nacionals, d'acord amb la R.O. de 18 de maig.

426. El fet que el 6 de juliol de 1848 s'apressés les corporacions per al pagament de l'esmentat cens fa que aquestes es queixin del tracte rebut, car de fet havien ja pagat les dues “pensiones anteriores” abans fins i tot de la data de venciment. Finalment sembla que a les darreries de 1848 quedà definitivament liquidat aquest assumpte.

427. Al llarg de l'any 1857 es produirà una nova reclamació de l'edifici per part dels cavallers de Sant Joan, però es va decidir rebutjar-la (Sessions del 6 de juliol i del 20 de novembre de 1857).

Josep de Manjarrés zelador de l'edifici, i Narcís Gay i Francesc Permanyer com a comissionats de l'Acadèmia encarregats d'elaborar el dictamen corresponent.

La comissió va emetre el 30 de març de 1853 un informe per tal que un cop revisat es fes arribar al Governador. Els punts principals que es contemplaven eren aquests:

1. No entenien aquesta reclamació un cop signat, feia dos anys, el concordat amb la Santa Seu,⁴²⁸ tal com s'explicava més endavant.
2. Les corporacions no havien demanat aquest monestir, ans se'ls va concedir.
3. Ja abans de l'exclaustració el nombre de religioses era insuficient i en època de Ferran VIIè s'havia parlat de traspassar-les a Sixena.
4. Assenyalaven que en aquell moment només hi havia la reclamant i una germana llega.

Tanmateix hi havia també altres raons més importants:

1. Si cedissin tot el que demanaven de la planta baixa, incloses "las que llama dos casitas contiguas, que no son otra cosa que habitaciones del mismo jardín", no els quedaria a les corporacions espai suficient per a les seves necessitats.
2. La distribució que proposava era anticanònica i oposada a les regles de la clausura religiosa.
3. La restitució no era procedent. Ambdues corporacions no gaudien d'aquest local de forma il·legal, car els fou cedit per una R.O. i en aquest moment amb la signatura del concordat havien vist confirmats els seus drets, tal com s'especificava clarament en l'article 35 que "sean devueltos á las comunidades religiosas los conventos que no han sido enagenados". Posen en aquest sentit diversos exemples. "Entre ellos pueden citarse en esta Ciudad la Capitanía general, que era de de los PP. Mercenarios, la Universidad que era de los Carmelitas, la Administracion militar de Agustinos descalzos, el Archivo de la Corona de Aragón de monjas Benedictinas de Sta. Clara y el cuartel de Buensuceso de PP. Servitas".
4. "Solo una medida extraordinaria y en abierta contradicción con los principios de derecho podría llevarle á decidir un asunto, que caso de ser cuestionable, su resolucion compete exclusivamente á los tribunales de justicia ante los cuales harán valer su derecho las Corporaciones propietarias."

Ara, aprovat el dictamen de la comissió en la sessió del 31 de març de 1853, calia elaborar l'informe que s'havia de presentar al Governador de la Província per a fer front a les pretensions de Raimunda de Pont d'ocupar tot el segon pis.⁴²⁹

428. De resultes del Concordat una R.O. de 13 de gener de 1852 va autoritzar l'admissió de novícies.

429. El 7 de març de 1854 la Societat Econòmica respon a un ofici de l'Acadèmia dient que ha nomenat Joan Busquets, "Celador del mismo edificio", i Ramon Anglasesell per formar part de la comissió mixta "a fin de tratar de asuntos concernientes al edificio del que son concesionarias ambas Corporaciones". Arxiu de la RABLB, 1-IV-3.

L'1 d'abril de 1854 es feia saber a l'Acadèmia que la Reina havia disposat que en relació a l'assumpte de les monges calia escoltar també el parer de les corporacions implicades i que s'havia d'elaborar un informe amb la seva versió dels fets, adjuntant una còpia de la R.O. en la qual se'ls feia cessió de l'edifici.

Atès que aquesta qüestió s'allargava massa i que les dues institucions es trobaven en un estat d'incertesa, la Societat Econòmica va remetre un escrit a l'Acadèmia el 12 d'octubre de 1855 per a comentar-li que seria indispensable disposar d'un document públic que acredités els seus drets a la propietat de l'edifici, ja que de moment només disposaven de la R.O. corresponent. Com que la Societat volia construir un gran saló destinat a les sessions públiques, els semblava que seria molt important disposar d'aquest document i poder actuar com a entitats propietàries.

No està clar en quin moment es va prendre de forma oficial la decisió de l'embargament de l'edifici. El temor a la seva materialització va portar les dues corporacions a demanar el 23 d'agost de 1856 al Governador de la Província el seu suport per tal d'aturar de moment qualsevol intervenció de les oficines de desamortització abans que es comunicés la resolució definitiva. Si aquesta decisió es feia efectiva, es podria produir la venda de l'edifici o fins i tot una nova adjudicació d'inquilins, un fet que podria afectar la mateixa existència d'ambdues institucions.

De la mateixa data i contingut és l'escrit adreçat a la Reina posant èmfasi en els conflictes que es plantejarien als inquilins si haguessin de conviure amb les dues entitats en un edifici ara pensat com a espai a compartir del qual elles no serien propietàries. Ja no seria "este local el más á proposito para conservar en su primer piso una Biblioteca pública de mas de 4000 volúmenes, ni para tener en sus bajos un rico Museo arqueológico, ni para destinar los corredores del segundo piso á las exposiciones anuales de la Asociación de Bellas Artes". En conseqüència demanen que l'edifici no estigui inclòs en la llei d'1 de març de 1856.

L'any 1857 es va instruir expedient en relació a la reclamació de les habitacions situades sobre la sagristia, ubicades darrere l'altar major de l'església de Sant Joan "con objeto de fabricar un camarín para el santo tutelar de la misma". Aquestes habitacions estaven ocupades pel porter de l'Acadèmia de Bones Lletres. El 8 de juny de 1857 el Governador de la Província va disposar que el porter desocupés aquestes habitacions que s'havien d'incorporar a l'església de Sant Joan. Com l'Administrador Principal de Béns Nacionals de la Província de Barcelona va adreçar aquest comunicat del Governador tant al prior de l'església de Sant Joan com al bibliotecari, possiblement pel fet d'ocupar la Biblioteca la totalitat del primer pis, aquest darrer va respondre que no podia prendre cap decisió sense consultar primer el Rector de la Universitat i després les dues corporacions per considerar-les copropietàries de l'edifici. Per la seva banda, el Priorat

de la “Yglesia de San Juan” de Barcelona va enviar un ofici l'11 de juliol de 1857 al President de l'Acadèmia demanant-li que complís aquesta ordre i desocupés aquestes habitacions “en obsequio de la mayor gloria de Dios”.

El fet de designar-les amb el terme de copropietàries va exaltar els ànims de l'Administrador Principal de Béns Nacionals, que, en el seu comunicat del 17 de juny, puntualitzava: “Debo hacerle observar que al llamar co-dueñas del edificio á las Corporaciones que cita, parte de un principio equivocado, pues á estas, lo mismo que a la biblioteca no se les ha concedido, como no podía hacerse, el dominio y propiedad del edificio convento de Monjas de S. Juan, según el contesto de las Reales Órdenes por las que se permitió el establecimiento en él de la Biblioteca y Corporaciones mencionadas, y muy particularmente en las prevenciones de la Real Orden de 1º de abril de 1845, que esta Administración está en el deber de hacer cumplir y respetar en todos los extremos que comprende, sin que á ello se oponga el conocimiento que U. ha dado sobre el particular al Y. Sr. Rector de la Universidad y Corporaciones citadas, a las que no incumbe resolver sobre lo acordado por el Exmo. Sr. Gobernador civil de la Provincia, sino acatar y obedecer lo dispuesto por la Superioridad, no podrán menos de hacerlo, quedando por consiguiente desvanecida completamente la idea del dominio y propiedad del edificio Convento de S. Juan, que equivocadamente y con la mejor buena fé sin duda hubieran podido creer ó figurarse.”

La resposta del 19 de juny de la Biblioteca Pública és contundent: “Debo manifestarle que en cuanto dije me arreglé á lo que de sí arroja el documento original que, entre otros, obra en el archivo de la Academia, y por el cual consta que el edificio que era Monasterio de S. Juan fue cedido diez y nueve años hace en toda propiedad á las Corporaciones que le ocupan, las cuales sin duda sabrán acatar, como es debido...”

A poc a poc la comunitat de religioses va fent pressió simplement pel fet de sentir-se recolzades. De la antiga comunitat, anterior a l'exclaustració, només restaven ara dues monges, Raimunda de Pont, la priora, i Bautista Berenguer i Mons, que vivien de forma molt austera en un pis de lloguer del carrer Sant Pere Més Baix. El 18 de febrer de 1858, des d'Hisenda i en compliment d'una R.O., es demanava ara al President de l'Acadèmia si en el monestir de Sant Joan “se podrán establecer en el segundo piso del mismo á la Comunidad mencionada”. Novament el 26 de febrer tornaven a insistir en la mateixa petició fent menció del seu anterior escrit en relació al qual erròniament s'indica que fou el 16 de febrer en lloc del 18.⁴³⁰

Es desconeix com es va resoldre la situació, però se sap, en canvi, que els pitjors pronòstics en relació a la devolució de l'edifici a les monges varen seguir

430. Atxiu de la RABLB, I-IV-11, 37 antic.

el seu curs. La documentació, incompleta, recull un darrer document, un ofici de l'Acadèmia al Governador del 6 de desembre de 1859, en el qual es lamenta dels inconvenients que aquesta nova disposició, que ja es presenta com un fet consumat, li planteja, en especial al seu Museu.

Al darse á las religiosas de S. Juan la posesión de la parte de edificio que se les ha devuelto, y al practicarse las obras que se han proyectado para su clausura, se ponga como se vá á poner á esta Corporacion en el caso de trasladar sin saber adonde algunas piedras de gran mole que constituyen otros tantos preciosos monumentos dignos de ser conservados; y sobre todo que rellenando algunos arcos de la galería donde existe el Museo se disminuyan como se van á disminuir considerablemente las luces y la ventilacion del local; de suerte que dejará de ser á propósito para el objeto, una vez se hayan cambiado sus actuales condiciones. Y como la desaparicion ó abandono de aquel sagrado depósito afecta los intereses morales del país, más bien que los de la Academia; ha acordado esta hacerlo así presente á V.E. para que en ningun tiempo pueda recaer sobre ella la responsabilidad si se realizan sus tristes presentimientos.

Fruit de les reiterades reclamacions de la priora Raimunda de Pont amb el propòsit d'obtenir el segon pis ocupat per la Societat Econòmica i l'Acadèmia,⁴³¹ el febrer de 1859 el Ministeri de Gràcia i Justícia va ordenar que l'Acadèmia i la Societat Econòmica desallotgessin el segon pis i el jardí amb les habitacions contigües tal com s'havia acordat en un principi. En la sessió del 17 de setembre es va llegir un ofici del Governador Civil comunicant una R.O. del 14 de juliol que disposava que ambdues corporacions havien de reduir els seus respectius espais, que quedaven limitats al primer pis. Tot això va provocar una sèrie de canvis que afectarien l'arxiu, que va ser traslladat a una de les sales que havia estat habitació del porter, i a algunes de les obres del Museu, només les indispensables, que foren reubicades en un altre lloc de l'edifici a fi d'aixecar les parets de la nova clausura.⁴³² El soci Ramon Busanya, descontent per la resolució que havia pres el Govern, va dimitir del seu càrrec (10 d'octubre de 1859). L'Acadèmia, per la seva part, es plantejava fins i tot posar recurs judicial per la via del contenciós-administratiu a la ja esmentada R.O. del 14 de juliol, però per prudència es va decidir no fer-ho.

Finalment, el 3 de març de 1860 el bisbe de la diòcesi, Josep de Palau i Tèrmens, va lliurar a les monges la part de l'edifici que havien reclamat, que incloïa també el segon pis de la casa de la plaça de les Beates. Tanmateix fou molt breu per a elles el goig de tornar a la seva casa, car la revolució de setembre de 1868 les en va privar novament instal·lant en el segon pis del convent l'Arxiu Notarial. La seva tenacitat i els canvis polítics que es produïren amb l'arribada de la 1ª República feren possible que poguessin recuperar el convent que els fou restituit el 12 de maig de 1874, després d'una etapa en la qual s'havia pensat a subhastar el monestir. L'ober-

431. Sessions acadèmiques del 21 de gener i 11 de febrer de 1859. Vegeu també l'acta de la sessió del 31 de març de 1853.

432. Sessió del 29 de novembre de 1859.

tura de la Via Laietana va precipitar la seva venda el 2 de novembre de 1880 i el trasllat de la comunitat a una nova casa a Sant Gervasi. L'any 1882 es va iniciar l'enderroc del convent, mentre que l'església, convertida en capella castrense, es va mantenir fins el 1888.

Les peces del Museu restaren en l'edifici de Sant Joan fins el seu trasllat al de Santa Àgata l'any 1879. Al llarg d'aquests darrers anys els acadèmics celebraren les seves reunions en diversos llocs de la ciutat.

Amb la desaparició de l'edifici es tanca definitivament un procés iniciat l'any 1835 que, lluny de concretar-se en una realitat duradora tal com anhelaven els seus promotors, va esdevenir només part d'un projecte que altres institucions continuaren amb les mateixes il·lusions i amb més coneixements, però també amb fracassos semblants, tot i disposar de més recursos i d'infraestructures més potents. Cal, però, no deixar-nos enlluernar pels suposats progressos realitzats ni deixar-nos arrossegar per un hipercriticisme que ens pugui portar a jutjar amb excessiva duresa la tasca realitzada per altres al llarg d'un passat que ara ens pot semblar remot. El que és més important és que aquesta etapa del Museu de l'Acadèmia constitueix un capítol important de la història dels museus de la nostra ciutat i una balda indefugible. Si l'Acadèmia no hagués portat a terme la recollida de materials entre 1835 i 1844, molts d'aquests s'haurien perdut i ara no formarien part de les col·leccions dels nostres museus. Si donem un cop d'ull a la relació d'obres de l'apèndix podem copsar la seva importància només en el fet que moltes d'elles estan actualment exposades. Només per aquest motiu ja es pot considerar que l'Acadèmia va acomplir una part important de la seva missió.

ÍNDIXS

RELACIÓ D'OBRES DE L'ACADÈMIA DE BONES LLETRES EN EL
MUSEU DE LA CAPELLA DE SANTA ÀGATA CLASSIFICADES
CRONOLÒGICAMENT I PER PROCEDÈNCIES

- IRC-I: G. FABRE, M. MAYER, I. RODÀ, *Inscriptions romaines de Catalogne*, I. Barcelone (sauf Barcino), París 1984.
- IRC-IV: G. FABRE, M. MAYER, I. RODÀ, *Inscriptions romaines de Catalogne*, IV. Barcino, París 1997.
- MACB: Museu d'Arqueologia de Catalunya-Barcelona.
- MHCB: Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.
- MNAC/MAC: Museu Nacional d'Art de Catalunya / Museu d'Art de Catalunya.
- MPA: Museu Provincial d'Antiguitats de Barcelona (Museu de Santa Àgata).
- RGMB: Registre General de Museus de Barcelona.
- RIT: *Die römischen Inschriften von Tarraco*, Berlín 1975.

RESTES ANTIGUES

Làpides romanes

Palau Reial Major/Muralla/Santa Clara i antiga Inquisició

1. Làpida dedicada per Titus Iulius Placidus als déus i a les deesses. "En el palacio de los Condes y después Inquisición" (Ripoll)¹ (1837) (MPA 855) (RGMB 14913) (IRC-IV 9²) (MACB 19027).
2. Làpida dedicada per Titus Iulius Placidus als déus i a les deesses. "En el palacio de los Condes y después Inquisición" (Ripoll) (1837) (MPA 1279) (RGMB 14012) (IRC-IV 2) (MACB 19036).
3. Làpida dedicada per Titus Iulius Placidus als déus i a les deesses. "En el palacio de los Condes y después Inquisición" (Ripoll) (1837) (MPA 934) (RGMB 14006) (IRC-IV 6) (MACB 19048).
4. Làpida dedicada per Titus Iulius Placidus als déus i a les deesses. "En el palacio de los Condes y después Inquisición" (Ripoll) (MPA 1275) (RGMB 14003) (IRC-IV 8) (MACB 19097).
5. Làpida dedicada per Titus Iulius Placidus als déus i a les deesses. "En el palacio de los Condes y después Inquisición" (Ripoll) (1837) (MPA 1278) (RGMB 14004) (IRC-IV 5) (MACB 19039).
- 6.³ Làpida dedicada per Titus Iulius Placidus als déus i a les deesses. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1272) (RGMB 14013) (IRC-IV 3) (MACB 19038).
7. Làpida dedicada per Titus Iulius Placidus als déus i a les deesses. Se'n desconeix la procedència (MPA 935) (RGMB 14005) (IRC-IV 4) (MACB 19096).
8. Làpida dedicada per Titus Iulius Placidus als déus i a les deesses. Localitzada l'any 1837 segons Ripoll (MPA 1274) (RGMB 14008) (IRC-IV 7) (MACB 19035).
9. Làpida funerària de Fabia Psyché (segle II d. C.). "En el palacio de los Condes y después Inquisición" (Ripoll) (1835⁴) (MPA 1198) (RGMB 14836) (IRC-IV 164) (MACB 9535).
10. Làpida funerària de Fidelis (final del segle II d. C./I^a meitat del III d. C.). *En el Palacio de los Condes y después Inquisición* (Ripoll) (1837) (MPA 1199) (RGMB 14900) (IRC-IV 252) (MACB 9533).
11. Fragment de làpida funerària (final segle I d. C.). "En el Palacio de los Condes y después Inquisición" (Ripoll) (1837) (MPA 1200) (RGMB 14839) (IRC-IV 74) (MACB 9592).

1. Sobre una part dels manuscrits d'epigrafia del canonge Ripoll conservats a l'Arxiu Episcopal de Vic vegeu: M. MAYER, "Epigrafia. 1.6 Epigrafia i manuscrits. 1.6.1 Els papers del canonge Ripoll de Vic" a *Fonaments* 8 (1992), pàgs. 214-217. En relació a la seva figura i a la seva aportació erudita vegeu també M. MAYER, "Epigrafia hispànica y transmisión literaria con especial atención a la manuscrita" a *Epigraphie Hispanique*, París 1984, pàgs. 35-53.

2. Aquest primer conjunt format per 8 làpides pertany a la sèrie d'inscripcions dedicades als déus i a les deesses constituït originàriament segons Mommsen per dotze làpides, sis a déus i sis a deesses. Els editors de les IRC les daten en el segle II d. C.

3. Aquestes tres làpides de procedència desconeguda probablement foren localitzades juntament amb les anteriors.

4. Sembla que es tracta d'un error. Hauria de ser 1837, com les altres.

- 12.** Làpida funerària de Marcia Gratilla (segle I d. C.). "En el Palacio de los Condes y después Inquisición" (Ripoll) (1837) (MPA 1203) (RGMB 14862) (IRC-IV 189) (MACB 9516).
- 13.** Fragment d'inscripció commemorativa probablement d'un edifici públic (segle II d. C.). *En una casa de D. Berenguer* (Pérez Bayer⁵). "Redescubierta en 1837 en el Palacio de los Condes y después Inquisición" (Ripoll) (MPA 1208) (RGMB 14938) (IRC-IV 38) (MACB 19810).
- 14.** Làpida funerària de Gal·la (final del segle I a. C.). De la torre n. 8 de la muralla, prop de la baixada de la Canonja (MPA 859) (RGMB 14333) (IRC-IV 223) (MACB 9504).

Palau Comtal Menor⁶

- 15.** Làpida del monument funerari de Marcus Aufidius Fructus, d'Antonia Synepherusa, la seva esposa, i de Marcus Aufidius Fructinus (segle I d. C.) (MPA 860) (RGMB 14876) (IRC-IV 148) (MACB 9544).
- 16.** Làpida del monument funerari de Marcus Cornelius Euvendus, de Coelia Severa, la seva esposa, i dels lliberts Phaenusa i Iphiclus (segle I a. C.) (MPA 1212) (RGMB 14831) (IRC-IV 79) (MACB 9572).
- 17.** Làpida funerària de Caius Terentius Romanus (finals del segle II / inicis del III d. C.) (1859) (MPA 1222) (RGMB 14901) (IRC-IV 212) (MACB 9519).
- 18.** Làpida funerària d'Aelius Primianus i del seu fill Caecilius Primianus (finals del segle II / inicis del III d. C.) (MPA 1277) (RGMB 14011) (IRC-IV 141) (MACB 9585).
- 19.** Petit monument amb inscripció que reproduïx un temple *in antis* que servia d'altar (segle I a. C. / segle I d. C.) (MPA 936) (RGMB 14016) (IRC-IV 18) (MACB 19078).

Carrer Banys Nous

- 20.** Làpida funerària de Sulpicius Ursianus (segona meitat del segle II d. C.). Descoberta l'any 1836 en el carrer dels Banys Nous (MPA 932) (RGMB 14009) (IRC-IV 211) (MACB 9580).
- 21.** Làpida funerària d'Usulenia Valentina (segle II). En el carrer dels Banys Nous n. 11 (MPA 1209) (RGMB 14922) (IRC-IV 228) (MACB 9522).
- 22.** Fragment d'inscripció funerària (finals del segle I a. C.). En el carrer dels Banys Nous n. 14-18 (MPA 1211) (RGMB 14926) (IRC-IV 155) (MACB 9578).
- 23.** Làpida funerària de Faustulina (segle II / segle III). En el carrer dels Banys Nous al costat de la Baixada de Santa Eulàlia, "davant del carrer de l'Ave Maria" (1849) (MPA 1213) (RGMB 14903) (IRC-IV 250) (MACB 9557).

5. J. PERARNAU I ESPELLI, "Antigüedades de Barcelona recogidas por el Dr. Bayer de Francisc Pérez i Bayer", *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 11 (1992), pàgs. 396-432.

6. A més de les làpides que figuren en aquesta relació recollides per l'Acadèmia hi ha altres fragments de la mateixa procedència, segons Hübner, actualment desapareguts (IRB 167/IRC-IV 255; IRB 247/IRC-IV 277 i IRB 249/IRC-IV 291). Tampoc va ingressar en el Museu de l'Acadèmia el pedestal de Lucius Licinius Secundus (IRC-IV 85) (MACB 7548) que Hübner va veure a casa d'un comerciant i que, segons es deia en aquell moment, procedia del Palau Comtal Menor.

- 24.** Làpida del monument funerari de Decimus Iulius Faustus i de Decimus Faustus Vernus (primera meitat del segle I d C.). Entre els carrers dels Banys i de S. Ramon del Call (Ripoll) (1836) (MPA 1221) (RGMB 14897) (IRC-IV 175) (MACB 9509).

Carrer de la Volta del Call

- 25.** Pedestal dedicat a l'emperador Cesar Marcus Aurelius Claudius (anys 269-270). "En la calle de la Bolta del Call..." (Pérez Bayer) (MPA 1224) (RGMB 14871) (IRC-IV 24) (MACB 7546).

Plaça del Rei

- 26.** Làpida funerària de Lucius Valerius Hedistus (segle II). Sota la Plaça del Rei de Barcelona al costat del mur de Santa Àgata (1849) (MPA 1218) (RGMB 14909) (IRC-IV 113) (MACB 9548).

Baixada dels Lleons

- 27.** Làpida del monument funerari de Lucius Domitius Corinthus, de la seva esposa Domitia Primula, i d'altres membres de la família (segles I / II). Localitzada en la Baixada dels Lleons (MPA 1220) (RGMB 14840) (IRC-IV 157) (MACB 9538).

Casa de l'Ardiaca

- 28.** Inscripció funerària de Volusia Paterna (segle II). (MPA 933) (RGMB 14014) (RIT 692) (MACB 9507).
- 29.** Làpida funerària de Caius Aemilius Antonianus i de la seva filla Aemilia Optata (segle I). (MPA 937) (IRC-IV 51) (MACB 9536).
- 30.** Làpida funerària de Lucius Pedanius Euphron (finals del segle I). (MPA 1232) (RGMB 14874) (IRC-IV 108) (MACB 7564).
- 31.** Làpida de Caius Iulius Seneca Licinianus (segle II) reutilitzada en l'altre costat per a una inscripció de l'emperador Lucius Domitius Aurelianus (entre l'any 270 i el 272) (MPA 1270) (RGMB 14850) (IRC-IV 41 i 25) (MACB 7550).
- 32.** Inscripció que commemora la construcció d'uns banys a Barcelona per Lucius Minicius Natalis i pel seu fill Lucius Minicius Natalis Quadronius Verus (2 fragments, un dels quals trobat a Mollet l'any 1876 per l'Associació d'Excursions Catalana) (primera meitat del segle II d C.) (MPA 950 i 1307) (IRC-IV 30) (MACB 19011).

En cases particulars

- 33.** Làpida funerària de Numisia Pepernia (primera meitat del segle II d C.). En la casa del Marquès de Barberà a la plaça de la Cucurulla (1845) (MPA 1216) (RGMB 14911/14244) (IRC-IV 131) (MACB 9540).
- 34.** Làpida funerària de Clodia Pephilemene (primera meitat del segle II d C.). L'any 1844 en la casa de Domingo Gibert i Saurí en la Plaça de Sant Just (MPA 1217) (RGMB 14910) (IRC-IV 125) (MACB 9560).
- 35.** Làpida dedicada a Minerva Augusta per Marcus Aufustinus Homuncio (primera meitat del segle II d C.). En la casa n° 1 del carrer del Cometa (1844) (MPA 1223) (RGMB 14872) (IRC-IV 14) (MACB 19046).

- 36.** Làpida dedicada a Lucius Licinius Secundus pel seu amic Paullius Paullinus. “En la calle que va desde la plaza de Santa Ana al Portal del Angel al lado de la puerta de la casa que antiguamente era de los Clasquerins” (Pujades⁷) ara del Marquès de Ayerve, D. Pedro Ignacio de Urries (MPA 1226) (RGMB 14902) (IRC-IV 98) (MACB 7560).
- 37.** Pedestal commemoratiu de Nummius Aemilianus Dexter (darrer quart del segle IV). “En una casa de Bautista Casador...en la calle de Gignás” (Pujades)⁸ també ara propietat del Marquès d'Ayerve (MPA 1229) (RGMB 14905) (IRC-IV 36) (MACB 7563).
- 38.** Pedestal dedicat a Caius Iulius Paulinus (segle II d C.). Perez Bayer ja la va veure “en la misma Riera de S. Juan frente a la iglesia de los Comendadores de Malta, Casa de los Vilanos, en el zaguán al lado de la Escalera” (MPA 1264) (RGMB 14854) (IRC-IV 64) (MACB 9539).
- 39.** Làpida funerària de Tito Cassio Flavino (segle II d C.). En la casa de Rocabruna en la Riera de Sant Joan (1831) (MPA 1271) (RGMB 14010) (RIT 179) (MACB 9501).

Església de Sant Miquel

- 40.** Pedestal de Lucius Licinius Secundus. En la porta lateral anomenada *del cementiri* (MPA 1227) (RGMB 14908) (IRC-IV 96) (MACB 7561).

Convent de l'Ensenyança

- 41.** Làpida commemorativa de Lucius Licinius Secundus (1876) (MPA 1228) (RGMB 14904) (IRC-IV 87) (MACB 7559).

Sant Pere de les Puelles

- 42.** Pedestal dedicat a Lucius Pedanius Secundus Iulius Persicus (segle II). Dins l'hort de Sant Pere de les Puelles (MPA 1231) (RGMB 14914) (IRC-IV 37) (MACB 7552).

Tarragona

- 43.** Làpida d'Alethius. Quan Hübner la va veure estava col·locada com a coberta d'un sarcòfag procedent de Sant Cugat (MPA 872) i els va considerar que formaven un conjunt (MPA 1170) (RGMB 14888) (RIT 503) (MACB 9569).

7. G. PUJADES, *Crónica Universal del Principado de Cataluña escrita a principios del siglo XVII, VIII vols.*, Barcelona 1829-1832. La referència a aquesta làpida es troba al tom III, pàg. 20, llibre IV, cap. XXIX.

8. Ara aquesta i l'anterior es trobaven juntes en una casa del Marquès d'Ayerve.

No se'n coneix la procedència⁹

44. Làpida dedicada a l'emperador Marc Aureli Antoní August (segle II) (MPA 1230) (RGMB 14866) (IRC-IV 21) (MACB 7555).
45. Làpida dedicada a Lucius Minicius Natalis Quadronius Verus el Jove per la institució d'un llegat (segle II) (MPA 1233) (RGMB 14946) (IRC-IV 33) (MACB 7554).
46. Làpida de Gaius o Lucius Rufidius Pollentinus (segle II) (MPA 1263) (RGMB 14860) (IRC-IV 133) (MACB 22349).
47. Làpida de Marcus Herennius Severus (segle II) (MPA 1265) (RGMB 14945) (IRC-IV 61) (MACB 9527).
48. Fragment d'inscripció (segle I de C.) (MPA 1266) (RGMB 14947) (IRC-IV 260) (MACB 22351).
49. Làpida funerària dels fills d'Oculatius i de Pedania (segle II) (MPA 1267) (RGMB 14916) (IRC-IV 199) (MACB 9528).
50. Làpida dedicada als déus Selvans per Marcus Antonius Chrysogonus (segle II) (MPA 1273) (RGMB 14002) (IRC-IV 16) (MACB 19032).
51. Fragment d'inscripció romana (segle I a C.) (MPA 856) (RGMB 14948) (IRC-IV 230) (MACB 9591).
52. Làpida funerària de Valeria Faventina (segle I a C.) (MPA 857) (RGMB 14334) (IRC-IV 224) (MACB 9505).
53. Làpida dedicada a Lucius Rufidius Onesimus, a la seva esposa Rufidia Euché i a tres dels seus lliberts (segle I) (MPA 858) (RGMB 14878) (IRC-IV 208) (MACB 9551).
54. Làpida funerària d'Umidius Abrocomas (MPA 931) (IRC-IV 18*) (MACB).
55. Làpida dedicada a Venus Augusta per Marcus Porcius Martialis (segle II) (MPA 1201) (RGMB 14920) (IRC-IV 17) (MACB 19054).
56. Làpida funerària de Decimus Herennuleius Dorotheus i de Porcia Buccia (segle I) (MPA 1202) (RGMB 14940) (IRC-IV 173) (MACB 9526).
57. Làpida funerària dedicada per Platanus a la seva filla (segle II) (MPA 1204) (RGMB 14896) (IRC-IV 234) (MACB 9510).
58. Làpida de Caius Annius Bassus i de Numenia Germana (segle I) (MPA 1205) (RGMB 14917) (IRC-IV 146) (MACB 9547).
59. Làpida del monument funerari de Callityches i del seu marit Gaius Trocina Agathio (segles I-II) (MPA 1206) (RGMB 14882) (IRC-IV 214) (MACB 9589).

9. Entre els diversos documents hi ha algunes referències a làpides romanes sense identificar que relacionem en ordre cronològic i que deuen correspondre a algunes de les que es troben dins aquest apartat: Una làpida romana en la casa que la comunitat de Santa Clara té en la Baixada de Santa Clara (1838); "una buena lápida romana de los Marqueses de Monistrol" (1844); una làpida de jaspi de Tarragona en la plaça de la catedral de Barcelona (1844); "otra lápida romana cuya extraccion del lugar en que se halla no sabemos si será asequible" (1844); una làpida romana trobada en una casa propietat de Ramon Maspons (1846); tres làpides romanes, una de les quals en una excavació davant l'església de Santa Clara (1847); una làpida romana trobada en un terreny propietat de Josep Pujol (1848). És el març propietari que va lliurar a l'Acadèmia el relleu amb la Verge i donants procedent d'Eramprunyà (cat. 318); "un trozo de lápida al parecer romana que existe en el pórtico de esas Casas Consistoriales encontrada días pasados en las escavaciones que se están practicando en la Plaza de la Constitución (1848); algunas lápidas romanas" (1855) i una làpida romana cedida pel Baró de Maldà.

60. Pedestal dedicat a Lucius(?) Mandulius Crescens (segles I-II) (MPA 1207) (RGMB 14932) (IRC-IV 42) (MACB 22347).
61. Làpida funerària de Marcus Stabilius Caelestinus (segles II-III) (MPA 1210) (RGMB 14918) (IRC-IV 210) (MACB 9567).
62. Làpida funerària de M(?) Cetegiana (segles II-III) (MPA 1214) (RGMB 14906) (IRC-IV 192) (MACB 9587).
63. Làpida funerària de Lucius Valerius Montanus (segle I) (MPA 1215) (RGMB 14877) (IRC-IV 220) (MACB 9517).
64. Pedestal dedicat a Lucius Minicius Natalis Quadronius Verus el Jove, fill de Lucius (segle II) (MPA 1219) (RGMB 14870) (IRC-IV 32) (MACB 7565).
65. Inscripció suposadament atribuïda a un edifici públic (segles I-II) (MPA 1225) (RGMB 14899) (IRC-IV 50) (MACB 9515).

Mil·liaris

66. Mil·liari romà datat l'any 251 d. C., dedicat a l'emperador Deci. Elias de Molins el descriu com a procedent de Santa Eulàlia de Ronçana, de la Casa Vendrell, "donde servía de guarda-suelos junto a la puerta", i havia estat cedit a l'Acadèmia per Manel de Bofarull. Segons els editors de les IRC es tracta d'una confusió d'Elias de Molins, ja que aquest mil·liari havia estat localitzat l'any 1842 en el Molí de les Canes a Centelles (Ripoll) (MPA 1281) (RGMB 14937) (IRC-I 168) (MACB 7592).

Sarcòfags

67. Sarcòfag romà del Rapte de Prosèrpina cedit per la Sra. Maria Anna Vehils (MPA 869) (MACB 9570).
68. Sarcòfag romà de la Casa de l'Ardiaca amb la representació de la cacera del lleó (MPA 870) (MACB 9590).
69. Sarcòfag paleocristià "de la hosteria llamada del Sable" a Barcelona (MPA 871) (MACB 19919).

Capitells

70. Capitell de columna corinti. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 897) (Actualment al MACB).
71. Capitell corinti. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1234) (Actualment al MACB).
72. Capitell corinti. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1235) (Actualment al MACB).
73. Columna romana amb capitell del carrer Paradís (MPA 1160). Integrada amb la resta del conjunt.
74. Capitell d'angle corinti. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1236) (Actualment al MACB).

75. Capitell d'angle corinti. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1237) (Actualment al MACB).
76. Capitell d'angle corinti. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1238) (Actualment al MACB).
77. Capitell d'angle corinti. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1239) (Actualment al MACB).
78. Capitell d'angle corinti. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1240) (MACB 19045).
79. Capitell d'angle corinti. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1241) (MACB 19007).
80. Capitell d'angle corinti. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1242) (Actualment al MACB).
81. Capitell d'angle corinti. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1243) (Actualment al MACB).
82. Capitell romà d'angle. En enderrocar una casa de la baixada de Viladecols (1872) (MPA 1255) (Actualment al MACB).
83. Capitell romà d'angle. En enderrocar una casa de la baixada de Viladecols (1872) (MPA 1256) (Actualment al MACB).
84. Capitell corinti d'angle. Del sector de la muralla del carrer Avinyó quan fou enderrocada (MPA 1257) (Actualment al MACB).
85. Capitell de columna corinti. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1258) (Actualment al MACB).
86. Fragment de pilastra "en el tros del nou carrer de de la Plaça de la Trinitat a la de la Constitució" (1848) (MPA 1259) (Actualment al MACB).
87. Fragment de pilastra "en el tros del nou carrer de de la Plaça de la Trinitat a la de la Constitució" (1848) (MPA 1260) (Actualment al MACB).
88. Fragment de pilastra "en el tros del nou carrer de de la Plaça de la Trinitat a la de la Constitució" (1848) (MPA 1261) (Actualment al MACB).
89. Bases de columnes i pilastres antigues. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1418) (Actualment al MACB).
90. Fragments de pilastres d'angle. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1420) (Actualment al MACB).

Ares

91. Ara romana sense inscripció. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1113) (Actualment al MACB).
92. Ara romana sense inscripció. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1276) (Actualment al MACB).

Escultura

93. Bust de personatge amb cuirassa no identificat (MPA 1055) (MACB 7575).
94. Bust d'Adrià (MPA 1056) (Actualment al MACB).

95. Bust de personatge amb cuirassa no identificat (MPA 1057) (MACB 7579).
96. Bust d'Antoní (MPA 1058) (MACB 7580).
97. Bust de personatge amb cuirassa no identificat (MPA 1059) (MACB 7577).
98. Testa romana no identificada (MPA 1060) (MACB 7585).
99. Testa de Lucius Verus (MPA 1061) (MACB 7578. Només el cap).
100. Testa probablement d'un membre de la nissaga júlia-clàudia (MPA 1062) (MACB 7584).
101. Testa de Neró? (MPA 1063) (MACB¹⁰).
102. Testa de Vitel·li (MPA 1064) (MACB 7576. El bust sense cap porta el núm. MPA 2713).
103. Testa d'època imperial (Ursus Servianus?) (MPA 1065) (MACB 7582).
104. Testa de personatge no identificat (MPA 1066) (MACB 7586).¹¹
105. Escultura romana de Priapus procedent d'Hostafrancs (MPA 1161) (MACB).
106. Fragment d'escultura que representa una persona ajupida sense cap. No hi ha dades de la seva procedència. Albertini (pàg. 415) la considera medieval (MPA 1167) (MACB).
107. Testa romana de dona amb una corona d'heura (?) que durant un temps va ser considerada erròniament com a pertanyent a la figura de Priapus. No hi ha dades de la seva procedència. (MPA 1068) (MACB 9582).
108. Element arquitectònic en forma de cariàtide (1,78m). Albertini la creu medieval, com ja apuntava Manjarrés. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1171) (MACB 19055).
109. Fragment d'un togat. En enderrocar una casa de la baixada de Viladecols en la zona de la muralla antiga (1872) (MPA 1421) (MACB 19018).
110. Fragment d'una estatua de guerrer. En enderrocar una casa de la baixada de Viladecols en la zona de la muralla antiga (1872) (MPA 1422) (MACB 19018. Forma amb l'anterior un mateix conjunt).
111. Fragment de fris amb triglifs i màscares (segle I d C.). En enderrocar una casa de la baixada de Viladecols en la zona de la muralla antiga (1872) (MPA 1172) (MACB 19013)
112. Fragment de fris amb triglifs i màscares (segle I d C.). En enderrocar una casa de la baixada de Viladecols en la zona de la muralla antiga (1872) (MPA 1173) (MACB 19012)
113. Fragment en dues parts d'un fris d'estil dòric amb bucranis (segle I d C.). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1184) (MACB 19016)
114. Element decoratiu semblant a una antefixa amb representació probablement d'Hèrcules en forma de màscara teatral. No indica la seva procedència (MPA 1174) (MACB 19020).

10. Amb el número 7571 hi ha dos busts en el Museu Arqueològic de Barcelona. Un correspon al retrat de Lucius Verus, el bust sense cap, i l'altre a aquest de Neró. A vegades no ha estat possible conèixer els números de registre. En tal cas he optat per indicar-ne només la ubicació.

11. A. BALIL, *Colonia Julia Augusta Paterna Eaventia Barcino*, Madrid 1964, pàgs. 126-128, suposa que podria tractar-se d'un dels dos busts de marbre sense identificar que foren localitzats en el carrer dels Banys Nous en la casa propietat d'Esteve Capdevila.

- 115.** Fragment de fris amb figura togada i cavall. Probablement reutilitzat en la muralla (MPA 1175) (MACB 19037).
- 116.** Fragment de cornisa amb cap de lleó que servia de gàrgola. Trobat en el carrer de Regomir quan s'enderrocaren les portes de la muralla (1862) (MPA 1180) (MACB 19073).
- 117.** "Otro pedazo de cornisa con otra cabeza de león, pero todo de menores dimensiones" (Catàleg manuscrit de 1880).¹² A la dreta del lleó hi ha una fulla d'acant. Segons Puig i Cadafalch forma part de la cornisa del temple del carrer Paradís (Albertini pàg. 420) (MPA 1181) (MACB).
- 118.** Fragment de fris d'una cornisa amb cap de lleó (segle I d C.). Albertini considera que aquest i el n° 1181 són semblants i fets amb la mateixa cura (pàg. 420). No s'indica la seva procedència (MPA 1176) (MACB 19026).
- 119.** Relleu amb cap de Medusa d'un monument funerari. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1179) (MACB 19022).
- 120.** Relleu circular d'un monument funerari amb representació de Medusa i decoració vegetal. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1140) (Actualment al MACB).
- 121.** Fragment de relleu amb representació de Medusa. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1423) (Actualment al MACB).
- 122.** Fragment amb representació de Medusa dins un marc circular. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1425) (Actualment al MACB).

Ceràmica

- 123.** Àmfora. No hi ha dades de la seva procedència. El catàleg manuscrit de 1880, quan tracta d'aquesta i de les tres següents, afegeix amb interrogants "Procedentes de Tarragona" (MPA 882).
- 124.** Àmfora. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 883).
- 125.** Àmfora. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 884).
- 126.** Àmfora. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 885).

Altres

- 127.** Peu de taula antiga amb decoració en relleu (segles I-II). Tot i que no hi ha dades de la seva procedència, probablement fou reutilitzat en la muralla (MPA 1169) (MACB 19043 i 27465).

12. Sembla formar part del mateix conjunt que l'anterior. Segons el catàleg de 1880, ambdós fragments són de procedència desconeguda.

RESTES MEDIEVALS I MODERNES

Convents de Barcelona

Santa Caterina

- 128.** Clau de volta amb la representació de santa Caterina. Procedeix de l'església del convent (MPA 886) (RGM B 9882) (MHCB 217).
- 129.** Ossari amb figura jacent de cavaller en la coberta (MPA 840) (MNAC/MAC 14024).
- 130.** Urna-ossari de Fra Berenguer de Castellbisbal (1253). Capella de Santa Anna (MPA 834) (MNAC/MAC 14036).
- 131.** Urna-ossari de Fra Guillem de Barberà (1255). Capella de Santa Anna (MPA 847) (MNAC/MAC 14033).
- 132.** Urna-ossari de Fra Bernat de Mur (1264). Capella de Santa Anna. L'any 1642 aquests tres sepulcres foren traslladats a la capella de l'Angelus, anomenada també de Sant Tomàs¹³ (MPA 875) (MNAC/MAC 14030).
- 133.** Urna-ossari de Guillem de Torre, miles (1298). En els claustres del convent (MPA 842) (MNAC/MAC 14034).
- 134.** Urna-ossari de la família Santvicens (MPA 846) (MNAC/MAC 14044). No hi ha dades de la seva antiga ubicació.
- 135.** Urna-ossari de Ponç d'Alesto i d'altres membres de la família (MPA 877) (MNAC/MAC 14368). Dins l'església del convent.
- 136.** Urna-ossari de G. de Lacia (1286) (MPA 880) (MNAC/MAC 14353). No hi ha dades de la seva antiga ubicació.
- 137.** Urna-ossari de P. de Arca i de Fra Francesc Mateu i dels seus (MPA 833) (MNAC/MAC 14035). En la paret dels claustres.
- 138.** Urna-ossari de Madona Romia Samuntada i de Madona Constança des Coll (MPA 836) (MNAC/MAC 14040). En el claustre, en un lloc proper a la sagristia. "A continuacion dela expresada urna" (la n° 16).¹⁴
- 139.** Urna-ossari de Geralda de Montclús (Gerald de Montecluso) (1310) (MPA 839) (MNAC/MAC 14042). En el claustre. "Siguiendo el sobre dicho letrado hay otra urna" (a continuació de la n° 11).¹⁵
- 140.** Urna-ossari del merge *Robertus de Rusticonibus* (1360) (MPA 843) (MNAC/MAC 14045). "En los claustros del mismo Convento, a la parte dela Sacristia hay una urna sepulcral de Piedra, puesta en alto unos cinco palmos".¹⁶
- 141.** Urna-ossari de "Gualcandus" de Rosanes (1323) (MPA 844) (MNAC/MAC 14043). No hi ha dades de la seva antiga ubicació.

13. ELIAS DE MOLINS, pàg. 178.

14. A. DE CAPMANY, *Inscripciones sepulcrales que se hallan en varias urnas y lapidas en algunos templos y claustros de la Ciudad de Barcelona*, ms. de la Real Academia de la Historia (9/5713), quart apartat, *Convento de santa Catalina* n° 7.

15. CAPMANY, *Convento de santa Catalina* n° 8.

16. CAPMANY, *Convento de santa Catalina* n° 4.

- 142.** Urna-ossari de Guillelmus de Lacia (1322) (MPA 845) (MNAC/MAC 14046). "En el otro letrero que esta sobre la segunda urna sepulcral. En dichos claustros de santa Cathalina en las urnas de piedra que hay puestas en alto dela Pared".¹⁷
- 143.** Urna-ossari del mercader Moreto Dandol (1348) (MPA 874) (MNAC/MAC 14271). En la paret del claustre. "Al lado de la citada Lápida" (la n° 5 de Capmany corresponent a Petrus Joannes Paul, prior provincial de l'orde)¹⁸.
- 144.** Urna-ossari de Bonanat de Pedra, ciutadà de Barcelona (1308) (MPA 878) (MNAC/MAC 14369). No hi ha dades de la seva antiga ubicació.
- 145.** Urna-ossari de Galceran de Rosanes i del seu fill Simó (1300 i 1312) (MPA 879) (MNAC/MAC 14373). No hi ha dades de la seva antiga ubicació.
- 146.** Làpida commemorativa de la construcció de la capella de Santa Agnès (MPA 926) (MNAC/MAC 14321). "Entrando en la Yglesia dicha por la Puerta principal en la primera Capilla ala izquierda de sta Ynés, hay una Lápida en la pared".¹⁹
- 147.** Làpida de Fra Tomàs Ripoll (1747) (MPA 1106) (MNAC/MAC 14350). Prop de la porteria, sota un bust de marbre.
- 148.** Escut oval de fusta i cuiro (MPA 1396) (MNAC/MAC 9723). Estava penjat en una capella de l'església. Recollit durant l'enderroc per Antoni Furió.

Sant Francesc

- 149.** Figura jacent de la reina Maria de Xipre, obra de Joan de Tournai i Jacques de França (cap a 1323) (MPA 898) (MNAC/MAC 9877). Capella de Sant Nicolau. "In medio Cori, cum Abitu eiusdem ordinis, in sepulcro marmoreo, et ibi mansit usque ad á MCCCCX et cum sepulcro fuit translata In Altari Mayori Versus Cappellam S. Estephani Protomartir. Y oy sus Cenisas en la Caxa, y con su retrato decifra como se allan en la mesma parte de la epístola, y en sus espaldas está pintada la Vener. M. María de Jesús de Ágreda, escritora, y de singular sciencia".²⁰

Inscripcions:

- 150.** Làpida de Jaume de Cruells ("Jacob de Crudilis, filius quondam nobilis Gilaberti de Crudiliis") (MPA 900) (MNAC/MAC 14337) "A la barana del Claustre o an-

17. CAPMANY, Convento de santa Catalina n° 11.

18. CAPMANY, Convento de santa Catalina n° 6.

19. CAPMANY, Convento de santa Catalina n° 1.

20. FI. BERARDO COMES, *De las antigüedades de esta Ciudad, fundacion del Convento grandezas y obsequios con que los Barcelonezes se esmeraron al favor, y erección de la Iglesia, claustro, y Religion de N.S.P.S. Francisco de Barcelona, que se dio principio por los Anyos de 1214, en el 1211 enpezado. Fue sacada á luz, y escrita a los seis dias de Agosto del año de MDCCXXV.* Ms. del convent de Sant Francesc publicat en la *Revista de la Asociación-Artística-Arqueológica-Barcelonesa*, any III, núm 11 (gener-febret 1899), pàgs. 28-48 (1); núm 12 (març-abril 1899), pàgs. 65-83 (2); núm. 13 (maig-juny 1899), pàgs. 145-160 (3); núm. 14 (juliol-agost 1899), pàgs. 225-242 (4); núm. 16 (novembre-desembre 1899), pàgs. 281-298 (hi ha un problema de paginació en aquests darrers dos números) (5); núm. 18 (març-abril 1900), pàgs. 399-416 (6); núm. 20 (juliol-agost 1900), pàgs. 553-568 (7); núm. 22 (novembre-desembre 1900), pàgs. 713-747 (8). Aquesta citació referida al sepulcre de Maria de Xipre es troba a Comes (2), pàg. 67. *Sepulcros de Reyes y Principes*.

tepecho à tres palmos de Tierra, se halla esta inscripción en una Piedra mármol de un palmo en quadro con dos escudos de Armas”.²¹

- 151.** Làpida de Domina Beatrix soror nobilissimae dna Sibilie de Saga (MPA 901) (MNAC/MAC 14319). En el costat E del primer claustre a “16 palmos de alto, en la pared sobre esta Boveda, se ve una piedra bien labrada de seis palmos de largo con su rótulo”.²²
- 152.** Làpida de Ramon Baguer (R. de Bagueriis) ciutadà de Barcelona (1277) (MPA 903) (RGMB 14336) (MHCB 1086). “Entrando en la Capilla de Sn Antonio de Padua de la citada Yglesia, a la izquierda”.²³
- 153.** Làpida commemorativa de la consagració de l'església dedicada a Sant Nicolau de Bari (7 de juliol de 1297) (MPA 923) (RGMB 14324).
“Y fue Consecrada por San Luis Obispo de Tolosa, en el año de 1297 como lo Atestigua una lápida dorada que se conserva al entrar ala Iglesia por la Puerta del Claustro con el rótulo que aquí se pondra.²⁴ A la salida a los claustros del dicho Convento por la puerta chica de la Yglesia, que vá a los mismos claustros, ala derecha de dicha puerta”.²⁵
- 154.** Làpida commemorativa de la consagració del primer claustre (1349) (MPA 902) (RGMB 14301) (MHCB 9666). “Ala izquierda de dichos claustros entrando por la Portería hay una Lápida grande fixada en la pared”.²⁶
- 155.** Làpida de Felip Ohdolin, ciutadà de Barcelona (1348) (MPA 905) (MNAC/MAC 14342). Damunt la n° 21 de la relació de Comes davant la porta que sortia a la sagristia, “al antepecho del Claustro, á dos palmos dela Tierra, se halla una piedra mármol blanca, en quadro, con armas y Rótulo decifrando el que escondido allí está; que por ser de familia tan apasionada ala Religion, en parage tan vistoso quiso estar”.²⁷
- 156.** Làpida de Guillelmus de Serra, ciutadà de Barcelona, i de la seva esposa Laurencia (1315) (MPA 908) (MNAC/MAC 14307). “Ala entrada dela Yglesia de Sn Francisco de Asis, por la Puerta principal, ala derecha de esta²⁸ á diez palmos de tierra, ala pared de ella”.²⁹
- 157.** Làpida de Dalmacius dictus de Aia, mercader de Barcelona (MPA 914) (MNAC/MAC 14375). “Este rotulo y Armas que están a un pilar, ala parte dela luna del

21. (Cuarta parte del Claustro. Aquí se explican 27 Bovedas, ó sepulturas que se hallan desde donde estava el surtidor asta la puerta del Claustro ala entrada dela Iglesia), Comes (8), pàg. 732. En aquest mateix lloc, “en el rodapié de dichos claustros”, la situa A. de Capmany, *Inscripciones sepulcrales que se hallan en varias urnas y lapidas en algunos templos y claustros de la Ciudad de Barcelona*, ms. de la Real Academia de la Historia (9/5713), quart apartat.

22. Descripción. Parte del capitulo. De 36 Bovedas, ó sepulturas que se hallan desde la Puertacita dela Iglesia, que entra al Claustro, asta la Banqueta dela Capilla antigua de los Angeles junto ala Portería. Damunt la número 26 de la relació de Comes. Comes (7), pàg. 567.

23. Comes (2), pàg. 75 fa referència a la capella de Maria Santíssima, com indica la mateixa làpida, advocació anterior a la de Sant Antoni de Padua.

24. Comes (1), pàg. 47

25. Capmany n° 5.

26. Capmany n° 16.

27. Comes (8), pàg. 734. Aquesta sepultura, com la n° 2, correspon al costat sud del claustre.

28. Capmany n° 1.

29. Comes (8), pàg. 739.

- Claustro, en una pedra Màrmol blanca, a 8 palmos de terra, en drecura de la sobre dha Boveda Número 17 declara ser entierro de Personage Singular devoto de la Orden.³⁰ En los mismos claustros ala derecha entrando por la Portería ala quarta Pilastra".³¹
- 158.** Làpida de ..... Espata Fora, cavaller (1324) (MPA 915) (MNAC/MAC 14359). En la paret de la Sala Capitular. "Aqueste sepulcro está ala pared acosa de 8 palmos en alto, en una pedra, el rótulo que está sobre escrito en ella, con dos escudos de Armas un acada esquina de dicha pedra alo alto de ella".³²
- 159.** Làpida de Guillem Tomé (Guillelmus Thome), *campdor* (1318) (MPA 916) (MNAC/MAC 14351). "A la entrada de la Iglesia, ala mano izquierda por la Puerta Principal, dha de San Nicolás, ay una famosa Piedra de Màrmol muy labrada, con sus Armas y Rótulo, que dice en ella, quien allí está sepultado: Supone ser Persona de distinción y de singular devoción al Santo Abito: No se halla de esta familia otra noticia".³³
- 160.** Làpida de Leonardo i Girardo de Doni, mercaders i ciutadans de Barcelona (1392) (MPA 918) (MNAC/MAC 14343). En la paret del costat sud del claustre damunt la n° 26 de la relació de Comes "a doze palmos de tierra en alto, se halla una pedra muy floreada".³⁴
- 161.** Làpida de Perc Bohiga (Boiga), "campdor" i ciutadà de Barcelona (1301) (MPA 921) (MNAC/MAC 14332). En la paret del claustre que va "desde la Puertacita de la Iglesia, que entra al Claustro, asta la Banqueta de la Capilla antigua de los Ángeles junto ala Portería... A ocho palmos de la pared sobre este sepultura de N. 5 (de la relació de Comes),³⁵ a la derecha de dicha puerta".³⁶
- 162.** Làpida de la Sra. Guillelma. esposa de Berenguer de Palau (1307) (MPA 924) (MNAC/MAC 14347). "En dichos claustros ala izquierda entrando por la Puerta que guia ala sacristia, muy cerca del suelo".³⁷
- 163.** Làpida de Felip Iudice, ciutadà de Barcelona (1334) (MPA 928) (MNAC/MAC 14329). "A la misma Puerta principal, y entrada del Convento ala derecha, y ala Correspondiente de la izquierda, se ve una Piedra, amodo de una arca, de Màrmol blanco, con una Cruz de Piedra sobre, todo labrado, y floreado.³⁸ En el Patio del citado Convento al entrar por la Portería ala derecha y fixada en la pared".³⁹
- 164.** Làpida de Pere de Vilar (1311), ciutadà de Barcelona, i de la seva esposa Blanca (1316) (MPA 929) (MNAC/MAC 14341). En la mateixa paret del claustre on

30. Comes (8), pàg. 718 (Segunda parte del Claustro).

31. Capmany n° 15.

32. Comes (5), pàg. 286 i (8), pàg. 738.

33. Comes (8), pàg. 738.

34. Comes (8), pàg. 735.

35. Comes (7), pàg. 561.

36. Capmany n° 6.

37. Capmany n° 7.

38. Comes (8), pàgs. 739-740.

39. Capmany n° 19.

es troben les n° 3 i 13, "a la paret, a 12 palmos de tierra, alto; se halla una Piedra mármol blanco, en quadro, con sus armas, y Rotulo".⁴⁰

- 165.** Làpida de Pere Esteve, mercader i dels seus (1466) (MPA 930) (MNAC/MAC 14328). Sepulcre n° 20 del costat del claustre que va "desde la sobredicha Capilla delos Ángeles, asta la puerta del segundo Claustro, de la parte donde estava el pozo antiguamente".⁴¹
- 166.** Làpida de Jeroni de Miquel i de Ferré (MPA 1009) (MNAC/MAC 14160). "Esta sepultura, ò Bóveda, està dentro y en medio dela Capilla del Smo. Sepulcro de Jesu Christo, y María alos cielos".⁴²
- En el catàleg de 1880 es diu que l'ossari (MPA 841) (MNAC/MAC 14041) també procedeix de Sant Francesc. Val a dir que seria l'únic ossari conservat d'aquest convent. D'altra banda, algunes dades d'aquest catàleg no són fiables.
- 167.** Fragment de marbre gris i blanc amb una inscripció llatina que per als editors d'IRC-IV podria ser renaixentista i que correspon a una citació de la "Guerra de lugurtha" de Sal·lusti (MPA 939) (IRC-IV 1*) (MACB 9502).

Santa Maria de Montsió

- 168.** Urna-ossari de Fra Francesc Botella, prior del convent (1376) (MPA 835) (MNAC/MAC 14037).
- 169.** Urna sepulcral de Pere Comte (Petrus Comititis) i dels seus germans (1323) (MPA 881) (MNAC/MAC 14031). En el catàleg de 1888 no s'indica la seva procedència i en la relació de 1880 se'l considera de Santa Caterina.

Sant Pau del Camp

- 170.** Làpida de Fra Berenguer de Solicrup (1313) (MPA 907) (MNAC/MAC 14339). "En los mismos claustros al lado dela Puerta de N s dela Concepción".⁴³
- 171.** Làpida de Guillem de Bruguera (1293) (MPA 920) (MNAC/MAC 14344). "Siguiendo los claustros hay un nicho con una Lápida".⁴⁴
- 172.** Làpida de Fra Berenguer de Riu (1300) (MPA 911) (MNAC/MAC 14315). "En los mismos claustros y cerca la Puerta que entra ala Yglesia hay una Lápida pequeña puesta en la pared".⁴⁵
- 173.** Làpida de Fra Ramon d'Olzinelles (1312) (MPA 912) (MNAC/MAC 14308). "En los citados claustros hay una urna, dentro un nicho".⁴⁶
- 174.** Làpida de Fra Guillem Despuig (1300) (MPA 925) (MNAC/MAC 14327). En la paret del claustre. "Al lado del dicho nicho (n° 4) fixada en la pared".⁴⁷

40. Comes (7), pàg. 565.

41. Comes (8), pàg. 719.

42. Comes (7), pàg. 558.

43. A. de Capmany, *Inscripciones sepulcrales que se hallan en varias urnas y lapidas en algunos templos y claustros de la Ciudad de Barcelona*, ms. de la Real Academia de la Historia (9/5713), quart apartat, *Convento de san Pablo* n° 9.

44. Capmany, *Convento de san Pablo* n° 10.

45. Capmany, *Convento de san Pablo* n° 6.

46. Capmany, *Convento de san Pablo* n° 4.

47. Capmany, *Convento de san Pablo* n° 5.

- 175.** Urna-ossari de Blanca Desbosc (1329) (MPA 837) (MNAC/MAC(?)14039). En el segle XVIII estava en el claustre a l'esquerra de l'entrada. "En la urna que hay al lado de esta" (la de Narcís Desprats)⁴⁸.
- 176.** Urna-ossari de Narcís Desprats (1402) (MPA 838) (MNAC/MAC(?) 14038). "Al entrar en los Claustros del citado convento de san Pablo, ala izquierda de la Puerta de dichos claustros en la primera urna sepulcral que se encuentra puesta en alto".⁴⁹
- 177.** Urna-ossari d'un membre de la família Olzinellas (MPA 873) (MNAC/MAC(?) 14023). No hi ha dades de la seva antiga ubicació.
- 178.** Làpida de Gescafred (MPA 927) (MNAC/MAC 14323). Procedeix de l'escala de la procura del monestir de Sant Pau "sita en la bajada de sn Miguel".⁵⁰

Sant Gaietà

- 179.** Estàtua de sant Gaietà obra d'Andreu Sala (segle XVII) (MPA 1157) (MNAC/MAC 14826).

Santa Maria de Jonqueres

- 180.** Estàtua de sant Jaume pelegrí (segona meitat del segle XVI) (MPA 1158) (MNAC/MAC 14827).

Nostra Senyora de la Bonanova

- 181.** Estàtua d'àngel trinitari (segle XVII) (MPA 1159) (MNAC/MAC 14837).

Església de Sant Jaume (1823)

- 182.** Làpida funerària d'Esteve de Puig (1322). "Sobre la pila del agua bendita, al entrar a mano izquierda" (MPA 904) (MNAC/MAC 14320). "Detrás dela puerta del costado dela Yglesia de sn Jayme Apóstol".⁵¹
- 183.** Capitell del pòrtic de l'església de Sant Jaume (segle XIV) (MPA 945) (MNAC/MAC 14281).
- 184.** Capitell del pòrtic de l'església de Sant Jaume (segle XIV) (MPA 946) (MNAC/MAC 14296).
- 185.** Capitell del pòrtic de l'església de Sant Jaume (segle XIV) (MPA 947) (MNAC/MAC 14493).
- 186.** Capitell del pòrtic de l'església de Sant Jaume (segle XIV) (MPA 948) (MNAC/MAC 9897).

Església de Sant Miquel (1868)

- 187.** Llosa de marbre (segle XVI). Trobada el desembre de 1849 en enderrocar una casa de la plaça Sant Miquel (MPA 940) (RGMB 9936).

48. Capmany, *Convento de san Pablo* n° 3.

49. Capmany, *Convento de san Pablo* n° 2.

50. Capmany, fol. 21.

51. Capmany, fol. 21.

- 188.** Frontal de font de marbre de la sagristia de l'església de Sant Miquel (1575-1625) (MPA 1127) (MNAC/MAC 9879).

Santa Eulàlia del Camp

- 189.** Làpida funerària de Pere d'Aguilar, beneficiat de la capella de Sant Miquel del monestir de Santa Eulàlia del Camp (1344). Segons el catàleg de 1880 "se presume estuvo en el convento de San Francisco de Asís" (MPA 910) (MNAC/MAC 14309).

El Carme

- 190.** Làpida commemorativa de la construcció de la capella de Sant Miquel pels prohoms de la confraria dels carnisers (1381) (MPA 917) (MHCB 423). "En la Capilla de san Miguel de la Yglesia de este Convento ...fixada en la pared".
- 191.** Escultura en alabastre. Mare de Déu amb el Nen (segle XIV) (MPA 944) (MNAC/MAC 9878). Procedeix de la porta de l'església.
- 192.** Dossieret d'una estàtua (cap a 1400) (MPA 949) (MNAC/MAC 9975).
- 193.** Estàtua de Sant Eloi (segona meitat del segle XIV) (MPA 1245) (MNAC/MAC 14968).

Convent dels Caputxins

- 194.** Setze fragments del marc d'una porta (segle XVIII). Convent dels Caputxins (MPA 1248). No localitzats.

Sant Cugat

- 195.** Làpida funerària d'un monjo músic nascut a Tàrrrega procedent del monestir de Sant Cugat (1231) (MPA 913) (MNAC/MAC 14345) (Actualment dipositada en el Museu del Monestir de Sant Cugat).

Construccions civils de Barcelona

Palau dels Comtes

- 196.** Llinda de finestra (Paine pour ioie). "Se cree perteneció al antiguo palacio de los Condes de Barcelona" (MPA 868) (MHCB 9150).
- 197.** Llinda d'una finestra de marbre (Paine pour ioie). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1268) (RGMB 14886).
- 198.** Fragment de llinda d'una finestra de marbre (Paine pour ioie). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1269) (MHCB 9149).

Estudis Generals

- 199.** Escut amb l'heràldica de la ciutat (ESCHOLA MILITAR) (1639) (MPA 887) (MHCB 235).

- 200.** Escut d'armes d'Espanya (segle XVI) (MPA 1155) (MHCB). Actualment es troba al costat de la porta principal del Paraninf de l'edifici central de la Universitat de Barcelona, on el va dipositar el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona el 29 de setembre de 1989.
- 201.** Gàrgola amb representació d'una àliga amb un anyell a les urpes (segle XVI) (MPA 1067) (MNAC/MAC 14846).
- 202.** Gàrgola amb representació d'una esfínx amb pit de dona i sexe masculí (segle XVI) (MPA 1162) (MNAC/MAC 14953).
- 203.** Gàrgola amb figura de quadrúpede amb rostre humà (segle XVI) (MPA 1163) (MNAC/MAC 14952).
- 204.** Gàrgola amb representació d'una àliga amb un anyell a les urpes (segle XVI) (MPA 1164) (MNAC/MAC 14898).
- 205.** Gàrgola amb representació d'un monstre amb cara humana, ales de ratpenat i cos de quadrúpede (segle XVI) (MPA 1165) (MNAC/MAC 15009).
- 206.** Gàrgola amb representació d'un home nu ajupit amb ales que porta un bastó (segle XVI) (MPA 1166) (MNAC/MAC 14849).

Portes de la ciutat i muralles

- 207.** Làpida de la "Puerta Nueva de Barcelona" (MPA 909) (MHCB 1093).
- 208.** Làpida de la torre de Sant Urbà del Portal de Sant Antoni (1377) (MPA 922) (MHCB 237).
- 209.** Làpida del segle XVII que es trobava en el dintell de la porta exterior del baluard de l'Àngel de la muralla de Barcelona (MPA 1153) (RGMB 14865). Actualment en el Castell de Montjuïc.
- 210.** Làpida ubicada en un dels angles del baluard de Sant Pere de la muralla de Barcelona que commemorava les diverses obres de fortificació realitzades en aquest sector de la muralla entre 1697 i 1705 (MPA 1154) (RGMB 14828) (MNAC/MAC 69005 i 69006). Actualment en el Castell de Montjuïc.
- 211.** Escut d'armes de la ciutat de Barcelona en la porta de Sant Antoni (1647) (MPA 1156).
- 212.** Estàtua de Nostra Senyora de Gràcia. En l'arc situat en la Porta Nova. (MPA 1246) (MHCB 9101).

Cases Senyorials

Casa dels Marquesos de Barberà (segle XVI)

- 213.** Medalló amb bust d'August (MPA 1042) (MNAC/MAC 9947).
- 214.** Medalló amb bust de Domícia (MPA 1043) (MNAC/MAC 9945).
- 215.** Medalló amb bust de Tiberi (MPA 1044) (MNAC/MAC 9946).
- 216.** Medalló amb bust de Vitel·li (MPA 1045) (MNAC/MAC 9941).
- 217.** Medalló amb bust de Valerià (MPA 1046) (MNAC/MAC 9942).
- 218.** Medalló amb bust de faune jove (MPA 1047) (MNAC/MAC 9950).
- 219.** Medalló amb un cap femení (MPA 1048) (MNAC/MAC 9948).
- 220.** Medalló amb bust d'August o Claudi (MPA 1049) (MNAC/MAC 9949).

- 221.** Medalló amb bust de Miquel Mai (MPA 1050) (MNAC/MAC 9943).
- 222.** Medalló amb bust, probablement Titus (MPA 1051) (MNAC/MAC 14372).
- 223.** Medalló amb representació de la Prudència (MPA 1052) (MNAC/MAC 9944).

Casa de l'Ardiaca

- 224.** Medalló de marbre blanc amb el bust d'Adrià representat com a Mart, atribuït a Antonio de Pollaiuolo (1485-1490) (MPA 1053) (MNAC/MAC 14021).
- 225.** Medalló de marbre blanc amb el bust de Galba, atribuït a Antonio de Pollaiuolo (1485-1490) (MPA 1054) (MNAC/MAC 14020).

Urnes-ossaris/ Sense procedència

- 226.** Urna ossari de la família Burguet (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 841) (MNAC/MAC 14041).
- 227.** Urna sepulcral de Bernat Burguet i de la seva família (segle XIV) No hi ha dades de la seva procedència (MPA 876) (MNAC/MAC 14029).
- 228.** Fragment de coberta de sepulcre amb figura masculina jacent (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1195) (MNAC/MAC 14161).
- 229.** Fragment d'urna sepulcral amb inscripció i escuts (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1197) (MNAC/MAC 14352).
- 230.** Urna-ossari amb escuts amb lleons rampants (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1247) (MNAC/MAC 14022).
- 231.** Cara davantera de sarcòfag amb cinc figures en relleu sota arcs conopials (segle XV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1196) (MNAC/MAC 14050).

Elements arquitectònics

- 232.** Capitell decorat amb quatre caps d'àngel en els angles i pinyes en el centre (segle XII). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 956) (MNAC/MAC 14098).
- 233.** Capitell de pedra amb decoració vegetal (fulles d'alzina, glans i palmetes) (segles XII/XIII?). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 951) (MNAC/MAC 14237).
- 234.** Capitell amb decoració de fulles de palma en els angles (segle XIII). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 952) (MNAC/MAC 14238).
- 235.** Capitell i àbac (I i II) amb decoració d'entrellaços (segles XIII-XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 953) (MNAC/MAC 14100 i 14218).
- 236.** Capitell de marbre amb l'heràldica dels Cardona (segle XIII). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 954) (MNAC/MAC 14099).
- 237.** Capitell amb decoració de quatre grans fulles llises en els angles (segle XIII). Procedeix del claustre del monestir de Sant Salvador de Breda (MPA 955) (MNAC/MAC 14097).
- 238.** Capitell amb decoració de grans fulles i petites pinyes en la part superior dels angles (segle XIII). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 957) (MNAC/MAC 14215).

- 239.** Capitel·l amb decoració de grans fulles i petites testes humanes en la part superior dels angles (segle XIII). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 958) (MNAC/MAC 14214).
- 240.** Capitel·l amb decoració de grans fulles i petites testes humanes en la part superior dels angles (segle XIII). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 959) (MNAC/MAC 14213).
- 241.** Fragment d'àbac amb decoració vegetal (segle XIII). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 960) (MNAC/MAC 14216).
- 242.** Base o capitel·l gòtic octogonal de pedra de Montjuïc sense decoració (segle XIV). Tot i que no hi ha dades de la seva procedència, s'atribueix al convent del Carme (MPA 888) (MNAC/MAC 14286).
- 243.** Base o capitel·l gòtic octogonal de pedra de Montjuïc sense decoració (segle XIV). Tot i que no hi ha dades de la seva procedència, s'atribueix al convent del Carme (MPA 889) (MNAC/MAC 14287).
- 244.** Base o capitel·l gòtic octogonal de pedra de Montjuïc sense decoració (segle XIV). Tot i que no hi ha dades de la seva procedència, s'atribueix al convent del Carme (MPA 890) (MNAC/MAC 14288).
- 245.** Base o capitel·l gòtic octogonal de pedra de Montjuïc sense decoració (segle XIV). Tot i que no hi ha dades de la seva procedència, s'atribueix al convent del Carme (MPA 891) (MNAC/MAC 14289).
- 246.** Base o capitel·l gòtic octogonal de pedra de Montjuïc sense decoració (segle XIV). Tot i que no hi ha dades de la seva procedència, s'atribueix al convent del Carme (MPA 892) (MNAC/MAC 14291).
- 247.** Capitel·l gòtic octogonal de pedra de Montjuïc sense decoració (segle XIV). Tot i que no hi ha dades de la seva procedència, s'atribueix al convent del Carme (MPA 893) (MNAC/MAC 14292).
- 248.** Capitel·l gòtic octogonal de pedra de Montjuïc sense decoració (segle XIV). Tot i que no hi ha dades de la seva procedència, s'atribueix al convent del Carme (MPA 894) (MNAC/MAC 14290).
- 249.** Capitel·l gòtic octogonal de pedra de Montjuïc sense decoració (segle XIV). Tot i que no hi ha dades de la seva procedència, s'atribueix al convent del Carme (MPA 895) (MNAC/MAC 14293).
- 250.** Capitel·l gòtic octogonal de pedra de Montjuïc sense decoració (segle XIV). Tot i que no hi ha dades de la seva procedència, s'atribueix al convent del Carme (MPA 896) (MNAC/MAC 14294).
- 251.** Capitel·l amb decoració vegetal (segle XIV?). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1040) (MNAC/MAC 14282).
- 252.** Capitel·l gòtic del tipus anomenat de la Corona d'Aragó (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 961) (MNAC/MAC 14232).
- 253.** Capitel·l gòtic del tipus anomenat de la Corona d'Aragó (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 962).⁵²

52. No ha estat possible identificar aquest capitel·l.

- 254.** Capitell gòtic del tipus anomenat de la Corona d'Aragó (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 963) (MNAC/MAC 14233).
- 255.** Capitell gòtic del tipus anomenat de la Corona d'Aragó (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 964) (MNAC/MAC 14243).
- 256.** Capitell gòtic del tipus anomenat de la Corona d'Aragó (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 965) (MNAC/MAC 14223).
- 257.** Capitell gòtic del tipus anomenat de la Corona d'Aragó (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 966 I) (MNAC/MAC 14241).
- 258.** Capitell gòtic del tipus anomenat de la Corona d'Aragó (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 967) (MNAC/MAC 14247).
- 259.** Base d'una columna quadrada amb bossell a la part superior i dentellons als angles (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1000) (MNAC/MAC 14118).
- 260.** Base d'una columna quadrada amb bossell a la part superior i dentellons als angles (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1002) (MNAC/MAC 14116).
- 261.** Base de columna quadrada amb la part superior semiesfèrica i quatre lòbuls als angles (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1003) (MNAC/MAC 14115).
- 262.** Base de columna quadrada amb la part superior semiesfèrica i quatre lòbuls als angles (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1001) (MNAC/MAC 14117).
- 263.** Base de columna quadrada amb la part superior semiesfèrica i quatre lòbuls als angles (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MNAC/MAC 14392) (MPA 1105 I). Va associada al fust tetralobulat (MPA 1105 II) (MNAC/MAC 14387).
- 264.** Base de columna quadrada amb dos bossells escociats i dentellons en els angles (segles XIV-XV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1004) (MNAC/MAC 14122).
- 265.** Capitell de pilastra gòtica adossada amb decoració de dos nivells de fulles (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1114) (MNAC/MAC 14087).
- 266.** Capitell de pilastra gòtica adossada amb decoració d'arcuacions concèntriques (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (molt semblant a un procedent del convent del Carme (MPA 1115) (MNAC/MAC 14089).
- 267.** Capitell amb decoració de fulles d'heura (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1116) (MNAC/MAC 14090).
- 268.** Petita peanya de pedra amb decoració vegetal en la part inferior i d'entrellaç en la superior (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1117) (MNAC/MAC 14088).
- 269.** Peanya de petites dimensions amb una decoració de fulles a dos nivells (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1118) (MNAC/MAC 14086).
- 270.** Fragments de dos pinacles amb decoració vegetal (segle XIV?). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1291 I i II) (MNAC/MAC 14283 i 14495).

- 271.** Fragment arquitectònic imprecís (floró?) amb decoració vegetal (segle xv?). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1119) (MNAC/MAC 14091).
- 272.** Fragment arquitectònic imprecís (floró?) amb decoració vegetal (segles xiv-xv?). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1120 I) (MNAC/MAC 14222).
- 273.** Fragment de floró amb decoració vegetal (segle xv). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1191) (MNAC/MAC 14176).
- 274.** Mènsula de pedra amb un àngel que porta un escut amb arbre i inscripció (*S. benedicta ora pro nobis*) (segle xv). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1182) (MNAC/MAC 14174). En el catàleg manuscrit de 1880 Manjarrés i Elias de Molins es qüestionen si procedeix de Sant Cugat del Vallès.
- 275.** Mènsula amb bust d'àngel (segles xiv-xv). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1183 I) (MNAC/MAC 14177).
- 276.** Mènsula del mateix tipus que l'anterior sense identificar (MPA 1183 II).
- 277.** Mènsula decorada amb un rostre barbut (segle xiv?). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1186) (MNAC/MAC 14180).
- 278.** Mènsula amb representació del Pare Etern, obra de Jordi de Déu, procedent del convent del Carme (finals del segle xiv) (MPA 1189) (MNAC/MAC 14178).
- 279.** Mènsula amb representació d'un bust humà molt malmès, emmarcat amb elements vegetals (segle xiv). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1188) (MNAC/MAC 9869).
- 280.** Mènsula amb bust femení pentinat amb clenxa, emmarcat amb elements vegetals (segle xiv). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1187) (MNAC/MAC 14179).
- 281.** Mènsula. Grup de quatre figures que componen una escena no identificada (segles xiv-xv). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1190) (MNAC/MAC 14167).
- 282.** Part superior d'un brancal amb un bust en relleu i un capitell adossat (segle xvi). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1192) (RGMB 14171).
- 283.** Peanya amb ornamentació vegetal sense identificar. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1193).
- 284.** Fragment de cornisa de marbre amb ornamentació vegetal (segle xvi). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1284) (MNAC/MAC 14071).
- 285.** Fragment de llinda de pedra d'una finestra o d'una porta coronat per dos àngels amb l'escut de Barcelona (segle xvi). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1331) (MNAC/MAC 14891).
- 286.** Element de grans dimensions en forma de petxina amb ornamentació floral en els angles (segle xvii). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1168) (MNAC/MAC 14881).

Làpides amb inscripció

- 287.** Làpida funerària de Ramon Gasc fundador de l'església del monestir de Santa Maria de Roca-rossa (Tordera) (segle xii) (MPA 899) (MNAC/MAC 14317).
- 288.** Làpida funerària de marbre de Levanto (any 976). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 906) (MNAC/MAC 14302).

- 289.** Làpida funerària de Bartomeu Romeu (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 919) (MNAC/MAC 14322).
- 290.** Làpida de marbre amb inscripció pendent d'estudi. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1005) (MNAC/MAC 14311).
- 291.** Fragment de làpida de marbre amb inscripció pendent d'estudi (segle XVI?). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1285) (MNAC/MAC 14349).
- 292.** Fragment de fust de columna de marbre amb la inscripció *IN HOC SIGNO VINCES* (segle XVI?). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1280) (MNAC/MAC 14928).
- 293.** Petit pilar d'una balustrada amb inscripció (segle XVI). Procedeix del carrer Regomir (MPA 1262) (MNAC/MAC 14925).
- 294.** Inscripció commemorativa de la conducció d'aigües des de la font de les Duanes, anomenada de l'Àngel, a les calderes situades dins de les mateixes duanes (any 1686) (MPA 1107) (MNAC/MAC 14864).

Escuts

- 295.** Frontal de làpida sepulcral de marbre amb dos escuts muts i decoració vegetal (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 938) (MNAC/MAC 14026).
- 296.** Peanya amb escut amb representació de llebrer i lleó amb testa humana barbuda i coronada, separats per una franja obliqua (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1094) (MNAC/MAC 14146).
- 297.** Placa de pedra amb escut amb representació de llebrer i lleó amb testa humana barbuda i coronada, separats per una franja obliqua (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1095) (MNAC/MAC 14150).
- 298.** Escut de pedra de la confraria dels Teixidors (segle XV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1100) (MNAC/MAC 14145).
- 299.** Placa de pedra amb un escut amb una M amb una creu de Caravaca. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1101) (MNAC/MAC 14144).
- 300.** Placa de pedra amb escut. No hi ha dades de la seva procedència, ni ha estat possible identificar-la (MPA 1102).
- 301.** Escut de la ciutat de Barcelona (segle XIV). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1103) (MNAC/MAC 14158).
- 302.** Placa de pedra amb dos àngels que sostenen un escut polilobulat de l'Orde de la Mercè (segle XVI). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1104) (MHCB 7905).
- 303.** Petita mènsula amb un escut policromat i daurat amb les quatre barres. No hi ha dades de la seva procedència⁵³ (MPA 1096) (MNAC/MAC 14143).
- 304.** Petita mènsula amb un escut amb les quatre barres. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1097) (MNAC/MAC 14154).

53. Actualment el MNAC conserva vuit d'aquestes mènsules amb les quatre barres, la procedència de les quals encara s'ignora. Només una d'elles presenta policromia.

- 305.** Petita mènsula amb un escut amb les quatre barres. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1098) (MNAC/MAC 14147).
- 306.** Petita mènsula amb un escut amb les quatre barres. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1099) (MNAC/MAC 14148).
- 307.** Bloc cantoner amb un escut amb la creu de sant Jordi sostingut per dos grifons. No hi ha dades de la seva procedència (segle XVI) (MPA 1177) (MNAC/MAC 14835).
- 308.** Bloc cantoner amb un escut amb la creu de sant Jordi sostingut per dos grifons. No hi ha dades de la seva procedència (segle XVI) (MPA 1178) (MNAC/MAC 14830).
- 309.** Escut de marbre amb barres, una mà amb clau i un roquissar a la vora del mar (segle XVI). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1289) (MNAC/MAC 14112).
- 310.** Escut sense timbre heràldic sostingut per tres àngels. No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1244) (MNAC/MAC 14102).
- 311.** Placa de pedra policromada i daurada amb escut mercedari que correspon a Dalmau Serra, General de l'Orde l'any 1636, on apareixen representats diversos motius heràldics: mitja creu de Malta damunt fons vermell, dos pals d'or sobre vermell i un pi travessat per una serra amb un mastí lligat (segle XVII) (MPA 1090) (MNAC/MAC 14141).
- 312.** Placa de pedra amb els mateixos elements que l'anterior, no policromada ni daurada (segle XVII) (MPA 1091) (MNAC/MAC 14156).
- 313.** Placa de pedra policromada i daurada amb un escut mercedari que correspon a Josep Sanchiz, Pare General de l'Orde Mercedari (1664), on apareixen representats diversos motius heràldics: mitja creu de Malta damunt fons vermell, dos pals d'or sobre vermell i una campana damunt un pic de muntanya en camp verd (segle XVII) (MPA 1092) (MNAC/MAC 14129).
- 314.** Placa de pedra amb els mateixos elements que l'anterior (segle XVII) (MPA 1093) (MNAC/MAC 14130).

Relleus

- 315.** Relleu d'alabastre amb representació d'una cerimònia funerària (segle XIV). Tradicionalment s'atribueix al convent de sant Francesc,⁵⁴ tot i que en el catàleg de 1888 no s'esmenta la seva procedència (MPA 941) (MNAC/MAC 9933).
- 316.** Relleu d'alabastre amb la Dormició de la Mare de Déu de procedència desconeguda (segle XV) (MPA 942) (MNAC/MAC 9934).
- 317.** Relleu d'alabastre amb l'Anunciació, atribuït al cercle de Jaume Cascalls de procedència desconeguda (segle XIV) (MPA 943) (MNAC/MAC 9935).
- 318.** Fragment d'un relleu procedent d'Eramprunyà amb representació d'una Mare de Déu amb donants (1848) (segle XIV) (MPA 1290) (MNAC/MAC 9899).

54. J. AINAUD, J. GUDIOL i E.P. VERRIÉ, *Catálogo monumental de España. La ciudad de Barcelona*, Madrid 1947, pàgs. 103-104.

- 319.** Cap de diable en relleu procedent de la façana d'un prostíbul de Barcelona (segles XIV-XV) (MPA 1194) (MNAC/MAC 14051).

Làpides hebrees

- 320/** Làpida hebrea funerària d'Abraham, fill de Deodatus, en el revers d'un fragment
321. d'inscripció romana (segles IX-X). Cementiri jueu de Montjuïc. (MPA 1120 II i III) (RGMB 14335) (MHCB 1094).
- 322.** Fragment de làpida hebrea funerària (segle XI). Cementiri jueu de Montjuïc. (MPA 1185) (RGMB 14360) (Museu del Castell de Montjuïc 20-27).
- 323.** Làpida hebrea funerària de Salomó Gracià (inicis del segle XIV). Cementiri jueu de Montjuïc. Localitzada l'any 1753. Recollida i traslladada al Museu de l'Acadèmia el 1845. (MPA 1249) (RGMB 14887). Actualment en dipòsit al MNAC.
- 324.** Làpida hebrea funerària de Samuel (segle XI). Cementiri jueu de Montjuïc. Localitzada el 12 de novembre de 1874. (MPA 1250) (RGMB 14927) (Museu del Castell de Montjuïc 20-36).
- 325.** Làpida hebrea funerària de Moisès Yerushalmi (segle XII). Cementiri jueu de Montjuïc. (MPA 1251) (RGMB 14889) (Museu del Castell de Montjuïc 20-23).
- 326.** Fragment de làpida hebrea funerària (segles XIII-XIV). Cementiri jueu de Montjuïc. Museus de Barcelona 14859 (MPA 1252) (RGMB 14859) (Museu del Castell de Montjuïc 20-35).
- 327.** Fragment de làpida hebrea funerària (segle XIII). Cementiri jueu de Montjuïc. Localitzada l'any 1874. (MPA 1253) (RGMB 14949) (Museu del Castell de Montjuïc 20-30).
- 328.** Fragment de làpida hebrea funerària (segle XIV). Cementiri jueu de Montjuïc. Localitzada l'any 1874. Museus de Barcelona 14930 (MPA 1254) (RGMB 14930) (Museu del Castell de Montjuïc 20-24).

Talles

- 329.** Cadira faldistori amb incrustacions d'ivori i d'eben (segle XVI). No hi ha dades de la seva procedència (MPA 1149). El catàleg manuscrit de 1880 indica: "Supónese que procede de la sala capitular del monasterio de Junqueras."
- 330.** Talla de Fra Garí. Del Palau de Valldaura del carrer Riera de Sant Joan (segle XVI). (MPA 1150) (MHCB 1077).
- 331.** Talla de la dida del fill del comte Guifré. Del Palau de Valldaura del carrer Riera de Sant Joan (segle XVI). (MPA 1151) (MHCB 1075).

Objectes exòtics

- 332.** Restes d'un sarcòfag de fusta egipci. Era propietat d'un cònsol de França a Barcelona (MPA 1356) (MNAC/MAC 123358). Hi havia també fragments d'un sudari i diverses restes de teles amb jeroglífics per a embolcallar les mòmies (MPA 654-656) que formaven part del dipòsit d'obres de la Diputació al Museu Provincial d'Antiguitats.

ÍNDIX ONOMÀSTIC I TOPONÍMIC

- Academia de Ciencias Naturales y Artes 114
Academia Española de Arqueología 103
Acadèmia de Medicina i Cirurgia 70
Acadèmia Provincial de Belles Arts 29, 53, 104
Acadèmies de Belles Arts 103
Administración de Directas 172
Administración militar (Agustins descalços) 173
Administrador de Béns Nacionals de la Província
(també se li diu Administrador principal...) 49,
103, 171, 174, 175
Administració de Béns Nacionals 171
Administrador d'Hisenda 72
Agell, Joan 46
Agell, Ramon (inquilí), 170
Aguiló, Marià (acadèmic 1852) 105, 139, 140, 145
Agustín, Antonio 40
Ainaud de Lasarte, Joan (acadèmic 1969) 61
Aizpurua, José de, coronel 2º cap d'enginyers 95
Alacant 96
Albinyana, Joan Francesc (corresponent 1844) 104
Alguaire 171
Ramo de Amortización o crédito público 168, 171
Oficines superiors i subalternes del ram de l'Amor-
tització 103, 131, 147
Angelon Broquetas, Manuel (acadèmic 1863) 145
Anglada, Josep 24
Anglasell, Ramon 173
Aristizabal, Domingo de, cap superior polític interí
169
Arrau, José 51
Arxiu Notarial 176
Asociación de Amigos de las Bellas Artes 163, 174
Associació Artístic-Arqueològica Barcelonesa 33,
53, 54
Associació Catalana d'Excursions 47
Associació d'Excursions Catalana 85, 149
Atero, Miguel Mª de, Director subinspector del cos
d'enginyers d'aquest districte 95
Balaguer i Merino, Andreu (acadèmic 1876) 54, 89,
143, 145, 148, 150
Balaguer i Cirera, Victor (acadèmic 1853) 85
Balil, Alberto 56
Barbarà, Marquès de 43, 124
- BARCELONA
- Agustins calçats del carrer Hospital (convent
dels) 19
Agustins descalços (convent i església) v. santa
Mònica 173
Ajuntament de Barcelona 10, 15, 17, 19, 28, 30,
31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 50, 80, 86, 89,
92, 93, 102, 105, 108, 112, 113, 114, 120, 125,
140, 144, 147, 148, 153, 157, 158, 161, 163,
168, 169, 170, 172
Alcalde Constitucional President 102
Alcalde Corregidor 92
Comisión de Obrería del Excmo. Ayuntamiento
114
Àngel (plaça de l') 69
Àngel (porta de l') 138
Àngel (portal de l') 93
Àngels (convent dels) 125
Aragó (carrer d') 80
Arc de Fivaller 72
Arc de San Ramon del Call (carrer de l') 38, 40,
47, 48, 49, 50, 105, 120, 124, 131, 137, 139,
140
Argenteria (carrer) 69
Arlet (carrer) 40, 55
Arxiu General de la Corona d'Aragó 25, 147,
148, 155, 173
Araül (carrer) 64
Ateneu Barcelonès 140, 147
Audiència Reial 69
Audiència Territorial de Barcelona/ Regente de la
Audiència 124
Avinyó (carrer) 62, 63, 64
Banyes àrabs 40, 54, 55
Banyes Nous (carrer dels) 59, 60, 71, 112
Basea (carrer de) 58, 69, 71

- Batllia General (casa de la) 76
 Beates (carrer de les) 171
 Beates (placeta de les) 170, 176
 Benedictines de Santa Clara 173
 Biblioteca Provincial i Universitària 148
 Biblioteca Pública 153, 156, 157, 158, 159, 161, 162, 163, 164, 166, 168, 169, 170, 172, 174, 175
 Bilbao (carrer) 144
 Bisbe (carrer del) 76
 Bisbe Cassador (palau del) 140
 Bonsuccés (caserna de) 173
- Call (carrer del) 62
 Canaletes (portes de) 93
 Canonja (baixada de la) 70, 72
 Capellans (carrer) 92
 Capitania General v. Mercedaris 173
 Caputxins de Santa Madrona (convent de) (Plaça Reial) 73, 92, 93, 118, 138
 Carme (església i convent del) v. Carmelires calçats
 Carme (col·legi del). També anomenat de Sant Angelo Màrtir 157
 Carmelites calçats del Carme 19, 27, 80, 82, 84, 93, 124, 138, 173
 Carmelites descalços (convent, església i Biblioteca) v. sant Agustí / sant Josep
 Cases Consistorials 112, 114, 120
 Castell Nou 62
 Catedral 27, 54, 73, 100
 Catedral (plaça de la) 124
 Cementerio de San Miguel (plazuela del) 117
 Centre de Documentació Estadística 92
 Centre Excursionista de Catalunya 53, 54
 Cervantes (baixada de) 64
 Cervantes (carrer) 64
 Ciutadella 84, 138
 Ciutat (carrer) 76, 104
 Columnes del carrer Paradís 38, 40, 50-54, 138
 Comanda Santjoanista (casa-palau de la) 171
 Comtessa de Sobradíel (carrer) 64, 66
 Crèdit (passatge del) 62
 Creu Coberta (barri de la) 142
 Cucurulla (plaça de la) 124
- Dalmases del carrer de Moncada (Palau) 140
 Duran i Bas (carrer) 92
- Ensenyança (convent de l') 58, 61, 62, 63, 71
 Escola de Nobles Arts 31
 Escola gratuïta d'Arquitectura 51
 Escola Militar 93
 Escrivanies Públiques (carrer de les) 76
- Escudillers (carrer) 93
 Escuelas Lancasterianas 156, 163, 168
 Estudis (caserna dels) 93, 138
 Estudis Generals 73, 93, 95
- Ferran (carrer) 62, 63, 89
 Fossar vell de Sant Miquel 76, 90
- Gegants (carrer) 64
 Gignàs (carrer) 64
 Gobierno Militar de la Plaza y Distrito de Barcelona y Comandancia General de su Provincia 85
- Hospital Militar 80
 Hostafrancs 147
 Hosteria del sable 40
- Inquisició 69, 70, 73
 Institut Municipal d'Història de Barcelona 50
 Isabel II (porta d') 93
- Jaume I (carrer) 89
 Jonqueres (carrer) 80
 Jonqueres (convent de) 27, 80, 141
 Jonqueres (placeta de) 80
 Jonqueres (porral de) 80
- Làpida de Lucius Caecilius Optatus del carrer Arlet 55
 Liceu d'Isabel II 77, 90 (Liceo Filarmónico Dramático Barcelonés de S.M. la Reyna Dª Isabel 2^a)
 Lleons (baixada dels) 59
 Llibreteria (carrer) 51, 53, 76
 Llotja (casa) 51, 118
- Madoz (plaza de) (v. Plaça Reial) 92, 138
 Mercè (convent de la) 19, 27, 86, 89, 173 v. Capitania General 173
 Mercedaris 173
 Milans (carrer) 64
 Montjuïc 132
 Muralla antiga 51, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 105
 Museo de Arte Decorativo y Arqueológico 33, 34
 Museo Provincial de Antigüedades 33, 34, 36, 37
 Museu Arqueològic 46, 47, 62, 67, 89
 Museu Marès 46
 Museu Nacional d'Art de Catalunya 22, 46, 47
 Museu Santacana 84
- Nostra Senyora del Bon Succés 30, 156, 173

- Nostra Senyora de la Bonanova a la Rambla 77, 90
 Nova (porta) / Portal Nou 138
- Palau (carrer) 64
 Palau reial major (Inquisició) 58, 69, 70, 71, 72, 73, 112, 114, 121
 Palau reial menor (Palao) 58, 59, 63, 64, 66, 67, 71, 77
 Paradís (carrer) 76, 141
 Pedralbes (monestir de) 27
 Pinós (casa) 40, 41, 43
 Pont de la Parra (carrer) 171
 Presidi / Presidio Correccional / Presidio Peninsular / Establecimiento 84
 Puger 64
- Rambla 93
 Rambla de Catalunya 77
 Regomir (portal del) (de Sant Cristòfol) 66, 67
 Reial (plaça) (v. Plaça de Madoz) 92, 138
 Riera de Sant Joan (carrer) 171
- Sant Agustí / Sant Josep a la Rambla (convent/ biblioteca) 24
 Sant Antoni (porta de) 27, 138
 Sant Felip Neri (casa-oratori) 60, 93
 Sant Francesc (convent de) 17, 19, 22, 25, 26, 27, 30, 31, 37, 40, 107, 108, 111, 113, 114, 124, 144, 148, 155
 Sant Gaietà (convent de) sota l'advocació de Sant Maties i l'Expectació de Nostra Senyora 29, 73, 92, 93, 138, 155
 Sant Jaume (església de) 27, 76, 77, 107, 108, 113, 114
 Sant Jaume (plaça) 62, 105
 Sant Joan de Jerusalem (monestir/convent/església) 23, 24, 25, 28, 30, 35, 56, 72, 118, 128, 131, 132, 140, 141, 142, 144, 145, 148, 149, 153, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177
 Sant Joan de Jerusalem (priorat de l'església) 175
 Sant Josep (església/convent de) 19, 22
 Sant Just (església de) 27
 Sant Miquel (baixada de/costa de) 62, 63
 Sant Miquel (capella de) 36, 37, 38, 40, 86, 88, 89, 103, 113, 120
 Sant Miquel (plaça) 62, 90
 Sant Pau del Camp 27, 54, 85, 86, 90, 125, 142
 Sant Pere (carrer de) 117
 Sant Pere més baix (carrer de) 171, 175
 Sant Pere de les Puelles 27, 84, 85, 125
 Sant Sebastià 20, 27, 32, 107, 108, 113
- Sant Sever (porta de) 93
 Santa Àgata 36, 53, 62, 63, 69, 73, 84, 118, 131, 133, 140, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 157
 Santa Anna (col·legiata de) 103
 Santa Anna (plaça de) 77, 92
 Santa Caterina (convent de) 17, 19, 22, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 51, 107, 108, 111, 113, 114, 143, 148, 155
 Santa Clara (baixada de) 72
 Santa Clara (convent de) 25, 27, 70, 72, 143, 147 v. Benedictines
 Santa Eulàlia (baixada de) 59
 Santa Eulàlia (porta de) 27
 Santa Madrona v. caputxins
 Santa Maria de Montsió 73, 77, 78, 140
 Santa Mònica (convent de) 19
 Santíssima Trinitat 86
 Sepulcre d'Ataülf 50
 Sepulcre de Ramon de Penyafort 54
 Servires de Nostra Senyora del Bon Succés 30, 156, 173
- Tapineria (carrer de la) 70
 Teatre del Liceu 90, 147
 Temple romà 29
 Temple d'Hèrcules 50, 51
 Temple de Roma Augusta 53
 Temples (carrer) 64
 Tertulia Patriòtica 90
 Torre Pallaresa 46
 Torrent de Jonqueres (carrer) 80
 Trinitaris descàlços 19
 Trinitaris de Nostra Senyora de la Bonanova a la Rambla 77, 90
- Universitat 29, 80, 95, 140, 145, 153, 164
 Universitat Literària 162, 166, 173
 Rector de la Universitat 174, 175
- Verònica (plaça de la) 64
 Via Laietana 69, 177
 Viladecols (baixada de) 67, 69, 142, 143
- Barraquer i Roviralta, Gaietà 20, 27
 Bas, Manuel 32
 Batllia General de Catalunya 69
 Berenguer i Mons, Baptista 175
 Beuter, Pere Anton 50
 Bertran i Ros, Felip (adacèmic 1837) 124,
 Binissalem (Mallorca) 97
 Bisbe de la diòcesi de Barcelona 71, 150
 Blanch Cortada, Adolf (acadèmic 1861) 145

- Blanxart, Joan, porter de sant Joan 167
 Bofarull, Antoni de (acadèmic 1852) 48, 131, 140
 Bofarull, Manel de (acadèmic 1844) 143, 145, 163
 Bofarull, Pròsper de 15, 25, 43, 50, 77, 88, 95, 100, 101, 103, 105, 114, 117, 118, 120, 121, 124, 160, 161, 170, 174, 175
 Bosarte, Isidoro 40, 41, 43, 50, 51, 54, 55
 Bosch, Andreu 143
 Bosch i Alsina, Ròmul 38
 Breton, Manuel cap polític interí 164
 Brocà Montagut, Guillem M. de (acadèmic 1890) 54
 Brossa, Francesc 64
 Busquets, Joan 163, 173
 Bussanya, Ramon (acadèmic 1835) 96, 176
 Buxareu, Joan 84
 Buxeres Abat, J. Antoni (acadèmic 1837) 101, 162, 172

 Caballer, Josep (Palma de Mallorca) 96
 Cabanes, Francesc Xavier de 51
 Cabanes i d'Escofet, Josep Marià de (acadèmic 1816) 15, 28, 50, 51, 56, 70, 71
 Caldes de Montbui 95
 Germans Calvó 64
 Cambronero, Josep M. (Cap Superior Polític) 70, 77, 161 (Governador de la Província)
 Canibell, Eudald 149
 Cap Superior Polític de la Província de Barcelona 70, 77, 78, 84, 99, 100, 101, 103, 104, 119, 125, 131, 143, 153, 155, 160, 161, 164, 166, 168, 169
 Capdevila, Esteve 59
 Capmany i de Montpalau, Antoni de (acadèmic 1781) 27, 86
 Càrcer, Josep de, baró de Maldà 143
 Carnicer Cornet 69
 Carreras Candi, Francesc (acadèmic 1898) 34, 35, 54, 58, 67, 69
 Carreres, Josep 147
 Casademunt, Adrià 29
 Casademunt, Josep 16, 28, 29
 Castañs, Francisco 168
 Cavallers de Sant Joan 172
 Cavia, Manuel 85
 Caylus 38, 41, 50
 Cèdula Real de 1803 22
 Celles, Antoni 29, 50, 51, 58, 71
 Claramunt, José 67, 142
 Codina i Vilà, Pere (acadèmic 1852) 105
 Colecturía General de Espolios, Vacantes y Medias Anatas Eclesiásticas 48
 Colecturía de anualidades y vacantes 48
 Juez Colector de anualidades y vacantes 48
 Comanda Santjoanista 171

 Comisión de Venta de Bienes Nacionales de la Provincia 107
 Comisionado de Ventas 50
 Comissió Provincial de Monuments Històrics i Artístics 54, 60, 63, 69, 72, 73, 80, 84, 89, 103, 104, 128, 129, 130, 131, 134, 140, 141, 142, 145, 146, 147, 148, 150
 Comisión Central de Monumentos 104, 128
 Cordelles, Col·legi de 140
 Cortada i Sala, Joan (acadèmic 1835) 16, 26, 30, 32, 35, 46, 49, 53, 64, 66, 70, 72, 78, 84, 89, 90, 96, 103, 107, 108, 110, 113, 114, 117, 119, 120, 121, 125, 127, 129, 130, 135, 136, 137, 139, 143, 144, 146, 150, 156, 157, 158, 159, 161, 166, 167

 Oficines de la Desamortització 174
 Desplà, Lluís 47
 Díaz, Jacinto (acadèmic 1852) 89
 Diputació Provincial de Bàtcelona 66, 100, 124, 128, 140, 141, 145, 147, 153, 161, 164, 166
 Diputació Provincial de Lleida 102
 Diputacions Provincials 102, 103, 130
 Direcció General de Béns Vacants 50
 Direcció General de Rendes i Arbitris d'Amortització 48
 Draper, Nicolau 48, 49
 Duanes 113
 Duran, Francesc de 43
 Duran i Bas, Manuel (acadèmic 1852) 137, 140
 Duran i Sanpere, Agustí (acadèmic 1924) 150

 Elias de Molins, Antoni (acadèmic 1903) 16, 36, 46, 54, 59, 60, 61, 62, 73, 77, 80, 90, 96, 114, 128, 134, 145, 146, 148, 149, 150
 Elias i Salvador, Antoni 77, 107, 113
 Elias i Sicardo, Antoni 77, 113
 Empúries 114
 Eramprunyà 97
 Espartero, general 105
 Estanyol (l')(Girona) 96

 Ferrer i Rosell, Francesc 56
 Finestres, Josep 40
 Fita, Fidel (acadèmic corresponent 1871) 147
 Flórez, Enrique 41
 Foix, Joan 114
 Foixart, Pau 143
 Font i de Febrer, Josep Maria de 120
 Baró de Foxà 15
 Foxà, Maria Bernarda de, subpriora de Sant Joan 166, 167

 Garrido, Francisco M^o (Mataró) 97
 Gay Beya, Narcís (acadèmic 1852) 173

- Gibert i Saurí, Domènec 120
 Gorchs, Tomàs, inquilí 170
 Govern Superior Polític de la Província de Barcelona 106, 126, 132, 134, 138, 139, 147, 150
 Gobernador civil 17, 119, 134, 153, 154
 Gobernador de la Província 151, 152
 Granados, Oriol 69
 Granell, Jeroni 80
- Hernández Sanahuja, Bonaventura (acadèmic corresponent 1863) 67
 Hübner, Emil (acadèmic corresponent 1863) 60, 61, 72
- Inspecció de la Milícia Nacional 70
 Institut Agrícola de Sant Isidre 141
 Intendència de la Província de Barcelona 85, 103, 171
 Intendent de la Província 48, 49, 103
 Isabel II (Dècada moderada 1844-1854) 102, 103, 105, 174
- Janer i Bertran, Fèlix (acadèmic 1837) 161, 169
 Jardín para ensayos de plantación 163
 Jaumany, Josep Antoni 162
 Jorba, Dionís 41
 Junta de arreglo de la Biblioteca Pública de Barcelona 162, 166
 Junta de Comerç 25, 27, 28, 29, 31, 32, 37, 46, 51, 71, 107, 117, 118, 124, 130
 Junta de Dames 157
 Junta de Derribo 138
 Junta Diocesana 48, 155
 Junta de Enajenación de edificios y efectos de Conventos Suprimidos de la provincia de Barcelona 25, 30, 99, 119, 144, 155, 157, 158, 159, 160
 Junta Municipal de Museos y Bellas Artes 33, 34, 38
 Junta Superior de Enajenación de Conventos 160
 Juntas Literarias y Artísticas 22
- Kessal, Gertrudis de, priora de Sant Joan 170
- Laborde, Alexandre de 54, 76
 Ligier, François 76
 Lillo, Francesc de Paula (cap superior polític) 84
 Llió, Marquès de 114, 140
 Llobet i Vall-llosera, Josep Antoni (acadèmic 1835) 16, 17, 23, 24, 25, 26, 27, 41, 58, 59, 61, 64, 66, 70, 71, 89, 95, 96, 99, 10, 105, 107, 111, 112, 117, 121, 131, 143, 144, 147, 149, 151, 170
 Llorens Barba, Francesc Xavier (acadèmic 1852) 105
- López Ballester 48
 López de Ochoa, Juan, cap superior polític 24, 29, 155, 168
 Lorenzale, Claudio 163
 Luanco Riego, José R. de (acadèmic 1877) 64
 Llinàs, Josep Maria de 31
 Macià i Bonaplata, Fèlix 143
 Madrazo, Federico de 146
 Mai, Miquel 41, 46
 Maïans, Gregori 38
 Mallorca 95
 Manjarrés, D. N. 112
 Manjarrés i de Bofarull, Josep de (acadèmic 1848) 16, 29, 35, 36, 43, 47, 54, 73, 80, 104, 134, 135, 137, 139, 140, 141, 143, 145, 146, 148, 150, 163, 173
 Maria Cristina, Reina Gobernadora, Regent del Regne (1833-1840) 22, 23, 25, 29, 70, 99, 100, 112, 155, 159, 160, 163, 164
 Martí i Pradell, Josep (acadèmic 1835) bibliotecari provincial 162, 168, 170, 174
 Martí Cortada, Miquel Antoni (acadèmic 1844) 72, 130, 131
 Martorell 101
 Maspons i Labrós, Francesc (acadèmic 1875) 89, 145
 Massó, Joan 59, 60, 112
 Mayora Goldaracena, Miquel de (acadèmic 1836) 24
 Mazarrón (Múrcia) 96
 Memorias de la Real Academia de Buenas Letras 7, 13, 17, 89
 Mercader Joaquim de 54, 86
 Mesres, Josep Oriol 58, 71, 80, 143
 Milà i Fontanals, Manuel (acadèmic 1845) 66, 105
 Milà i Fontanals, Pau (acadèmic 1855) 134, 139, 140
 Milícia Nacional 168
 Ministerio de Fomento 146
 Ministerio de la Gobernación de la Península 102, 104, 155, 161
 Ministeri de Gràcia i Justícia 139, 176
 Ministerio de Hacienda 141, 160, 175
 Arquitectes d'Hisenda 161
 Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts 38
 Miquel i Badia, Francesc (acadèmic 1872) 145
 Mirer i Sans, Joaquim (acadèmic 1900) 150
 Molina, Francisco Daniel (Arquitecte de la Real Academia de San Fernando) 51
 Mollet del Vallès 47
 Monges malteses 139
 Monistrol, Marquès de 120, 124, 143
 Monmany, Antoni (acadèmic 1821) (Alcalde Corregidor) 23, 92
 Montserrat 103

- Móra i de Catà, Josep Francesc de, marquès de Llió (acadèmic fundador 1729) 13
- Móra de Casamora, Josep M^a de (acadèmic 1844) 127
- Moragas, Fernando 156, 167
- Moragas, Tomàs 161
- Muns Serinyà, Ramon (acadèmic 1820) 15, 25, 99, 119, 120, 121, 122, 124, 125, 134, 135, 136, 158, 163, 169, 170
- Muntaner, Joan 95
- Muntanya, Pere Pau 40
- Múrcia 96
- Museu de la Maison Carrée de Nimes 108
- Museo Provincial de Antigüedades 9, 34, 145
- Museu Provincial d'Arqueologia i d'Arts Sumptuàries 141
- Olsina i Cabanyes, Joan 171
- Oriol i Bernader, Josep 58, 71
- Palau i Térmens, Josep de, Bisbe de la diòcesi 176
- Paluzie, Esteve 60, 61, 141
- Panteón Nacional* 100, 131
- Pau, Jeroni 35, 40, 50
- Pazos, Ramon M^a de 48
- Pelachs, Pau 156
- Pella i Forgas, Josep (acadèmic 1878) 33
- Pérez Bayet, Francisco (acadèmic 1754) 112
- Permanyer Tuyet, Francesc (acadèmic 1852) 173
- Pi i Arimon, Andreu Avel·li (acadèmic 1835) 16, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 55, 56, 58, 59, 69, 70, 71, 73, 77, 78, 96, 107, 108, 110, 111, 112, 113, 114, 118, 121, 143, 155, 156, 158, 159, 161
- Piferrer, Pau 61, 102, 103, 121, 130, 131
- Planas Gispert, Narcís (acadèmic 1847) 104, 169
- Poblet 100
- Pont, Raymunda de, priora de les santjoanistes 172, 173, 175, 176
- Pont del Diable 101
- Ponz, Antoni 40, 50
- Prat i Colom, Josep Melcior (acadèmic 1835) 22, 28, 113, 157
- Prat, doctor 40
- Premià de Baix 95
- Puig i Cadafalch, Josep 34, 35
- Puig i Esteve, Francesc (acadèmic 1837) 161, 166
- Puig i Lucà, Antoni (acadèmic 1821) 84, 101, 119, 125, 161
- Puiggarí Llobet, Josep (acadèmic 1861) 53, 69, 89, 140, 141, 145
- Pujades, Jeroni 13, 41, 50, 55, 112
- Pujol i Gurena, Albert (acadèmic 1816) 23, 26, 93, 101, 108 (rector de la Univ. Lit.), 143, 155, 162, 166, 168 (director de la Societat Econòmica)
- Pujol, Josep 97
- Rabasa, Jerónimo 41
- Ramesco, Francisco 48
- Ramon de Penyafort 30, 40, 54
- Ramon Berenguer III el Gran 100
- Regència 100
- Regent del Regne 140, 169, 170
- Real Academia de las Tres Nobles Artes de San Fernando 140
- Real Academia de la Historia 22, 55, 56, 100, 141
- Reial Patrimoni 70, 71, 131
- Administrador del Reial Patrimoni 73, 112, 114
- Batlle General del Reial Patrimoni 70
- Fiscal comissari del Reial Patrimoni, Miquel Antoni Martí 72
- Oficines del Reial Patrimoni 20
- Renart i Arús, Francesc (acadèmic 1822) 24, 26, 61, 99, 101, 140, 119, 130, 143, 155, 163
- Rey Esteve, Joaquim, Baró de Mentuy (acadèmic 1822) 127, 160, 169
- Reynals i Rabassa, Estanislau (acadèmic 1853), rector de la Universitat 145
- Ribas, Josep 32
- Riera i Bertran, Joaquim (acadèmic 1879) 38, 54
- Rigalt i Alberch, Jaume 30
- Ripoll 81, 100, 117
- Ripoll i Vilamajor, Jaume (acadèmic 1835) 24, 33, 34, 72, 97, 110, 151
- Ripoll, Fra Tomàs 31
- Roca i Cornet, Joaquim (acadèmic 1836) 99, 127
- Rocabruna, Francisco/Pedro 112
- Rodríguez, Mariano 89
- Rogent, Elies 145
- Roig i Rey, Ramon (acadèmic 1838) 95, 105, 125, 127, 140
- Romaguera, Joaquim, Representant de la Regència de l'Audiència Territorial de Barcelona 124
- Roquer, Jaume 93
- Roset (germans) inquilins 170
- Rovira i Clavé, Joaquim 30
- Rovira i Trias, Antoni 55
- Rubió i Ors, Joaquim (acadèmic 1844) 130, 140
- Ruiz de la Vega, Domingo (acadèmic corresponent 1837) 160
- Sagarra i de Siscar, Ferran de (acadèmic 1890) 54
- Sala, Domingo (acadèmic corresponent 1837) 113, 114
- San Germán, Manuel de 114
- Sanpents, Ignasi (acadèmic) 163
- Sans, Mariano de 117
- Sant Cugat 103, 105, 114
- Santa Eulàlia de Ronçana 97

- Santes Creus 117
 Santjoanistes 172, 174, 175, 176, 177
 Secretari d'Estat i del despatx de la Governació de la Península 99, 102, 103, 155, 169, 170
 Serranó, general 140
 Sixena, monestir 173
 Sos, senyor 61
 Simón Pontero, Andrés de 47
 Sobradíel, comtes 64
 Sociedad Arqueológica Matritense y Central de España y sus colonias 103
 Sociedad para la mejora del sistema carcelario, correccional y penal de esta provincia 167
 Societat Catalana General de Crèdit 63, 84
 Societat Econòmica d'Amics del País 27, 30, 99, 139, 144, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 164, 167, 168, 169, 170, 172, 174, 175, 176
 Soler, Francesc d'Assís, arquitecte 124
 Subdelegado de Esposios 49
 Suñol, Bartomeu 43

 Tarragona 104, 113, 114, 124
 Tastu, Josep (acadèmic corresponent 1837) 110
 Tió i Ibars, Jaume 170
 Torrealta (Teruel) 96

 Torres Amat, Fèlix, Bisbe d'Astorga 160
 Torres i Torrents, Manuel (acadèmic 1848) 145
 Tramulles, Francesc 77
 Turull i Camadran, Pau 63

 Urriés, Pedro Ygnacio, Marqués de Ayerve 112, 117

 València 96
 Valgornera, Marquès de 160
 Vallès, Narcís 159
 Vallmitjana, Agapit i Venanci 147
 Vedruna i Vidal, Raimundo de (acadèmic 1803) 15, 28, 155
 Vega i de Sentmenat, Josep de (acadèmic 1772) 14
 Vehils, Mariana de 117
 Vidal, Gaietà (acadèmic 1870) secretari de l'Acadèmia 142, 145
 Vieta, Pedro 166
 Vilallonga, Fra Antoni de 171
 Sant Joan de Vilafranca del Penedès 103

 Yáñez i Girona, Agustí (acadèmic 1822) vicerector de la Universitat Literària 82
 Yeguas, Joan 46

 Zaragoza, Francisco 156

Aquest llibre s'ha acabat d'imprimir
als tallers d'Arts Gràfiques Bobalà de Lleida,
el dia 7 de desembre de 2009,
festivitat de Sant Eloi, patró dels orfebres i dels oficis del metall.

SERIES MAIOR

- RIQUER, Alexandra de, *Teodulfo de Orleans y la epístola poética en la literatura carolingia*, 1994, 285 pàgs.
- DARDER LISSÓN, Marta, *De nominibus equorum circensium. Pars occidentis*, 1996, 402 pàgs., XVI làms.
- RIPOLL LÓPEZ, Gisela, *Toréutica de la Bética (siglos VI y VII dC.)*, 1998, 397 pàgs., 51 figs., XLIII làms.
- RIPOLL, G.; i J. M. GURT (eds.), *Sedes regiae (ann. 400-800)*, 2000, 620 pàgs., 119 figs.
- DURAN, Martí; i Eulàlia DURAN (curadors), Joan Baptista Anyés, *Obra profana. Apologies, València 1545*, coedició amb la UNED, 2001, 448 pàgs., 3 figs.
- ROQUÉ, Lluís; i Joan VERNET (curadors), Alcorán. *Traducción castellana de un morisco anónimo del año 1606*, coedició amb la UNED, 2001, 413 pàgs.
- RIPOLL PERELLÓ, Eduard, Abate H. Breuil, *antología de textos*, coedició amb la UNED, 2002, 402 pàgs., 74 figs.
- ROMEU I FIGUERAS, Josep, *De Salvador Espriu a joves poetes. Crítica i lectures de poemes*, 2003, 192 pàgs.
- ILLA MUNNÉ, M. Carme, *Catàleg raonat dels ex-libris catalans de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, 2007, II vols., 1.022 pàgs.
- AMAT FUSTÉ, Jordi; Blanca BRAVO CELA i Ana DÍAZ-PLAJA TABOADA (eds.), *Querido amigo, estimado maestro. Cartas a Guillermo Díaz-Plaja (1929-1984)*, coedició amb la Universitat de Barcelona, 2009, 237 pàgs.

SERIES MINOR

- RUIZ DOMÈNEC, José Enrique, *Cruzando los Pirineos en la Edad Media*, 1999, 62 pàgs.
- FERNÁNDEZ DÍAZ, Jorge, *La Universitat, un rept de futur*, 2000, 45 pàgs.
- OLIVAR, Alexandre, *Homilies de les misses d'inauguració dels cursos acadèmics (1987-2000)*, 2001, 97 pàgs.
- RIU, Manuel, Mosén Joan Melet i Serra (1879-1958), *un misionero catalán en Chile*, 2002, 82 pàgs.
- BUTINYÀ JIMÉNEZ, Júlia, *Del «Griselda» català al castellà*, 2002, 100 pàgs.
- RIQUER, Isabel de; i Maricarmen GÓMEZ MUNTANÉ, *Las canciones de Sant Joan de les Abadesses. Estudio y edición filológica y musical*, 2003, 94 pàgs.
- RIQUER I MORERA, Martí de, *La leyenda de Galcerán de Pinós y el rescate de las cien doncellas*, 2004, 63 pàgs.
- MAS I SOLENCH, Josep M., *Bibliografía del Dr. Josep M. Font i Riús*, 2005, 62 pàgs.
- TORALLAS TOVAR, Soffia, *Identidad lingüística e identidad religiosa en el Egipto grecorromano*, 2005, 116 pàgs.
- DÍAZ-PLAJA, Ana; Elvira ROCA-SASTRE DÍAZ-PLAJA i Nora VELA (eds.), *Bibliografía del Dr. Guillem Díaz-Plaja*, 2007, 99 pàgs.
- RIU RIU, Manuel, *Història de la confraria laïcal de la Mare de Déu dels Colls, de Sant Llorenç de Morunys (segles XIII al XX)*, 2009, 158 pàgs.

ISBN 978-84-933284-3-6

9 788493 328436